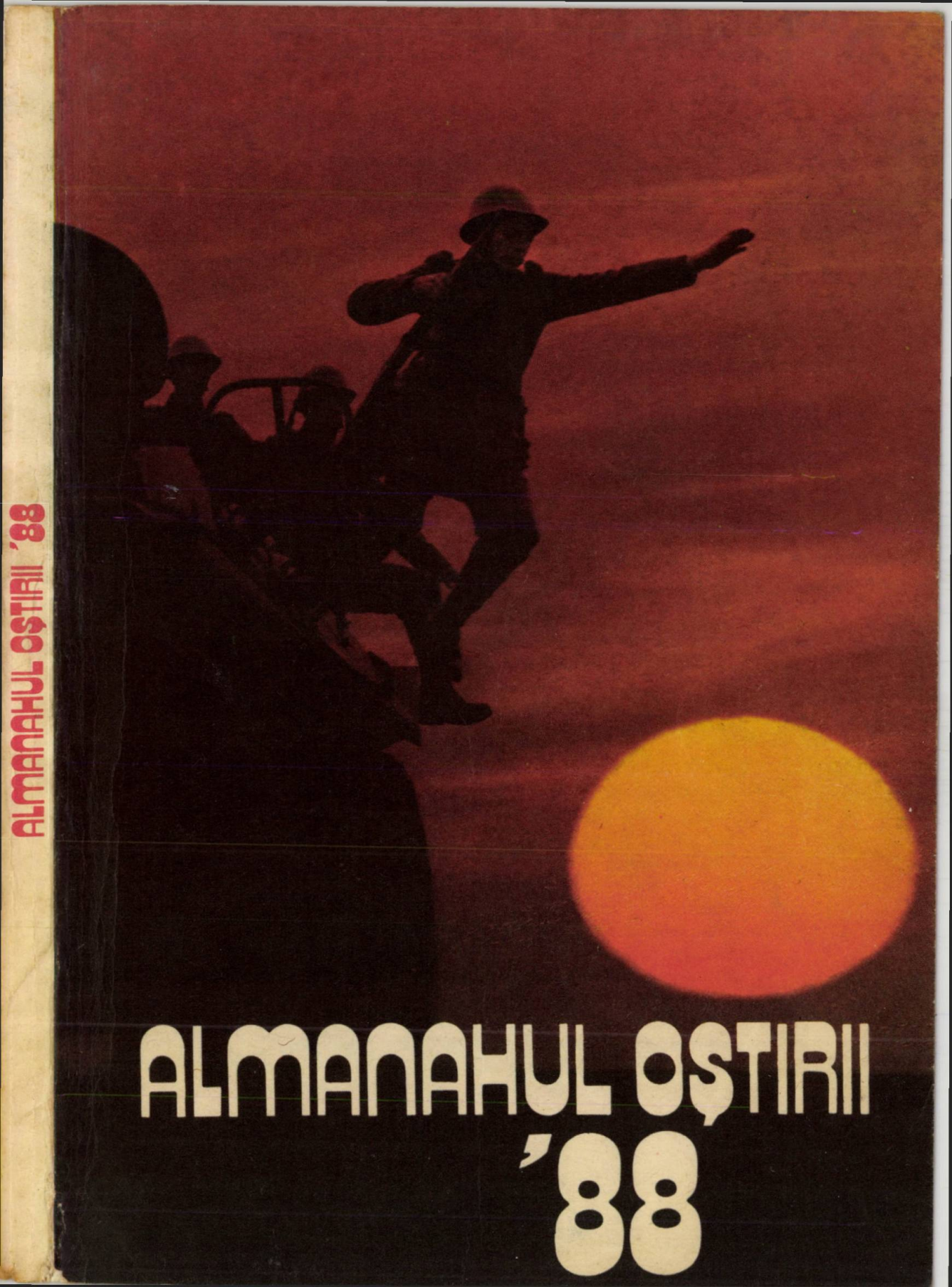

ALMANAHUL OȘTIRII '88

The background of the cover is a photograph of a soldier in silhouette, wearing a helmet and carrying a rifle, standing on the turret of a tank. The soldier's right arm is extended forward. In the background, a large, bright orange and yellow sun is setting or rising, creating a hazy, reddish-orange sky. The overall mood is dramatic and heroic.

ALMANAHUL OȘTIRII '88

SĂ ÎNĂLȚĂM UN CÎNTEC

*Să înălțăm un cântec strămoșilor rămași
Neatîrnării noastre de-a lungul vremii vamă!
Corola lor de visuri aprinsă-i în urmași
Iar cîntecele toate cu munții sînt de-o seamă.*

*Să înălțăm un cântec pămîntului ce-și suie
Zidirile de soare sub ceruri largi de vis!
Purtăm în noi de-a pururi destin de ciocîrlie
Dar zborul nostru este dinspre pămînt deschis.*

*Și dacă timpul-acesta, cu litere de aur
E scris în calendare, vibrînd sub Tricolor,
E că în fruntea noastră avem strateg și faur
Un Om de omenie, un brav conducător.*

*O inimă în care încape-o-ntreagă țară
Cu tot ce-a fost și este, cu viitorul ei,
O minte ce prezentul statornic îl măsoară
Cu faptele de mîine aprinse în idei.*

*Republica, în cronici, noi trepte de-mplinire
A-nscris cu demnitate în mersu-i avîntat
De cînd întreg poporul — un cuget și-o simțire —
Și-a împletit destinul cu-al Marelui Bărbat.*

*Urmîndu-l, noi prin fapte îi prezentăm onorul,
Din postul datoriei, celui dintîi soldat;
Gîndind destinul Țării, gîndește viitorul
Pămîntului acesta de la strămoși păstrat.*

*Să înălțăm un cântec, mai pur decît izvorul,
Bărbatului ce timpul ni-l face tot mai dens!
Destin de ciocîrlie purtăm în noi — și zborul,
Prin fluviul lui de gînduri, a căpătat azi sens.*

Căpitan ILIE BÂTCĂ

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
Nr.

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

NOUĂ TREAPTĂ
CĂTRE VIITORUL LUMINOS AL PATRIEI

Sînt momente în viața unui popor care se constituie cu statut de referință în evoluția sa ulterioară. Un astfel de moment de excepțională însemnătate istorică prin problematica dezbătută, prin documentele adoptate îl constituie cea de-a V-a Conferință Națională a Partidului Comunist Român, desfășurată în zilele de 14—16 decembrie 1987, în marea Sală a Palatului Republicii.

Manifestare a profundului democratism al societății noastre, a democrației de partid, care și-a dovedit încă o dată și în acest cadru rolul său dinamizator în dezvoltarea și perfecționarea democrației muncitorești-revoluționare, Conferința Națională a partidului a demonstrat

unitatea de nezdruccinat dintre popor și partid, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Miile și miile de telegrame sosite pe adresa Conferinței încă pe timpul desfășurării lucrărilor acesteia, atmosfera angajantă, responsabilă a colectivelor muncitorești, a colectivelor de militari — dacă ne referim la armată — pentru îndeplinirea, la un nivel calitativ superior, a sarcinilor ce le revin, a importanțelor hotărîri adoptate de înaltul forum comunist, atestă modul strălucit în care partidul își îndeplinește rolul său de conducător politic, de centru vital al întregii societăți, capacitatea sa de a mobiliza plenar energiile națiunii, faptul că politica sa internă și externă este ur-

mată cu încredere și într-un unic torent revoluționar de toți fiii patriei, fie ei români sau de alte naționalități, muncitori, țărani, intelectuali, ostași, tineri sau vîrstnici, bărbați sau femei. Importanța istorică a Conferinței Naționale se relevă prin aceea că, dezbătînd într-un climat de înaltă exigență și responsabilitate politică problemele fundamentale ale operei de edificare a socialismului și comunismului pe pămîntul României, analizînd stadiul dezvoltării socialiste a patriei, modul cum se înlăuntră hotărîrile Congresului al XIII-lea al P.C.R., ea a deschis noi orizonturi și perspective pe calea progresului social, confirmînd justetea programelor și obiectivelor stabilite la Congres.

Obiective și programe care, înfăptuite prin munca plină de abnegație a întregului popor — și Conferința Națională a partidului a pus în evidență noi căi, noi resurse corespunzătoare etapei actuale de dezvoltare — vor înscrie țara noastră, la sfârșitul actualului cincinal, deci în 1990, pe traiectul unui nou stadiu, acela de țară cu nivel mediu de dezvoltare, ceea ce va asigura condițiile mersului înainte pentru atingerea obiectivului strategic al anului 2000, acela de țară cu un ridicat nivel al dezvoltării economico-sociale, de țară socialistă industrial-agrară multilateral dezvoltată, cu un standard de viață ridicat, realizând condițiile trecerii la manifestarea tot mai largă a principiilor comuniste de repartitie, de muncă și viață.

Întreaga desfășurare a lucrărilor Conferinței Naționale, toate documentele adoptate, dezbaterile în plen și secțiuni, la care au luat parte 287 de comuniști, demonstrează înalta răspundere cu care partidul nostru privește problemele vitale ale propășirii patriei, în deplină libertate și suveranitate, pe noi culmi de progres și civilizație, viziunea creatoare, profund științifică în care este abordată problematica vastă și complexă a edificării noii orînduiri, linia politică justă elaborată de partid, realismul ei în concordanță cu resursele, forțele și posibilitățile noastre, cu realitatea și cu specificul românesc, cu cerințele noii revoluții tehnico-științifice și ale noii revoluții agrare etc.

O magistrală analiză asupra marilor transformări revoluționare din țara noastră, a stadiului actual de dezvoltare și o viziune profund creatoare asupra perspectivelor luminoase ce se deschid, în continuare, în procesul revoluționar neîntrerupt al societății românești, analiză ale cărei teze, idei, concepte, soluții de inestimabilă valoare teoretică și practică ce formează substanța sa îmbogățesc tezaurul materialismului dialectic și istoric, socialismul științific, o constituie **Raportul** prezentat Conferinței Naționale de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la stadiul dezvoltării forțelor de producție, al societății socialiste în general, al relațiilor de producție și sociale, al democrației muncitorești-revoluționare, al perfecți-

nării conducerii, pe baza principiilor autoconducerii și autogestunii, al perfecționării și continuării procesului revoluționar în noua etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Raportul, adoptat într-o impresionantă unanimitate de participanții la Conferință ca document programatic de acțiune, de luptă și muncă al întregului partid, al întregului popor, jalonează în mod limpede și cuprinzător drumul națiunii noastre spre comunism, direcțiile prioritare de efort, căile și metodele, perfecționările ce se impun pentru îndeplinirea integrală a tuturor programelor și hotărârilor adoptate la Congresul al XIII-lea al partidului.

Este meritul nepieritor al tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi trasat cu claritate încă de la Congresul al IX-lea al partidului — de cînd, prin voința unanimă a comuniștilor, a întregului popor, a fost ales să conducă destinele națiunii noastre — drumul ce-l avem de străbătut, avînd rol determinant în definirea și aplicarea strategiei dezvoltării economico-sociale, în înfăptuirea cu consecvență a politicii interne și externe a partidului și statului nostru — politică elaborată cu aportul decisiv al secretarului

general al partidului nostru. În acest cadru, **Raportul** — adăugînd noi pagini monumentalei opere teoretice și practice a secretarului general al partidului — reflectă gîndirea originală, realist-științifică și revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, înalta răspundere cu care sînt abordate problemele majore ale propășirii patriei pe noi culmi de progres și civilizație, consecvența cu care este tratată problematica foarte complexă și contradictorie a lumii contemporane, poziția principială, confirmată de viață, în soluționarea acestora, în instaurarea unui climat de pace și destindere între popoare. Dînd o înaltă prețuire tuturor acestor calități de excepție ale conducătorului partidului și statului nostru, Conferința Națională a partidului, și, împreună cu cei prezenți la înaltul forum democratic al partidului, întregul nostru popor, oștirea țării își exprimă profunda recunoștință celui mai iubit și stimat fiu al națiunii, Erou între eroii neamului, personalitate politică de primă mărime a vieții internaționale, luptător neobosit pentru pace, militant de frunte al mișcării muncitorești mondiale, pentru întreaga sa activitate revoluționară, umanistă dedicată făuririi idealului comunist pe pămîntul României.

De asemenea, Conferința Națională, întreaga națiune dau o aleasă apreciere activității tovarăsei Elena Ceaușescu, militant de seamă al partidului și statului, savant de largă recunoaștere internațională, contribuției sale la înfăptuirea întregii politici interne și externe, la înflorirea științei, culturii și învățămîntului în patria noastră.

Marile realizări obținute de poporul român, sub conducerea glorioșului nostru partid comunist, cu deosebire ale EPOCHI NICOLAE CEAUȘESCU, confirmă pe deplin, așa cum s-a subliniat și în Raport, justetea politicii Partidului Comunist Român, a soluțiilor adoptate de la o etapă la alta, care au demonstrat cu puterea faptelor că socialismul nu reprezintă un model unic, că el se construiește cu poporul și pentru popor, potrivit realităților din fiecare țară. Accentul pus pe dezvoltarea intensă și pe modernizarea producției, pe perfecționarea sistemului de conducere a societății, instituirea unui cadru democratic participativ, unic în felul său, creșterea rolului planului național unic de dezvoltare economico-socială, întărirea continuă a proprietății socialiste, aplicarea cu consecvență a principiilor noului mecanism economico-financiar, ale autoconducerii muncitorești sînt numai cîteva dintre soluțiile românești care și-au dovedit din plin valabilitatea,

tea, punînd în evidență rolul de conducător politic al partidului în studiarea condițiilor noi din țara noastră, precum și în elaborarea și aplicarea celor mai potrivite măsuri pentru progresul multilateral al patriei.

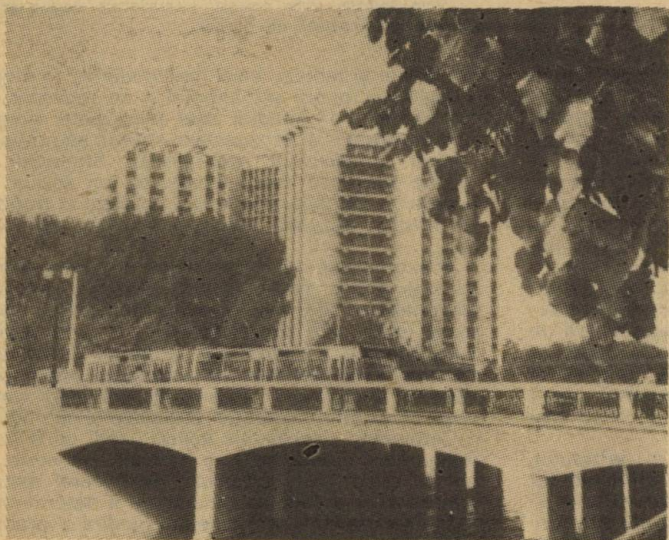
În acest context, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a subliniat din nou în Raport relația dialectică între dezvoltarea economi-

co-socială și activitatea politico-ideologică, educativă, de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, rolul activ al conștiinței în procesul cunoașterii și desfășurării fenomenelor sociale, sarcinile mari ce revin întregului front al muncii educative.

Armata, parte integrantă a societății, trup din trupul poporului, își face o datorie de onoare din a răspunde cu noi fapte demne de muncă și veghe, în posturile încredințate de partid și popor, îndeplinind exemplar, cu fermitate revoluționară hotărârile Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, ordinele patriei, ale comandantului nostru suprem, pentru apărarea și înălțarea scumpei noastre patrii — Republica Socialistă România.

În atmosfera de înaltă sărbătoare, prilejuită de aniversarea zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a îndelungatei sale activități revoluționare eroice, în slujba intereselor vitale ale națiunii, ale patriei, împreună cu întregul popor, toți ostașii țării aduc un fierbinte omagiu conducătorului stimat și iubit, urîndu-i ani mulți, sănătate, fericire și aceeași nestăvilită putere de muncă, în fruntea partidului și statului, spre gloria și înălțarea României socialiste.

Colonel ION JIANU

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU

*fondator al doctrinei apărării patriei
de către întregul popor român*

Trebuie să imbinăm în mod armonios pregătirea militară, de luptă, cu participarea activă la dezvoltarea patriei noastre. De altfel, trebuie să spunem cu toată claritatea că participarea la activitatea de dezvoltare economică și socială reprezintă o parte inseparabilă a pregătirii de luptă și politice, a ridicării capacității de apărare a armatei noastre. Ambele domenii trebuie considerate ca o activitate unică, pe două direcții, dar inseparabile, că una o condiționează pe cealaltă — și numai lucrând bine, atât în pregătirea de luptă, cât și în realizarea obiectivelor de dezvoltare economică și socială, armata noastră își va face pe deplin datoria față de popor și patrie!

NICOLAE CEAUȘESCU

Această strălucită epocă de istorie românească poartă adânc încrustată, în întreaga substanță și dimensiune a prefacerilor, biruințelor și faptelor de glorie care o încunună, însemnele inconfundabile ale gândirii și faptei celui care se află, de peste două decenii, la cîrma destinului națiunii române, tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducător de excepție din șirul acelor mari bărbați ai neamului care au aureolat, cu personalitatea lor, vremurile în care au trăit, au imprimat țării un nou destin istoric pe magistrala progresului. Perioada deschisă de Congresul al IX-lea al partidului a reprezentat în viața țării o adevărată eră de renaștere națională, energiile maselor, scoase din chingile unor mecanisme și canoane care nu ni se potriveau, irumpînd într-o efervescentă operă de creație materială și spirituală cum n-au mai cunoscut aceste meleaguri.

Este meritul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a fi fundamentat în toți acești ani, aplicînd creator adevăratele și legitățile obiective la condițiile concrete ale țării noastre, o strategie atotcuprinzătoare de dezvoltare economico-socială a patriei pe baza cuceriri-

„Onor comandantului suprem” (reproducere după o pictură de locotenent-colonel Gh. Ioniță)

lor științei și tehnicii celei mai moderne. În monumentală sa operă social-politică se regăsesc întruchipate forța gândirii sale îndrăznețe, permanent novatoare și prospective, spiritul său original creator, consecvent revoluționar. Strălucita sa creație teoretică îmbogățește cu un tezaur de neprețuită valoare patrimoniul spiritual al poporului nostru, dezvoltă teoria și practica revoluționară.

Adăugîndu-se celorlalte pagini ale monumentalei sale opere, Raportul prezentat la Conferința Națională de tovarășul Nicolae Ceaușescu, document istoric de amploă deschidere spre valorile autentice ale socialismului, program de luptă și de muncă al partidului, al întregului popor, jalonează noi orizonturi ascensiunii societății românești pe drumul civilizației socialiste și comuniste.

Concepînd problemele apărării țării ca o parte integrantă, inseparabilă a politicii generale de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, tovarășul Nicolae Ceaușescu a determinat o cotitură radicală și în domeniul gândirii și practicii militare.

Datorăm tovarășului Nicolae Ceaușescu reeva-

luarea conținutului concepțiilor și orientărilor practicate anterior, fundamentarea unei concepții armonioase, realiste, a unui ansamblu de teze, idei, principii și soluții care, fructificând magistral cele mai înaintate tradiții ale luptei armate a poporului român pentru păstrarea ființei naționale, a neatinării țării, direcționează rezolvarea problemelor complexe ale creșterii capacității de apărare a patriei potrivit actualelor condiții de dezvoltare a societății noastre, precum și evoluției evenimentelor pe arena mondială.

În concordanță cu țelurile supreme ale poporului român de a-și dedica toate forțele muncii constructive, de edificare a societății socialiste, cu vocația sa tradițională de a trăi în pace, în deplină libertate și independență, tovarășul Nicolae Ceaușescu a afirmat limpede scopul fundamental al efortului militar al țării noastre: „**România socialistă nu urmărește și nu va urmări niciodată țeluri agresive împotriva vreunui stat. În orice împrejurări, întotdeauna, patria noastră, poporul român va lupta numai și numai pentru apărarea independenței și suveranității sale, împotriva oricărei încercări de dominație și asupra, pentru a asigura națiunii noastre dreptul de a-și făuri societatea socialistă și comunistă în mod liber.**”

Așadar, prin obiective, conținut politic și militar, apărarea națională a României reprezintă o materializare fidelă a dreptului la autoapărare consacrat de justiția internațională contemporană. Forțele armate ale României nu vor duce niciodată un război de agresiune, ele servind întotdeauna interesele apărării independenței țării, făuririi socialismului și comunismului în patria noastră.

Dialectician profund, secretarul general al

partidului așează la temelia capacității de apărare a patriei, în primul rând, forța economică a țării, nivelul înalt al dezvoltării forțelor de producție în industrie, în agricultură, dezvoltarea științei, progresul tehnic multilateral. „**Realizarea obiectivelor dezvoltării economico-sociale pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii constituie un factor primordial, esențial și pentru întărirea forței și capacității de apărare.**” — subliniază, în acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Călăuzită de acest principiu cardinal, România nu s-a lăsat antrenată în cursa înarmărilor, ci, dimpotrivă, și-a concentrat eforturile creației materiale, operei de construcție economico-socială, îndeplinirii marilor sale obiective de dezvoltare. De altfel, datorită puternicei dezvoltări a economiei naționale, a devenit posibil ca, în cea mai mare parte, înzestrarea tuturor forțelor luptătoare să fie asigurată din producție proprie și pe baza resurselor interne.

Așadar, având în vedere că puterea militară este rezultatul tuturor potențelor materiale, tehnico-științifice, demografice, politico-morale de care dispune societatea și care pot fi mobilizate în caz de necesitate în vederea salvagărdării independenței, suveranității și integrității teritoriale, tovarășul Nicolae Ceaușescu a definit magistral principiul de bază al organizării apărării naționale: „**Lupta împotriva oricărei agresiuni imperialiste, apărarea cuceririlor revoluționare și a independenței țării nu pot fi decit opera întregului popor român, care, la nevoie, trebuie să se ridice ca un singur om pentru a-și apăra cuceririle revoluționare, independența, dreptul la o viață liberă.**” În caz de necesitate, poporul român, care se bucură astăzi din plin de roadele muncii sale în condiții

de independență și suveranitate, animat de cel mai fierbinte patriotism revoluționar, se va ridica neînfricat la luptă, făcând, cu orice sacrificiu, un zid de netrecut în fața invadatorului.

Formulînd conceptul de război al întregului popor pentru apărarea patriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fructificat cu strălucire tezaurul de experiență istorică al neamului românesc, a cărui devenire prin milenii este marcată de un șir neîntrerupt de lupte crîncene, în care, pentru a învinge adversari deosebit de puternici și experimentați, a trebuit să ridice întreaga suflare în apărarea gliei strămoșești, să-și mobilizeze întregul potențial material și uman pentru a se opune invadatorilor și a-i învinge. În noile condiții istorice determinate de construirea cu succes a societății socialiste, conceptul de război dus de întregul popor pentru apărarea patriei, elaborat de secretarul general al partidului, își are temeiuri adînci în noile realități economico-sociale care potențează capacitatea de apărare: făurirea economiei socialiste unitare, noile relații de producție și sociale; puternica bază tehnico-materială a societății; noua conștiință socialistă a maselor; comunitatea de interese și aspirații ale tuturor cetățenilor României; unitatea moral-politică a poporului nostru în jurul partidului comunist, al secretarului său general. Cu încredere nezdruncinată în forța de neînvins a poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: „(...) oricine ar încerca să se atingă de cuceririle sale socialiste va întâmpina rezistența unui popor (...) strîns unit, hotărît să lupte cu toată energia și abnegația, cu toate mijloacele de care dispune pentru apărarea vieții sale noi, a dreptului său sfînt la libertate și independență”.

Așadar, în viziunea doctrinei noastre militare, fundamentată de secretarul general al partidului, riposta națiunii noastre în cazul unei agresiuni trebuie să fie generală, globală — militară, politică, diplomatică, economică și de altă natură —, să angajeze întreaga populație la lupta de apărare, într-un efort unitar, precis direcționat, să valorifice în cel mai înalt grad posibil resursele umane, materiale și spirituale ale țării.

Concepția privind apărarea patriei de către întregul popor este materializată în sistemul național de apărare — creat și perfecționat sub direcția îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu — cuprinzînd în proporții echilibrate atît elemente de tip militar — armata, unitățile Ministerului de Interne, cît și cu caracter popular — gărzi patriotice, formațiuni de apărare civilă, detașamente de tineret etc. Acest sistem original asigură un cadru optim, în timp de pace, pentru instruirea și pregătirea întregii populații pentru apărarea țării, iar în situație de război — angajarea plenară a potențialului uman, apt de efort militar, pentru a înfrunta agresorul cu arma în mînă, desfășurînd o gamă largă de acțiuni de luptă, concomitent cu rezolvarea celorlalte nevoi ale societății — producție, refacere, ordine socială.

Ținînd seama de imperativul formulat de comandantul suprem privind pregătirea unitară a componentelor sistemului național de apărare, se

Colonel RADU OLARU

(continuare în pag. 120)

1952. Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în gradul de general-maior, ministru adjunct al forțelor armate și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei, asistînd la desfășurarea unei aplicații tactice (sus). Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului, președintele republicii și comandantul nostru suprem, este întâmpinat, de către militari, cu deosebită căldură, stimă și prețuire

ÎN SLUJBA ADEVĂRULUI ISTORIC

un OM pentru istorie

Este un adevăr axiomatic faptul că știința istorică românească contemporană a străbătut și străbate, după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, care își are locul suprem de onoare în spațiul de neîntreruptă și deplin glorioasă istorie multi-milenară a poporului nostru, cea

citeva decenii ni s-a negat identitatea etnică, ni s-au redus spațiul și timpul istoric, ne-au fost exilate și ținute în captivitate din punct de vedere istoriografic adevărurile fundamentale ale acestui popor, care, așa după cum se exprima Nicolae Iorga, „prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori milenare; aceasta este mindria noastră

cu actul de identitate al poporului român, a înarmat istoriografia românească cu postulate și principii metodologice care au desprins-o din chingile în care fusese încorsetată timp de câteva decenii — când evenimentele, fenomene și acțiuni, inclusiv militare, au fost înfățișate publicului în mod eronat — oferindu-i largi posibilități pentru reflectarea strict obiectivă a adevărului istoric, de reconsiderare și redimensionare a unor perioade sau momente văzute altădată prin prisma unor conjuncturi deformate, înlăturându-i astfel umbrele și întărindu-i razele, ceea ce înobilează istoria, care are facultatea de a pătrunde în redutele cele mai intime ale sufletului omenesc.

Cu prestanța omului de știință, a geniului care stăpânește principiile metodologice ale materialismului dialectic și istoric, aplicându-le cu minuție și pătrundere, cu îndrăzneală revoluționară și responsabilitate comunistă față de problemele cardinale, tovarășul Nicolae Ceaușescu a abordat profund și multilateral întreaga problematică a istoriei naționale, inclusiv a celei militare, începând de la cimpul motivațiilor de factură științifică a necesității studiului istoric, ca o concretizare a gândirii și acțiunii umane în condiții determinate, ca știință a dezvoltării umanității. Inspirată și cu o mare valoare metodologică este în acest sens patetica sa rostire: „Oare cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Fără îndoială că așa ar fi, tovarăși. Iată de ce noi avem datoria să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporului nostru. Avem un trecut cu care ne putem mindri”.

Cimpul motivațional privind necesitatea studiului și cunoașterii istoriei, în rolul ei de *magister vitae*, este extins în opera social-politică cu caracter enciclopedic

„Erou între eroii patriei” (pictură)

mai importantă și fecundă etapă din întreaga sa existență. Aceasta s-a datorat și se datorează faptului că investirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, în iulie 1965, de către marele forum al comunistilor români, de întregul nostru popor, în cea mai înaltă demnitate de partid și de stat a produs o cotitură radicală atât în concepția, cât și în metodologia existente în acel moment despre istoria noastră națională, exprimate cu deosebire în faptul că timp de

tră și aceasta este puterea noastră”.

Astfel, această istorie s-a bucurat de largi deschideri și orizonturi noi în epoca în care în fruntea partidului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel care intrupează în mod strălucit cele mai luminoase tradiții și virtuți ale poporului român. Cu spiritul său de neîntrecut revoluționar și patriot neînficat, secretarul general al partidului nostru a redat conștiinței naționale marile adevăruri și valori istorice, începând

dic a tovarăşului Nicolae Ceauşescu dincolo de factorii strict educaţionali. În viziunea sa ştiinţifică, revoluţionară, cunoaşterea istoriei propriului popor, situarea şi integrarea sa în această istorie reprezintă pentru Partidul Comunist Român o condiţie sine qua non atât în elaborarea programului său, cât şi în lupta pentru înfăptuirea lui. „Noi, comuniştii, arată tovarăşii Nicolae Ceauşescu, considerăm că este o datorie de onoare de a studia, cunoaşte şi cinsti cum se cuvine pe cei care au contribuit la făurirea naţiunii noastre, care şi-au dat viaţa pentru libertatea naţională şi socială a poporului român. Noi, comuniştii, sintem continuatorii a tot ceea ce are mai bun poporul român. Partidul comunist nu a apărut întâmplător în România. El este rezultatul unui întreg proces istoric de dezvoltare economică-socială care a dus la maturizarea clasei muncitoare, a luptei revoluţionare şi la formarea Partidului Comunist Român. Oare cum ar fi posibil ca un partid care îşi propune să conducă poporul pe calea făuririi unei orinduirii mai drepte, a orinduirii socialiste, să nu cunoască trecutul de luptă? Îmi închipui că un asemenea partid ar fi sărac, ar fi lipsit de vlagă şi fără nici o îndoială că nu s-ar putea bucura nici de sprijinul, nici de încrederea poporului. Or, tocmai pentru că partidul nostru continuă cele mai bune tradiţii de luptă ale poporului, trage învăţăminte din experienţa trecutului şi depune eforturi pentru a asigura mersul înainte spre o viaţă mai bună a poporului, pentru construirea orinduirii socialiste, el se bucură de stima şi de încrederea nelimitată a întregului nostru popor.” Experienţa istorică se constituie într-o puternică armătură documentară în acest sens.

Cu un remarcabil profesionalism, secretarul general al partidului a elaborat sistemul principiilor teoretico-metodologice care trebuie să stea la baza oricărui demers ştiinţific în domeniul istoriei. Într-o ordine de priorităţi se cere subliniat faptul că şcoala istorică românească beneficiază de principii şi îndrumări metodologice de însemnătate cardinală pentru înseşi studiul şi scrierea istoriei. După cum subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „interpretarea ştiinţifică, obiec-

tivă a evenimentelor social-politice în toată complexitatea lor poate fi făcută numai în lumina materialismului dialectic şi istoric, cea mai înaintată concepţie despre lume şi viaţă”, iar „Valoarea unei istorii cu adevărat ştiinţifice constă în înfăţişarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conştiinţei de sine a

Nicolae Ceauşescu la restabilirea atitudinii principiale, realiste faţă de tradiţie şi de a ne reconecta la această glorioasă moştenire — întreruptă într-o perioadă nefastă a evoluţiei istoriografiei româneşti postbelice, când prezidau, cu o penibilă autarhie, mistificările manihelice ale îngheţului dogmatic. Prin întreaga sa operă, pătrunsă de patos revoluţionar, şi prin neobosită activitate practică, secretarul general al partidului ne-a restituit trecutul şi sentimentul autentic al istoriei naţionale. „Este necesar, arată tovarăşii

AICI, DINTOTDEAUNA

Acest pământ e dulcea noastră vatră
Şi el pe chip ni se răsfringe pur,
Cu trei culori-nălţate în drapelul
De purpură, de aur şi azur.

Pe-acest picior de plai din veşnicie
În doine şi balade legănaţi,
Noi fraţi ne ştim cu Mureşul şi Oltul,
Cu Prut, cu Mare, şesuri şi Carpaţi.

Acest pământ înnobilit prin veacuri
Cu spic de griu şi vers înaripat,
E roditor şi prin sudoarea frunţii,
Şi singele cu care l-am udat.

Acest pământ e dulcea noastră vatră
Şi el pe chip ni se răsfringe pur,
Îl înflorim şi-l apărăm sub steagul
De purpură, de aur şi azur.

GEORGE ZARAFU

poporului, a claselor, înmănunchind experienţa de viaţă şi de luptă a maselor şi a conducătorilor”.

Opera cu caracter enciclopedic a tovarăşului Nicolae Ceauşescu încorporează, ca una dintre cele mai importante părţi constitutive, concepţia sa cu privire la necesitatea de a studia aprofundat şi de a elabora istoria poporului român încă din cele mai vechi timpuri, de a cunoaşte eroismul cu care a ştiut să înfrunte greutăţile şi adversităţile de tot felul şi să-şi păstreze fiinţa naţională, să-şi apere dreptul la libertate şi neatrănare, pornindu-se de la „rolul hotărîtor pe care tracii, respectiv getogacii, l-au jucat în formarea poporului român”, ai cărui strămoşi îndepărtaţi vin din vremuri imemorabile şi a cărui vatră de locuire a fost dintotdeauna acest pământ de la Carpaţi, Dunăre şi Mare. Avem a înţelege astfel contribuţia decisivă a tovarăşului

Nicolae Ceauşescu, să avem în vedere că popoarele s-au dezvoltat în anumite condiţii istorice şi sociale care şi-au pus amprenta pe însuşirile şi felul de a gândi şi trăi al fiecărui popor. Istoria poporului nostru, de mai bine de 2000 de ani, de la daci până în prezent — care demonstrează cu putere aceasta — este istoria luptelor împotriva asuprii străine, a luptelor pentru libertate şi independenţă, pentru progres economic şi social”.

De uriaşe cîştiguri metodologice beneficiază istoriografia românească prin principiul fundamental formulat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu conform căruia este „necesar să intensificăm activitatea de elaborare a istoriei poporului român, în spiritul concepţiei materialist-dialectice şi istorice, redind — pe baza datelor, a documentelor, a realităţii — viaţa, munca şi

lupta sa din cele mai vechi timpuri pînă în anii construcției socialiste. Va trebui să avem o istorie unitară, care să redea corespunzător fiecare etapă de dezvoltare economico-socială, fiecare perioadă istorică și luptele sociale, activitatea politică, să caracterizeze, în lumina adevărului bazat pe fapte și documente, atît rolul claselor sociale, al poporului, cît și al diferiților conducători ai statului și personalități politice, științifice, culturale. În această concepție a unei istorii unice, istoria poporului român va trebui să cuprindă și istoria mișcării muncitorești revoluționare, a Partidului Muncitoresc Social-Democrat, precum și a Partidului Comunist Român. Nu pot exista două istorii, una a poporului și una a partidului. Poporul nostru are o singură istorie, iar activitatea Partidului Comunist Român, ca și a altor partide în diferite perioade, constituie o parte inseparabilă a istoriei patriei". Firește, caracterul unitar privește atît spațiul, temporalitatea, structura, cît și dezvoltarea vieții economice, social-politice și culturale, care, în pofida condițiilor istorice, deosebit de complexe, au avut o factură în esență unitară, chiar dacă o perioadă de timp au existat sub raport statal mai multe entități, ca, de pildă, Țara Românească Transilvania, Țara Românească Moldova, Țara Românească Muntenia, Țara Românească Dobrogea. Și atunci, și ulterior, unitatea caracteristică poporului român, conștiința originii comune și a unității de neam și cultură au determinat legături strînse, nemijlocite între românii din întreg spațiul carpato-danubiano-pontic. Avem astfel a înțelege de ce societatea românească s-a dezvoltat unitar de-a lungul evului mediu și modern, constituind o premisă fundamentală pentru făurirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Pe aceleași linii de convergență se situează aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu: „**Avem un popor, o țară în care trăiesc laolaltă românii, precum și oameni ai muncii de origine maghiară, germană, sîrbă sau de altă naționalitate. Dar cu toții sîntem un popor unic — și nu admitem nimănui să încerce să lovească în unitatea poporului nostru.**”

Promotor strălucit al valorilor patriotice și educative ale istoriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dezvăluit noilor generații ale României socialiste atît conștiința comunității de origine și a conti-

nuității poporului român în largul spațiu carpato-danubiano-pontic, cît și neîntrerupta sa luptă socială de eliberare națională. Cu neînmurită emoție, înveșmîntată de căldura inimilor, amintim aici aprecierea, de o măreție epopeică, făcută încă din 1965 și care exprimă o istorie întreagă: „**Focul luptei naționale și sociale a ars neconținut, cînd cu vilvătăi, care făceau pe asupritori să se cutremure, cînd mai potolit, ca apoi să se înteească și mai puternic. Multe pagini glorioase a înscris poporul român în lupta pentru libertate și socialism. Graiul nu poate reda măreția acestor lupte; ele adevăresc și vor adevăra peste veacuri vitalitatea și înțelepciunea poporului nostru, care, trecînd prin grele încercări, a rămas neclintit și a prins de fiecare dată noi puteri, ridicîndu-se, asemenea stejarului după furtună, și mai mîndru spre soare.**”

Dimensiunile și vocația istoriei ca școală a vieții și activității umane sînt deosebit de concludente și în sfera relațiilor dintre popoare, țări și națiuni. În mesajul adresat participanților la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice de la București, care a avut loc în august 1980, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „**În cadrul întregii politici a statului nostru socialist, acționăm ca cercetarea istorică națională să servească**

neabătut cauza înțelegerii și bunei vecinătăți, a prieteniei și colaborării popoarelor, a păcii și securității internaționale.” De aceea trebuie „**să facem totul ca istoria să devină o puternică armă a prieteniei și solidarității între popoare, în lupta pentru socialism, pentru colaborare și pace internațională.**”

În hronicul de aur al poporului român va rămîne înscrisă, cu trăinicia și perenitatea ce se cuvin marilor personalități, contribuția inestimabilă a tovarășului Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea gândirii istorice românești, la deschiderea unor orizonturi noi școlii noastre istorice. Înălțată maiestuos pe pedestalul înșușirilor alese, pe strălucita sa gîndire cutezătoare, mereu prezentă în vorbirea și scrisul oamenilor, personalitatea secretarului general al partidului, președinte republicii, comandantul nostru suprem, apare astăzi în toată măreția ei. Adresîndu-i un călduros gînd ostășesc, alături de ceilalți istorici îl socotim, pe drept cuvînt, ctitor al istoriei patriei. În strînsă comuniune cu întregul popor, sentimentele noastre de grațitudine se îndreaptă, astfel, către cel care, în răstimpul de peste două decenii de cînd se află în fruntea destinelor țării, a ridicat gîndirea și școala istorică românească pe culmi de glorie și strălucire.

Colonel dr. GHEORGHE TUDOR

O PRODIGIOASĂ ACTIVITATE POLITICĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ DEDICATĂ PATRIEI, FERICIRII OAMENILOR, PĂCII PE PLANETA NOASTRĂ

Aducem cu nețărmurită grațitudine și admirație un cald omagiu tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om de știință, savant de largă recunoaștere și prețuire internațională — model de afirmare a spiritualității și a energiei creatoare a femeii în România socialistă. Neobosita sa activitate științifică și politică constituie un strălucit exemplu de dăruire, evidențiază alesele calități umane și intelectuale ale poporului căruia îi aparține. Dovedind în permanență patosul, romanticismul revoluționar al luptei duse cu dârzenie spre împlinirea idealurilor poporului, tovarăsa Elena Ceaușescu a adus o contribuție de seamă — atât în anii grei ai ilegalității, cât și în perioada marilor transformări revoluționare de după eliberarea țării — la lupta eroică a partidului pentru înfăptuirea revoluției socialiste. Activitatea desfășurată pe tărâm politic și social a fost și este exemplar întregită de activitatea științifică desfășurată în domeniul chimiei și ingineriei chimice, de preocuparea activă pentru transpunerea în viață a orientării privind legarea științei, învățămîntului de practică, în contextul amplei desfășurări a revoluției tehnico-științifice și adîncirii fără precedent a procesu-

„Omagiu” (pictură de Sabin Bălașa)

CINSTIRE

*De din dreapta slujire
la curțile dorului, la monolitul
strămoșilor noștri Carpați, la
horbota verde-a Cîmpiei Române, la
diamantul fapei care
pururi rămîne;*

*De din dreapta veghe
arborată ca un stindard al
liniștii la catargele patriei, ca
un pod peste timp, ca o generație
veșnic-a primului anotimp;*

*De din inima noastră, a patriei
și a noastră, Femeii ce-nseamnă
pace, carte, flacără vie, i-aducem înaltă
cinstire, la dreapta marelui Bărbat
al țării, ea însăși
veghe nestinsă, iubire.*

VALERIU BUZNEA

lui cunoașterii. Este știut faptul că, sub conducerea directă a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, Institutul Central de Chimie s-a transformat într-un autentic consiliu științific, devenit etalon al realizării platformelor integrate de cercetare-învățămînt-producție ale chimiei, fizicii, electronicii sau ale altor domenii. În același timp, prestigioasa activitate științifică desfășurată personal s-a concretizat în contribuții originale esențiale în domeniul chimiei moleculare — în special în problemele polimerizării stereospecifice, stabilizării cauciucului sintetic și copolimerizării. Acest fapt este ilustrat cu pregnanță de o vastă operă științifică, de amplă rezonanță și prețuire internațională, de lucrări științifice originale, de o înaltă ținută profesională, care întretin un viu interes și întrunesc elogiul unanime în lumea științifică, atât în țară, cât și peste hotare. Lucrările sale științifice, sugerînd soluții și tehnologii noi, conducînd la elucidarea teoretică și practică a unor probleme importante și de mare interes, au văzut lumina tiparului în multe țări ale lumii, fiind apreciate drept contribuții de mare valoare în domeniul respectiv, apreciere pentru care stau mărturie înaltele distincții ce i-au fost conferite, printre care Medalia de aur „Marie Curie”,

Insigna de aur a Academiei Europene de Științe, Arte și Litere, numeroase alte importante titluri. Remarcabilele calități de om politic și de personalitate științifică se reflectă permanent în îndeplinirea cu energie și eficiență, cu înaltă răspundere patriotică a sarcinilor ce-i revin în calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al partidului și prim viceprim-ministru al guvernului, din responsabilitățile cu care a fost investită în funcția de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățământului.

După cum este cunoscut, reputele instituții științifice din întreaga lume au ales-o pe tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu ca membru de onoare. Alături de înalte distincții românești — de doctor în științe și membru al celui mai înalt for științific al țării, Academia Republicii Socialiste România — titlurile acordate de instituții și organizații științifice, de academii și universități din numeroase țări ale lumii constituie o strălucită afirmare și împlinire a unei activități puse exemplar în folosul științei, al progresului societății, fapt care constituie o mândrie pentru toți oamenii de știință români, pentru întregul nostru popor.

Acad. ANA ASLAN

OMAGIU FIICEI ȚĂRII

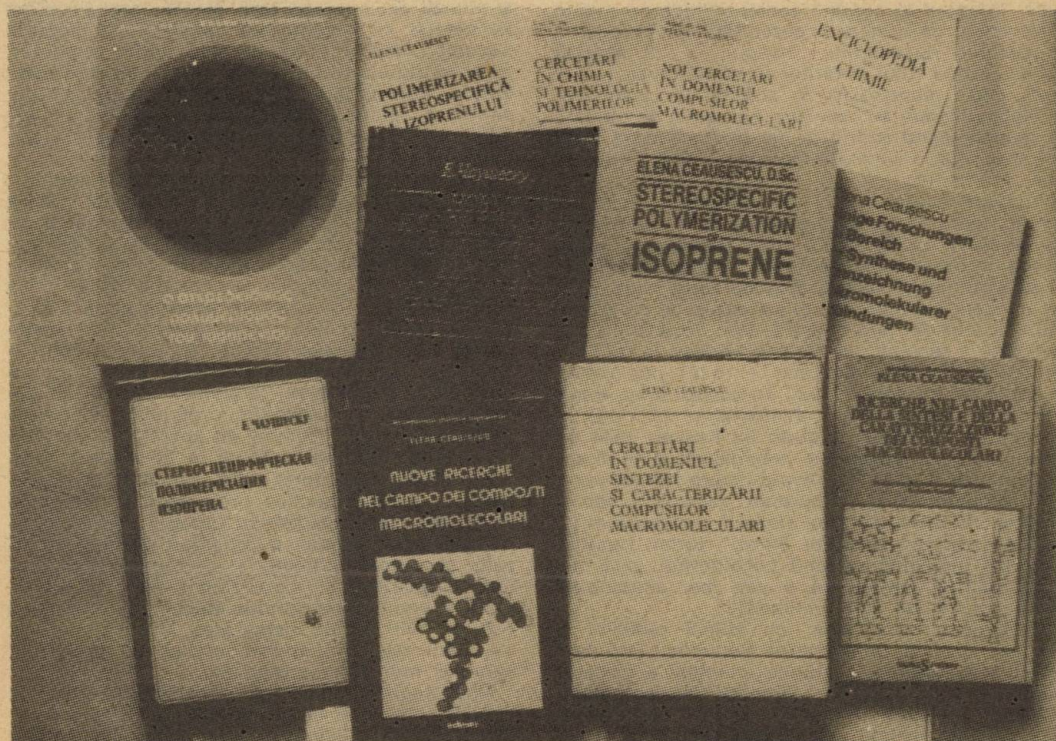
*Senin de flori, de zări strălîmpezite,
Buchet de albe și solare gînduri,
Din ale oastei neclintite rînduri
În cinste strămoșească vom trimite*

*Celei ce cu iubire înțeleaptă
Dă preț sporit la tot ce noi veghem,
În dreapta Comandantului suprem,
Ea însăși caldă veghe, demnă faptă.*

*Din postul vieții noastre îi urăm
Corole-mii de gînduri și simțire
Pentru nestinsa-i pildă de iubire
A ceea ce cu toții apărăm.*

Locotenent-major DANIELA MIRCEA

Lucrările de înaltă ținută științifică ale tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU sînt cunoscute și prețuite în numeroase țări ale lumii

PROCLAMAREA REPUBLICII

strălucită încununare a luptei

poporului român pentru libertate,

independență și progres social

La 30 Decembrie 1987 s-au împlinit patru decenii de la proclamarea Republicii, eveniment revoluționar cu profunde semnificații în istoria poporului român, expresie viguroasă a voinței sale de libertate, independență și suveranitate națională. Înfăptuit în condiții social-politice pe deplin maturizate, ca urmare a dezvoltării impetuoase a procesului revoluționar început la 23 August 1944, și când rolul hotărîtor în conducerea țării îl avea clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea, intelectualitatea, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, actul istoric de la 30 Decembrie 1947 n-a însemnat o simplă înlocuire a vechii forme de stat, monarhice, cu una nouă, republicană, ci o schimbare fundamentală a conținutului regimului politic, marcînd instaurarea unei puteri de stat de tip socialist și începutul unei etape noi, superioare, în dezvoltarea României — etapa revoluției și construcției socialiste. Prindea astfel viață idealul mișcării muncitorești și socialiste, al partidului muncitorilor din țara noastră, care, încă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, vedeau în republică „singura formă (de stat — n.n.) posibilă și compatibilă cu socialismul”. În același timp, transformările revoluționare, democratice produse în societatea românească după 23 August 1944 au făcut posibilă preluarea și îmbogățirea gândirii social-politice și practicii revoluționare republicane, care preconizaseră instaurarea „republicii democratice”, în care „puterea statului și drepturile lui să fie în mîna poporului întreg”, forma republicană de guvernămînt fiind considerată „cea mai bună pentru români că e cea mai acomodată după natura lor și a umanității”.

Eveniment revoluționar cu adînci rădăcini și premise istorice, proclamarea Republicii Populare Române a întrunit adevărată unanimitate a maselor populare, a muncitorilor, țărănilor, intelectualilor, ostașilor, a tuturor cetățenilor români, fără deosebire de naționalitate. „Realizarea republicii — ve-

che și arzătoare aspirație a poporului — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România — a găsit un profund ecou în rîndurile milioanei de oameni ai muncii din întreaga țară. Masele largi populare au salutat cu neînmurită satisfacție și bucurie marea victorie obținută prin luptă, exprimîndu-și hotărîrea nestrămutată de a-și închina toate forțele consolidării și înfloririi republicii noi, populare, apărării libertății și suveranității sale, ridicării ei la un loc demn în marea familie a națiunilor lumii”.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a creat un nou raport de forțe și o dinamică specifică a relațiilor sociale și politice, reflectînd stadiul de dezvoltare a societății românești, cerințele ei obiective de progres. S-a deschis astfel calea rezolvării într-o perspectivă istorică nouă a problemei puterii politice, a instaurării unui regim politic nou, deosebit radical de cel existent în România în perioada interbelică. Masele populare, clasa muncitoare, țărănimea și celelalte categorii sociale muncitoare, urmînd cu încredere Partidul Comunist Român, au apărut și au dezvoltat roadele victoriei obținute la 23 August 1944.

Afirmîndu-se ca forță politică unitară și clarvăzătoare, avînd obiective programatice, naționale și sociale, care însușeau întregul popor, Partidul Comunist Român a constituit nucleul polarizator al tuturor partidelor și structurilor democratice. Organizînd și mobilizînd masele populare, partidul comunist a condus ample acțiuni politice care au culminat cu instaurarea, la 6 martie 1945, a puterii revoluționar-democratice cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc.

Noul regim politic s-a consolidat treptat, în condiții interne și internaționale de o mare complexitate, fiind susținut de majoritatea covârșitoare

a poporului român. Astfel, la alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946, forțele democratice unite în jurul Partidului Comunist Român au obținut aproape 80 la sută din voturile alegătorilor. Grupările politice de opoziție au suferit o înfrângere categorică, decisivă pentru destinul lor. Ca urmare a alegerilor, clasa muncitoare, țărănimea și celelalte categorii de oameni ai muncii și-au lărgit pozițiile în organele centrale ale statului, atât în guvern, principalul instrument al puterii executive, cât și în parlament, forul de exercitare a puterii legislative. Prerogativele regelui au fost limitate, reducându-se implicit rolul monarhiei în viața de stat.

Mentținerea vechii forme de stat pînă la sfîrșitul anului 1947 a rezultat din împrejurările istorice specifice — de ordin intern și extern — ale pregătirii și desfășurării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și ale evoluției ulterioare a vieții social-politice românești. După cum se știe, regele și cercurile palatului, apreciind cu luciditate realitățile, s-au alăturat acțiunii concertate a coaliției antifasciste, făurită de Partidul Comunist Român pentru dăborea dictaturii antonesciene și eliberarea teritoriului național de sub dominația hitleristo-horthystă. Partidul Comunist Român, care, de-a lungul întregii sale existențe, se afirmase ca promotor al idealului republican al maselor populare, a considerat că, în condițiile create imediat după 23 August 1944, schimbarea formei de stat nu era la ordinea zilei, ci, dimpotrivă, în condițiile noului raport de forțe, monarhia, din dorința de supraviețuire, putea fi determinată să acționeze în direcția impusă de masele populare. Evoluția evenimentelor a confirmat justetea acestei orientări politice.

Pe măsura diminuării influenței partidelor politice burgheze și a dispariției lor din viața politică, monarhia a devenit însă centrul de raliere a forțelor ostile revoluției și s-a transformat în principalul obstacol în calea evoluției regimului politic, instaurat la 6 martie 1945, spre o putere de stat de tip socialist. Aceste rațiuni au determinat reexaminarea și schimbarea atitudinii forțelor revoluționare față de monarhie și trecerea la abolirea ei.

La sfîrșitul anului 1947 erau create toate premisele, obiective și subiective, pentru o asemenea schimbare, ceea ce au făcut posibile abolirea monarhiei și proclamarea republicii prin măsuri adoptate de organele centrale ale statului — guvern și parlament — cu sprijinul puternic al maselor populare. În ansamblul acestor măsuri o însemnătate deosebită a avut-o preluarea conducerii directe a armatei de către Partidul Comunist Român.

În după-amiaza zilei de 30 Decembrie 1947, la cererea primului ministru, dr. Petru Groza, și a secretarului general al C.C. al P.C.R., Gheorghe Gheorghiu Dej, regele Mihai a semnat actul de abdicare, în care se sublinia: „În deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai țării, conștient și de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de stat... În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român, ABDIC pentru mine și pentru urmașii mei de la tron, renunțînd pentru mine și pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca rege al României”. În seara aceleiași zile, Adunarea Deputaților, întrunită în sesiune extraordinară, a consfințit abolirea monarhiei și a

adoptat legea istorică de transformare a statului român în republică. Totodată, Adunarea Deputaților a adoptat textul unei Proclamații către Țară, în care, printre altele, se arăta: „*Monarhia constituia o piedică în calea dezvoltării țării noastre spre un regim de democrație populară, care să asigure tuturor celor ce muncesc bunăstarea materială și culturală, să asigure independența și suveranitatea statului român. Prin înlăturarea monarhiei se deschid democrației noastre populare căi de marelă înfăptuire. Muncitori, țărani și intelectuali, ostași, subofițeri și ofițeri, cetățene și cetățeni! Să înălțăm noua formă de viață a statului nostru, Republica Populară Română, Patria tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, de la orașe și sate.*”

Vestea proclamării republicii a fost primită cu entuziasm de masele populare, care și-au manifestat, încă din seara zilei de 30 decembrie, sentimente de profundă bucurie și satisfacție. O trăsătură caracteristică a actelor de adeziune față de republică a constituit-o faptul că ele au reprezentat, în același timp, o formă de acțiune unită, de luptă, în cadrul aceluiași front, a clasei muncitoare, țărânilor, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii pentru dezvoltarea procesului revoluționar și făurirea unei noi orînduiri economico-sociale, a civilizației socialiste. Într-un cadru solemn, întreaga armată română a depus Jurămîntul de credință față de popor și republică. Atît prin jurămint, cît și prin numeroase telegrame și scrisori, ostașii s-au angajat să apere independența și suveranitatea patriei, cuceririle revoluționare ale oamenilor muncii.

În cele patru decenii care au trecut de la memorabila zi de 30 Decembrie 1947, perioadă relativ scurtă în istoria milenară a patriei noastre, în România s-au produs profunde transformări revoluționare, economice, sociale, politice și culturale, în structura societății și în relațiile dintre oameni, în condițiile de viață materială și spirituală și în gradul de civilizație al întregii națiuni. Cuceririle fundamentale ale celor patru decenii, obținute sub conducerea Partidului Comunist Român, sînt lichidarea pentru totdeauna a exploatarei omului de către om, înfăptuirea guvernării statului de către poporul însuși, liber și stăpîn pe destinele sale, făurirea cu succes a orînduirii socialiste și trecerea la edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Ca urmare a acestor transformări profund înnoitoare, produse mai cu seamă în perioada care s-a scurs de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, de cînd în fruntea destinului națiunii a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu — revoluționar consecvent și patriot înflăcărat, conducător politic de înalt prestigiu internațional — România se prezintă astăzi ca o țară industrial-agrară cu o industrie puternică, modernă și o agricultură socialistă în plină dezvoltare, ce a pășit ferm pe calea noii revoluții agrare, cu o știință și cultură înfloritoare, o politică internă și externă viabilă, se prezintă ca o țară demnă, suverană și independentă între statele lumii. Trecerea, la sfîrșitul deceniului al nouălea, la stadiul de țară cu nivel mediu de dezvoltare, iar în perspectiva anului 2000 la stadiul de țară socialistă multilateral dezvoltată, deschide perspective luminoase înfăptuirii visului de aur pe pămîntul românesc — societatea comunistă.

Prof. dr. ȘTEFAN LACHE

A ÎNCHINA CUVINTE PATRIEI

*Ca și cum ai căuta pe cadranul cugetului
o stea a sincerității,
un azimut al supramei iubiri
ori neputința de a rosti despre mamă
ceva tulbure, impur...
Ca și cum ai găsi
locul, singurul, al intersecției efemerului
cu eternitatea,
al ființei cu demnitatea, locul, singurul,
capătul de fir dinspre imaculat
ieșit ca prin minune
din ghemul de capilare al existenței...
Ca și cum i-ai cere un glas să te certe,
un lacăt să te oprească,
un toiag ca să-ți pedepsească pe trup
taina și trufia vremelnice tinereți.
Dar glasul ei, glasul Ei, adevăratul,
e un viscol blînd stîrnind pulberi de aur
în suflute, vîrtejuri preschimbate în cînt
urcînd culoarea pămîntului în culoarea
zăpezii, urcînd culoarea inimii
în tremurarea dulce-dureroasă a simțirii.
O, de-a lungul timpului ne ținem
ca de o frînghie suitoare, fosforescentă,
viii și morții — perpetuă luminoasă deznădejde
a celui apărât de pîrîntești, nostalgice
meninge... Sus — ieșirea în basm,
tărîm secund peste zornăiala putredă,
sîngeroasă, de lăncii...
Aici, acum, patria te poate striga oricînd,
pe nume, o singură dată
— sunet asemenea drumului unei stele
căzînd printr-o noapte de limpede
și nemărginit ianuar.*

Maior VALERIU PRICINĂ

PE-ACEST PĂMÎNT

*Semețe piscuri retezate-n cremeni
Duc frumusețea clipelor asemeni
Acelui zbor de păsări mult dorite
Sub orizontul țărmurilor scite*

*Și frunze cad iar altele învie
Cu verde crud și dor de poezie
Ca-ntr-o baladă de eternitate
Ce ființa noastră tainic o străbate*

*În imn străluminat de-aceiași strună
Iar soarele nu vrea să mai apună
Lăsîndu-și chipul fascinat mereu
Aici, pe-acest pămînt de vis, al meu.*

TRAIAN REU

ODĂ

*Un cald presimț m-apropie de tine
Ca de un aisberg, ca de un cerc de foc,
Dar frumusețea ta-i să mă-nlumine
Să-mi dea un rost, să-mi cînte de noroc,
Să-mi știe începutul și isprava
Din izvodirea vieții mai înții
Și tot ce soarele prin mine da-va
Ca să renasc pe-al clipei căpății,
Pe-un ochi de verb cu infinită rază
Să viețuiesc în fructul tău primar
Urcînd în forme vulturii de pază
Și stropi de măreție, în cleștar,
Tu, ce mi-ai dat greu sîngerînd azurul
Rupînd din tine apă și pămînt
Știi că vezi prin mine împrejurul
A tot ce ești, mereu, a tot ce sînt,
Nimic n-a ars, nimic nu te-nspăimîntă
Chiar dacă vreun viscol trecător
Ne-a mai lovit, dar cel care cuvîntă
Prin noi, intens, e-un grai nemuritor
Ce a turnat în cronici adevărul,
Cu sunete imense peste brume
În timpuri albe cum prin floare mărul
Își oglindește-n fructul său o lume.
Că nu-i în cosmos punct peste măsură
În care fiii tăi n-ar fi eroi:
Inimă, grai, ești dor și-ntr-o nervură
Cu nesfîrșitul tău din noi în noi.*

PAVEL PEREȘ

CĂTRE MINE, PATRIA

*Eu te voi crește-n leagăn de lumină,
la pieptul meu purtîndu-te. Aproape
de tot ce-nseamnă vatră, rădăcină
pentru viața care-ți stă sub pleoape.*

*Ești zămislit cu trudă pe-acest picior de plai,
din muncă, din iubire și uneori din sânge;
ți-am dat întruchipare de carne și de grai
iar ochiului tău lacrimi i-am dat, să poți și plînge.*

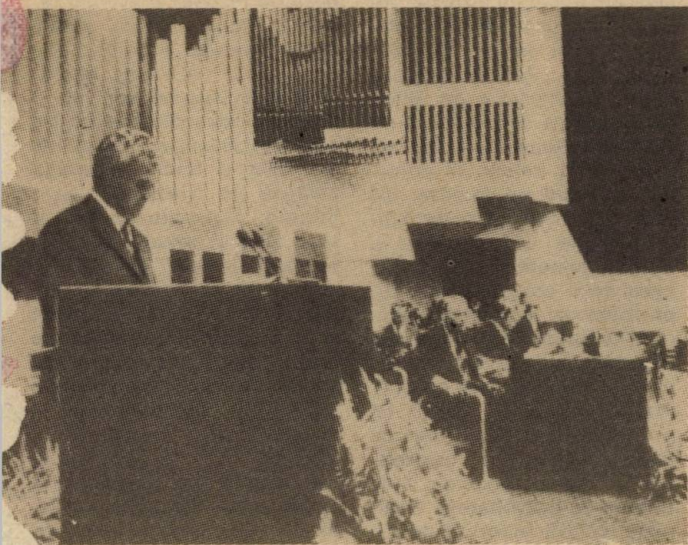
*Din rîurile mele, din codri și din munți
ai brațele, și trupul, și inima ce bate,
iar zarea dăruită înaltei tale frunzi
făcută e din cerul senin ce mă străbate.*

*Înalt ești. Iată, sigur te poartă pasul drept.
O parte e din mine trecută-n trupul tău.
Nestînsă-ți fie veghea ce-o vei purta în piept,
din liniște rotită, deasupra-mi, fiul meu!*

Locotenent-major EMIL ALMĂȘAN

În actuala situație internațională, complexă și gravă, România a pus și pune în centrul activității sale pe plan internațional lupta pentru dezarmare, pentru pace, pentru o lume fără arme și fără războaie.

NICOLAE CEAUȘESCU

De la tribuna marilor forumuri internaționale, prin glasul autorizat al președintelui NICOLAE CEAUȘESCU, întregul popor român și-a exprimat cu putere voința sa de pace, prietenie și colaborare

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

**cea mai puternică
afirmare a României
în viața internațională**

Perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român s-a dovedit cea mai rodnică din istoria patriei și în planul politicii internaționale a țării noastre. Din inițiativa și cu aportul determinant al secretarului general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, România socialistă a promovat o largă deschidere spre lume, a adus contribuții ac-

tive, originale la rezolvarea constructivă și durabilă a marilor probleme ale omenirii.

Au cunoscut o dezvoltare fără precedent relațiile externe ale țării. În anul 1965, România avea raporturi diplomatice cu 67 de țări, iar economice cu 98. Astăzi, ea întreține relații diplomatice și economice cu 155 de state de pe toate continentele, cel mai înalt nivel din istoria patriei noastre și unul din cele mai

ROMÂNIA — CEAUȘESCU — DEZARMARE — PACE

*Inițiative și acțiuni
pentru înfăptuirea
unui program complex
de dezarmare*

România socialistă, președintele Nicolae Ceaușescu apreciind că problema fundamentală a zilelor noastre o reprezintă dezarmarea, în primul rând dezarmarea nucleară, apărarea dreptului vital al oamenilor și al națiunilor la pace și existență liberă, independentă, au lansat numeroase inițiative, au înfăptuit și înfăptuiesc acțiuni concrete pentru realizarea acestui țel suprem.

În concepția președintelui țării noastre, trecerea la dezarmarea nucleară și convențională, la diminuarea bugetelor militare ar avea ample și multiple consecințe pozitive, s-ar răsfringe binefăcător nu numai asupra ansamblului relațiilor internaționale, ci și asupra tuturor aspectelor și latitudinilor vieții social-politice și economice a tuturor popoarelor și:

- ar reduce până la lichidare riscul unui nou război mondial, care, în condițiile existenței armelor nucleare, ar însemna dispariția umanității;
- ar contribui substanțial la stimularea dezvoltării și accelerarea progresului tuturor statelor;
- ar disponibiliza imense fonduri pentru lichidarea subdezvoltării, a decalajelor dintre țări;
- ar contribui în mod hotărâtor la diminuarea șomajului pe plan mondial;
- ar juca un rol esențial în eradicarea foametei care afectează mari regiuni ale globului;
- ar îngădui desfășurarea eforturilor necesare pentru lichidarea analfabetismului;
- ar permite declanșarea unor ample campanii pentru combaterea epidemiilor și asigurarea unor condiții sanitare corespunzătoare tuturor locuitorilor planetei;
- ar înlesni considerabil înlăturarea consecințelor crizei economice și însănătoșirea economiei mondiale;
- ar face posibilă realizarea unor vaste proiecte științifice naționale și internaționale menite să determine o mai puternică înflorire a civilizației omenirii;
- ar avea consecințe dintre cele mai pozitive asupra climatului politic mondial, prin creșterea încrederii între state, stimularea destinderii și asigurarea unei reale securități.

Chiar și o simplă enumerare, fără pretenții de exhaustivitate, a inițiativelor țării noastre în domeniul dezarmării, inițiative care sînt rodul gândirii social-politice și al acțiunii practice de înestimabilă valoare ale secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii So-

cialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pune în relief consecvența cu care milităm pentru dezarmare, pentru o lume fără arme și fără războaie.

● **1965** — În Raportul la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a pronunțat ferm în favoarea dezarmării generale și a chemat toate țările și popoarele să-și unească eforturile pentru atingerea acestui țel.

● **1970** — Ca urmare a unei propuneri din 1969 a României, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat „Deceniul dezarmării al Națiunilor Unite 1971—1980”. Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la sesiunea jubiliară a Adunării Generale a O.N.U. a pus în evidență însemnătatea hotărîtoare a dezarmării pentru salvagardarea păcii.

● **1972** — În baza punctului înscris pe ordinea de zi a Adunării Generale, la inițiativa României, privind „Consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor”, grupuri de experți ai O.N.U. au elaborat în 1972, 1977 și 1982 studii privind această problemă.

● **1978** — În temeiul „Hotărîrii Comitetului Central al Partidului Comunist Român privind poziția României în problemele dezarmării și în primul rînd a dezarmării nucleare”, țara noastră a adus o contribuție majoră la convocarea și desfășurarea primei sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrate dezarmării. La această sesiune, România a reiterat propunerea să de o mare însemnătate privind crearea în Balcani și în alte regiuni ale lumii de zone denuclearizate prin înțelegeri între statele din regiunile respective, puterile nucleare urmînd să se angajeze de a nu folosi arma atomică și, în general, forța împotriva statelor care fac parte din aceste zone.

● **1981—1982** — Din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, pe tot cuprinsul țării, au avut loc ample manifestări populare care au culminat cu „Apelul poporului român” adresat celei de-a doua sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U., consacrată dezarmării, apel purtînd semnăturile a 18 milioane de cetățeni ai țării noastre.

● **1983** — La inițiativa României, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat o rezoluție privind oprirea amplasării noilor rachete nucleare americane cu rază medie de acțiune în Europa occidentală și renunțarea la contramăsurile anunțate de U.R.S.S., prima mare acțiune internațională menită să elibereze continentul nostru de gravul pericol al armelor nucleare.

● **1985** — La Plenara Consiliului Național al F.D.U.S., președintele Nicolae Ceaușescu a adresat chemarea ca la negocierile de dezarmare sovieto-americane să se acționeze pentru oprirea cursei înarmărilor pe Pămînt și în Cosmos, încetarea imediată a dislocării noilor rachete nucleare în Europa, sistarea tuturor experiențelor nucleare, eliminarea tuturor arsenalelor cu arme nucleare, înghețarea cheltuielilor militare la nivelul anului respectiv, trecerea la reducerea treptată a acestora, a armamentelor convenționale și a efectivelor militare.

ridicate din lume. Rolul hotărîtor în dezvoltarea acestor raporturi revine dialogului la nivel înalt. Președintele Nicolae Ceaușescu a purtat aproape 550 de convorbiri cu șefi de stat și de guvern, lideri de partide și de parlamente, operă politico-diplomatică unică. Mai mult de 220 din aceste întîlniri au avut loc în cadrul vizitelor oficiale întreprinse de șeful statului român în țări din Europa, Asia, Africa, America Latină și America de Nord. Ca urmare a dialogului la nivel înalt, România a devenit parte la 21 tratate de prietenie și colaborare, la peste 100 declarații solemne și declarații comune, 600 acorduri și alte documente importante, ceea ce a creat cel mai cuprinzător și mai ferțil cadru politico-juridic de cooperare internațională de care a beneficiat vreodată țara noastră. România dezvoltă relații de prietenie și colaborare cu toate celelalte țări socialiste, extinde conlucrarea cu țările în curs de dezvoltare și nealiniate, cultivă raporturi de cooperare cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Este meritul de excepție al tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi imprimat o nouă calitate, substanță și dinamism relațiilor externe ale României, prin aplicarea neabătută a principiilor de drept internațional — respectul independenței și suveranității naționale, deplină egalitate în drepturi, neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forță. Definite la înalta tribună a Congresului al IX-lea al partidului, dezvoltate în anii care au urmat, aceste principii au constituit o adevărată Cartă de drept internațional, un program politic de inițiativă și acțiune care au asigurat și garantează poporului român condiții de muncă pașnică, deplină securitate, la adăpost de marile furtuni politice, economice și militare care s-au abătut asupra vieții și raporturilor inter-

naționale.

Gîndind și acționînd în mod independent și suveran, adoptînd ea însăși toate deciziile și măsurile care o privesc, România manifestă maximă considerație față de atribuțiile de independență și suveranitate ale tuturor celorlalte state. Acționînd ca partener egal în drepturi, pe bază de respect și avantaj reciproc, țara noastră aplică această normă în raporturile cu toate celelalte state. Neamestecîndu-se, sub nici o formă, în afacerile interne ale altor țări, România nu admite, sub nici o formă, ingerința străină în treburile sale interne. România socialistă face, astfel, dovada că noile principii trebuie aplicate în ambele sensuri, respectate de toți și față de toți. În acest spirit respectivele principii de drept internațional sînt înscrise în toate documentele importante ale partidului și statului nostru; ele au făcut, totodată, obiectul unor inițiative majore ale României la Organizația Națiunilor Unite, în alte organisme și foruri internaționale.

Amplizarea raporturilor sale externe, aplicarea fermă a noilor principii și prodigioasa activitate politică a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au conectat România la problemele primordiale ale omenirii, creîndu-i posibilitatea de a-și asuma propriile răspunderi în reglementarea lor, pentru promovarea unei politici noi, de independență, colaborare, securitate și pace. În **Epoca Nicolae Ceaușescu**, țara noastră a reușit, astfel, să întreprindă inițiative și demersuri de o importanță deosebită, unele cu valoare de pionierat.

România a contribuit, împreună cu alte state, la dezvoltarea raporturilor internaționale, la normalizarea relațiilor dintre unele țări, la crearea unui climat favorabil contactelor și negocierilor, pentru decrișparea atmosferei politice mondiale și întărirea arilor de convergență și con-

Vasta operă teoretică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU — contribuție inestimabilă la îmbogățirea și dezvoltarea tezaurului universal de gândire și acțiune revoluționară

lucrare. S-au bucurat de un amplu răsunet internațional inițiativele României la Națiunile Unite, pozițiile sale principiale și propunerile constructive la Conferința de la Helsinki pentru securitate și cooperare în Europa, la reuniunile general-europene de la Belgrad, Madrid și Viena, la Conferința de la Stockholm pentru încredere și dezarmare în Europa, la alte foruri internaționale.

În **Epoca Nicolae Ceaușescu**, țara noastră a abordat pentru prima oară problemele majore ale lumii într-o viziune programatică, de sistem, urmărind „nu schimbarea de ambalaj, fie el și de aur”, cum plastic s-a exprimat președintele țării, ci rezolvarea lor de fond și într-o perspectivă cuprinzătoare.

Tocmai într-o asemenea viziune, profund științifică, novatoare și cutezătoare, au fost elaborate cunoscutele programe românești privind dezarmarea și pacea, făurirea noii ordini economice mondiale, democratizarea vieții și relațiilor internaționale, reglementarea pe cale politică a tuturor diferendelor dintre state, promovarea drepturilor și aspirațiilor tinerei generații. Asemenea programe au exercitat o semnificativă înrîurire în organismele în care au fost prezentate, idei, considerente și măsuri formulate de România fiind încorporate în documente internaționale de referință. Merită subliniată, totodată, deplina valabilitate a aprecierilor președintelui Nicolae Ceaușescu privind imperativul unei abordări noi,

● 1986. ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII.

Președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat că acesta trebuie marcat printr-un nou mod de abordare a problemelor dezarmării, prin adoptarea unor măsuri concrete, eficiente, substanțiale de reducere a înarmărilor.

Din inițiativa ilustrului său conducător, România a fost prima țară din lume care, în mod unilateral, a trecut la reducerea cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare — hotărâre validată prin votul unanim al poporului nostru, inclusiv al tinerilor care au împlinit 14 ani, în cadrul referendumului de la 23 noiembrie. Decizia României a însemnat o reducere a efectivelor forțelor armate cu 10 000 de oameni, scoaterea din dotare lor a unor cantități de tehnică de luptă, din care o bună parte a și fost adaptată pentru scopuri civile, și diminuarea cheltuielilor militare cu circa 1,5 miliarde lei. Dacă o asemenea măsură ar fi luată numai de statele de pe continentul european, aceasta ar însemna, la actualul nivel al înarmărilor, reduceri reprezentând 1 200 avioane de luptă, 5 000 de tancuri, 225 nave de război și trecerea în rezervă a circa 1,5 milioane de militari.

România a propus să se treacă la reducerea radicală a armamentelor convenționale, astfel ca până în anul 2000 să se realizeze o reducere cu cel puțin 50 la sută a acestora, a efectivelor și cheltuielilor militare.

România a fost coautoare a Apelului-Program al țărilor participante la Tratatul de la Varșovia privind reducerea cu 25 la sută a armamen-

telor, efectivelor și cheltuielilor militare pînă în 1990, ca o primă etapă importantă în dezarmarea convențională, și a transmis, în 1987, tuturor statelor din N.A.T.O. propunerea țărilor din Tratatul de la Varșovia ca statele din cele două alianțe să instituie, pe bază de reciprocitate, un moratoriu de 1—2 ani asupra creșterii cheltuielilor lor militare.

— În același timp, România s-a pronunțat pentru lichidarea bazelor militare străine, pentru retragerea trupelor străine de pe teritorii altor state.

— România a salutat Programul U.R.S.S. de dezarmare nucleară, eșalonat pînă la sfîrșitul secolului, sprijină propunerile Uniunii Sovietice și ale altor state privind retragerea din Europa a armelor nucleare, în primul rînd a rachetelor cu rază medie de acțiune, subliniind că această măsură nu trebuie condiționată de alele din domeniul dezarmării, a susținut instituirea de către U.R.S.S. a moratorului, prelungit de mai multe ori, asupra experiențelor cu armele nucleare și a cerut S.U.A. să se alăture acestuia și se pronunță pentru un acord general de încetare de către toate statele a experiențelor nucleare, la sesiunea din 1986 a Adunării Generale a O.N.U. fiind coautoare la toate rezoluțiile privind dezarmarea și încetarea experiențelor nucleare.

— Din inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu, țara noastră a acționat pentru activizarea forumurilor de negociere de la Geneva, Viena, Stockholm privind dezarmarea în Europa și în întreaga lume.

— România, împreună cu R.P. Bulgaria au lansat o Declarație-Apel pentru realizarea în Balcani nu numai a unei zone fără arme nucleare, ci și fără arme chimice.

— Pentru oprirea militarizării Cosmosului, țara noastră a propus realizarea unui Tratat internațional cu privire la utilizarea spațiului cosmic numai în scopuri pașnice, în acest sens Comitetul Național Român „Oamenii de știință și pacea”, condus de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, desfășurînd o prodigioasă activitate.

● 1987 — Președintele Nicolae Ceaușescu, cu prilejul istoricelor itinerare de pace efectuate, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări din Europa, Asia și Africa, a reafirmat poziția României în problematica vitală a dezarmării în magistralele cuvîntări rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu, în acest an, la plenarea C.C. al P.C.R., la forumurile democrației muncitorești revoluționare și, recent, la Conferința Națională a partidului a fost reiterată politica principală a partidului și statului nostru în problemele vitale ce preocupă omenirea: pacea, dezarmarea, făurirea unei lumi mai bune și mai drepte; la diversele forumuri internaționale, reprezentanții țării noastre au prezentat poziția și considerentele României în aceste probleme cardinale ale contemporaneității.

În toată această perioadă de după cel de-al IX-lea Congres al partidului, anii glorioasei **EPOCI NICOLAE CEAUȘESCU**, președintele României s-a adresat personal conducătorilor U.R.S.S. și S.U.A. chemînd la acțiuni concrete de dezarmare, înaltul forum legislativ al țării, Marea Adunare Națională, forumle democrației socialiste, muncitorești revoluționare au adresat guvernelor, parlamentelor, popoarelor, tuturor forțelor realiste ale lumii nenumărate apeluri în favoarea înfăptuirii dezarmării, a creării unei lumi fără arme și fără războaie.

complexe a problemelor dezarmării și păcii, precum și însemnătatea deosebită a programului pe care l-a elaborat în 1986 și care preconizează lichidarea tuturor armelor nucleare și reducerea radicală, cu minimum 50 la sută pînă la sfîrșitul acestui secol, a armamentelor convenționale, a efectivelor și alocațiilor militare. Să mai reamintim că, din inițiativa țării noastre, O.N.U. a proclamat primul Deceniu al dezarmării (1971—1980) și a întocmit primul Raport asupra consecințelor social-economice ale cursei înarmărilor, document apărut în mai multe ediții. România a înscris, prima, pe agenda Națiunilor Unite, problema înghețării și reducerii bugetelor militare și tot din inițiativa ei a fost proclamat primul An Internațional al Tineretului (1985), desfășurat sub generoasa deviză: „**Participare-Dezvoltare-Pace**”. O puternică înfrîurire continuă să exercite conceptul formulat de președintele României socialiste cu privire la edificarea noii ordini economice mondiale, care prevede acțiuni pentru eliminarea subdezvoltării și a decalajelor economice dintre state, promovarea efortului național în strategia dezvoltării, restructurarea pe baze noi a raporturilor economice dintre state, în perspectiva unei lumi a bunăstării și progresului social.

Conducătorul partidului și statului nostru a imprimat politicile externe a țării și o înaltă probitate, concordanța dintre declarații și fapte. Propunînd înghețarea și reducerea bugetelor militare, țara noastră și-a redus alocațiile pentru apărare trei ani consecutiv, după care le-a înghețat la nivelul anului 1982. În 1986, proclamat de O.N.U. drept Anul Internațional al Păcii,

România a întreprins o nouă și strălucită inițiativă, reducîndu-și unilateral, cu 5 la sută, armamentele, efectivele și cheltuielile militare. Țara noastră este primul stat din cele două alianțe militare, N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia, care a înțeles să adopte o asemenea măsură. După cum România este singura țară din cele două alianțe militare care nu dispune de trupe ori de baze pe teritoriile altor state, nu are forțe sau baze militare străine pe teritoriul ei național, nu ia parte la manevre multinaționale pe pămînt străin și nu acceptă astfel de exerciții pe teritoriul ei național. Datorită orientărilor și principiilor elaborate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, țara noastră nu s-a lăsat antrenată în competiția globală a înarmărilor, deși este situată pe continentul cel mai înarmat, și nici în stările de criză și conflict din diferite zone ale lumii, ceea ce asigură acțiunilor sale principalitate și forță de convingere.

Activitatea internațională a României, consacrată celor mai nobile idealuri ale umanității, precum și istoricele realizări ale poporului nostru în marea operă de făurire a socialismului, au întărit sentimentele de stimă și prietenie față de poporul român pretutindeni în lume, au adus țării și președintelui Nicolae Ceaușescu un înalt prestigiu internațional.

Epoca Nicolae Ceaușescu a determinat și consolidează atît noul destin național al poporului român, cît și noul lui statut internațional, de independență și demnitate, de răspundere și probitate, citorii politice de seamă, surse inepuizabile de înaltă mîndrie patriotică.

ION CÂRJE

**ISTORIA
ESTE CARTEA
DE CĂPĂȚÎ
A FIECĂRUI
NEAM**

NICOLAE BĂLCESCU

ÎNTÎLNIRI LA SARMIZEGETUSA

I. Din terasa largă a muntelui Luncanu, tocmai pe locul unde se află urmele cetății, au crescut fagi înalți. Primăvara trunchiurile lor se albesc și par stâlpi de lemn așezați într-o ordine necunoscută pentru a arăta și calcula drumul soarelui de-a lungul zilelor și anilor.

II. La întrebarea „cît mai avem de mers pînă la cetate” oamenii de aici dau de obicei cifre exagerat mai mari. Depărtate în istorie, ruinele falnicelor ziduri rămîn depărtate și în zilele noastre, cînd în afară de turiști și muncitorii forestieri puțini sînt cei care urcă muntele.

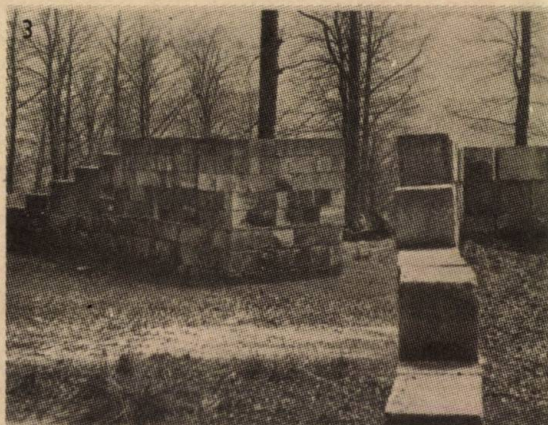
III. Poate cea mai importantă întîlnire este cea care se produce

după străbaterea drumului antic pavat. Acum două mii de ani el făcea legătura între cetatea propriu-zisă și incinta sacră. Astăzi el este primul martor de piatră care ne întîmpină la ieșirea prin poarta de est a cetății. O poiană largă se deschide în continuare, oferind o frumoasă perspectivă către partea centrală a Munților Sureanu. Ajungînd aici într-o zi a anului care mai are ascunse în părțile întunecate ale muntelui petece de zăpadă și la o oră a zilei cînd soarele devine blind în căderea sa către orizont, senzația care te cuprinde este cea a întîietății timpului în fața spațiului. Și semn al timpului, în spațiul de la răsărit de cetate — la fel ca la alte reședințe dacice —, este complexa

incintă sacră. Marelui efort depus de civilizațiile antice pentru determinarea cît mai exactă a timpului dacii i s-au aliniat prin crearea templelor calendar.

IV. Și totuși oamenii locului știu foarte bine că atunci cînd îi întrebă de „cetate” este vorba de Sarmizegetusa Regia. Deși mai ușor accesibile și, uneori, mai bine păstrate, celelalte fortificații sînt doar „cetățuila” — la Costești sau, pur și simplu, Blidaru, Piatra Roșie etc. „Cetatea” e una singură, fosta capitală a statului dac.

V. Cel mai important dintre ele e, desigur, marele sanctuar circular. La fel era considerat, se pare, și

în lumea dacilor. Cu cele trei cercuri de stilpi de andezit dispuse concentric, cu construcția absidală așezată central, cu numere ale acestor stilpi a căror semnificație era încifrată, constituind pînă nu demult o enigmă. Profesorul Constantin Daicoviciu a formulat ipoteza că ar reprezenta un templu calendar. Un grup de cercetători (E. Poenaru, C. Samoilă, Ș. Bobancu) a determinat matematic principalele lui valori și posibilități de folosire. Primele concluzii: calendarul dacic se constituia pe baza unui ciclu de 13 ani care se încheia cu o zi de corectură. A avea 47 de „săptămîni”.

Dar marele sanctuar rotund este doar o parte a complexului cultural-religios. Funcția calendaristică a complexului este întărită și nuanțată prin folosirea la executarea calculelor a tuturor celorlalte construcții. Mărima și periodicitatea săptămînilor se pot determina folosind micul sanctuar rotund. Pentru mărirea exactității se folosesc și sanctuarele dreptunghiulare. O altă concluzie importantă care reiese de aici: valoarea celor 13 anidacici este fluctuantă — 366, 365, 364, 367, 364, 366, 365, 364, 366, 365, 366, 365, 364. Anul este împărțit în „trimestre” de 13 — 21 — 13 „săptămîni” dintre care cel mai mare se suprapune perioadei vegetative.

VI. (Grăd)ște ca și (Tîrgov)ște înseamnă locul tîrgului — orașului. Deși de întinderi relativ restrînse, Sarmizegetusa nu atingea 3 hectare, cetățile dacice din Munții Orăștiei, prin numărul lor, prin situarea, prin importanța și sensul lor

profund în lumea dacă au reprezentat pentru locuitorii acestor meleaguri modelul propriu de incipientă civilizație urbană. Amintire pe care ei au păstrat-o și după venirea slavilor și a ungarilor.

VII. Superioare ciclului de 13 ani sînt, într-o perioadă inițială, perioadele de 52 și 104 ani. Cifrele se regăsesc în numărul de stilpi ai sanctuarului mic rotund sau ai cercului exterior din sanctuarul mare circular. Împreună pot fi extrase din sanctuarul patruleter cu patru și ruri de cîte 13 tamburi. Mai există

înlocuit, la un moment dat, cu cel de 91 de ani. Corespondența dintre calendarul dacic și alte calendare de o mare folosință și exactitate demonstrează nivelul atins de strămoșii noștri în măsurarea timpului în incinta sacră a Sarmizegetusei (vezi tabelul).

VIII. Ca să ajungi la Sarmizegetusa trebuie să consulți, poate în egală măsură, o carte de istorie și un ghid turistic. Nu pentru a căuta cetatea — drumul te poartă singur pînă în fața porții de vest, cit pentru a te orienta în marele număr al urmelor de construcții militare și

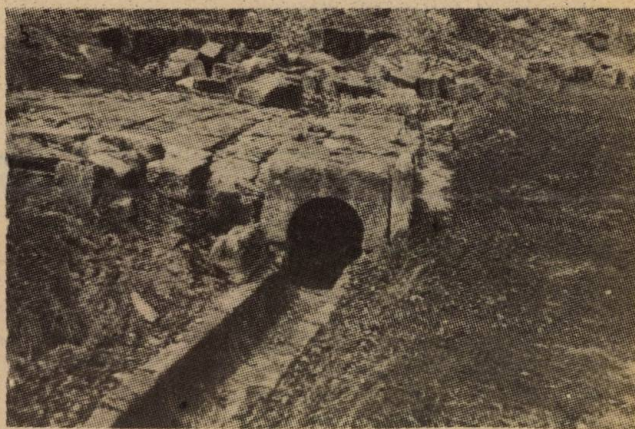
calendarul iulian.....	365,250000 zile;
calendarul gregorian.....	365,242500 zile;
calendarul dacic cu secol de 104 ani	365,242307 zile;
calendarul maya.....	365,242129 zile;
calendarul dacic cu secol de 91 ani	365,242197 zile;
valoarea anului tropic.....	365,242198 zile;

— demonstrația matematică este întărită de structura monumentelor — și alte cicluri superioare. Dacii măresc exactitatea calendarului prin introducerea unei corecții tot de o zi după perioade de 520 sau 624 de ani (!).

Și totuși secolul de 104 ani este

civile descoperite în zonă. O hartă de arheolog sintetizează cel mai bine amplul efort făcut de daci pentru a se ține de acești munți cu toată puterea și îndirjirea de care erau capabili. Pe terasele cele mai înalte sînt aninate cetăți puternice. Pe malurile riului trăiesc mici

1. Marele sanctuar rotund — reconstituire
2. Poarta de vest a cetății — vedere din interior
3. Zidul Sarmizegetusei în porțiunea care a ținut piept coloanelor romane venite dinspre sud
4. O altă vedere parțială a zidului cetății
5. Intrarea spre incinta sacră

ășezări civile. Fierul pentru arme se extrage nu departe de capitală. Turnuri puternice veghează asupra punctelor obligatorii de trecere. Kogaionon — muntele sacru, își așteaptă încă drumeții și cercetătorii.

IX. „Sînteți istoric? Vă întreb pentru că nu încearcă prea multă lume să străbată douăzeci de kilometri pe jos pînă aici doar pentru a vedea cîteva blocuri de piatră a căror ordine a fost stricată încă de acum două mii de ani” „Nu, sînt ofițer”. „Da, înțeleg”.

X. Spre deosebire de cetățile care o premerg pe valea Grădiștei, Sarmizegetusa nu e așezată într-o poziție strategică foarte favorabilă. Munții din jur o domină și chiar o așezare civilă, cum e cea de la Fețele Albe, e mai greu de atins și de cucerit. Caracterul preponderent civil și religios față de cel militar este dat de mulțimea construcțiilor descoperite — locuințe, ateliere, sanctuare. Ca o adevărată capitală, Sarmizegetusa avea un rol foarte complex în lumea dacă. E de presupus că așa cum aici era sediul regelui și al marelui preot — de atîtea ori aceeași persoană —, tot astfel și cetățile din jur erau stăpînite de primii sfetnici ai puterii centrale.

XI. La To Basileion — cetatea de scaun, într-una din cele șase terase ale platoului central s-a descoperit vasul cu inscripția DECEBALUS PER SCORIOLO. Ea atestă folosirea alfabetului latin de către daci. Pe o altă terasă s-a descoperit o trusă medicală antică. Și s-au scris atîtea lucruri despre cunoștințele medicale ale dacilor pentru aflarea cărora ar fi ucenicit însuși Hypocrat. S-a descoperit și un atelier de prelucrare a fierului și bronzului. Înainte de a veni arheologii pentru a scoate la lumină aceste prețioase mărturii ale trecutului cetății, drumurile muntelui au fost urcate de căutătorii de comori, printre ei numărîndu-se chiar reprezentanți ai fiscului austriac. După 1950 s-au făcut aici primele săpături arheologice. Dar investigațiile nu s-au terminat încă, deși s-a revenit aproape în fiecare vară. Mai sînt terase care așteaptă să fie cercetate. Mai sînt ășezări în zonă — unele romane, cum sînt

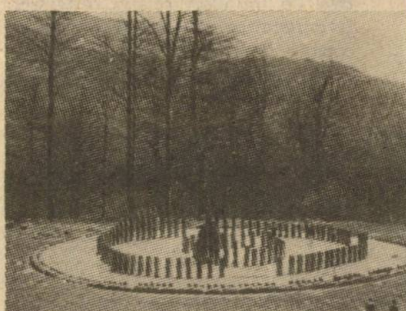
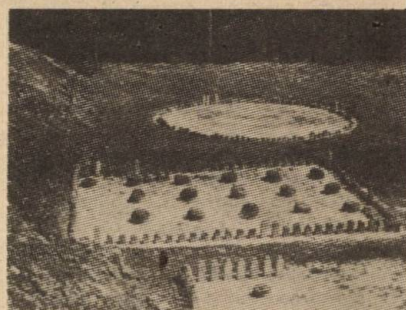
castrele provizorii de pe Dealul Muncelului și Jigoru Mare, care pot ascunde multe lucruri interesante.

XII. Deși după sfîrșitul celui de-al doilea război daco-roman cetatea a fost dărîmată și locuitorii ei mutați în alte zone ale provinciei nou constituite, nymele ei, reflex al mării autorități în lumea dacă, a rămas în titulatura noii capitale construite în zona Hașegului. Ulpia Traiana Sarmizegetusa a fost unul din punctele de reazem ale mării acțiuni de colonizare întreprinse de romani în următorii 165 de ani. Numărul orașelor s-a mărit. Și al drumurilor de piatră. Chiar și al podurilor de piatră și lemn peste Dunăre. Legăturile cu lumea romană au devenit tot mai strînse. Și chiar dacă atacurile dacilor liberi au încercat să zdruncine din cînd în cînd edificiul latin construit aici, Dacia a evoluat ireversibil către sinteza celor două civilizații, născînd pe aceste meleaguri o nouă civilizație: cea românească.

XIII. „Sînteți istoric?” „Nu, ofițer”. „Înțeleg atunci drumul dumneavoastră pînă aici, în unul din locurile unde începe istoria noastră”.

E primăvară. Soarele cade în sulitele copacilor înalți, crescûți din trupul cetății. Profesorul și-a încheiat lecția. Grupul de elevi începe să coboare muntele către autocar. Să ne grăbim și noi. Pînă la cetatea Costești sînt, așa cum am spus, douăzeci de kilometri.

Locotenent-major
LAURENȚIU SFÎNTEȘ 4

1. Un dac și un roman păzesc și astăzi intrarea pe Valea Grădiștei
2. Incinta sacră — partea nordică
3. Intrarea în incinta sacră cu drumul antic pavat
4. Marele sanctuar circular — vedere de ansamblu

DESPRE ICONOGRAFIA EROULUI-CAVALER ÎN ARTA GETO-DACICĂ

Cercetările arheologico-istorice din ultimele decenii au amplificat cunoștințele noastre despre civilizația geto-dacică, au sporit patrimoniul cultural-național cu piese remarcabile atât ca valoare istorică, cit și artistică și au determinat o nouă optică asupra unor aspecte de cultură materială sau viață spirituală.

Deși motivele decorative utilizate cu predilecție în arta geto-dacică sînt cele geometrice, vegetale sau zoomorfe stilizate, nu lipsesc nici cele antropomorfe. Dintre acestea, plină de semnificație ni se pare imaginea eroului-cavaler, întrucît ea constituie un incontestabil element de continuitate între arta din sec. V—IV î.e.n. și cea din epoca clasică a civilizației dacice — sec. I î.e.n. — I e.n.

Reprezentări ale eroului-cavaler s-au descoperit în 15 localități situate la nordul Dunării sau la sud, în mediul traco-getic. Este vorba despre reprezentări pe obiecte care intrau în

componența unor tezaure princiare, cum sînt coiful și cnemida nr. 1 de la Agighiol, jud. Tulcea, datînd din secolul IV î.e.n. sau de reprezentări pe piese izolate, cum sînt fragmentul de vas din lut de la Răcătău, jud. Bacău sau placa de bronz de la Polovragi, jud. Gorj datînd din sec. I î.e.n.

Analizînd piesele dateate în sec. V—IV î.e.n. constatăm că, în general, cavalerul este reprezentat în scene de vînațoare, îmbrăcat în armură, cu capul descoperit și imberb sau purtînd o barbă scurtă avînd ca atribut lancea.

O notă aparte aduce vasul de provizii de la Zimnicea, datat în sec. III-II î.e.n., pe care cavalerul apare tot cu capul descoperit și imberb, dar ținînd în mîna ridicată o ramură.

Tot în ipostaza de vînațor este reprezentat eroul-cavaler pe o faleră de argint de la Surcea, jud. Covasna, datată în sec. II—I î.e.n. Cu capul descoperit, părul lung strîns la ceafă, imberb, îmbrăcat cu cămașă de zale și avînd în picioare o încălțăminte ușoară, prinsă cu curele pînă deasupra genunchilor, eroul călărește la pas spre dreapta, ține în mîna stîngă hățurile și în dreapta o sabie, iar deasupra capului are o pasăre de pradă, probabil un șoim, iar sub picioarele calului, un cîine.

O notă aparte aduce plăcuța de bronz, descoperită în săpăturile arheologice întreprinse de Muzeul Militar Central în cetatea geto-dacică de la Polovragi, pe care este reprezentat un cavaler, spre stînga, îmbrăcat cu cămașă, pantaloni strîmți și

Plăcuță de bronz descoperită în cetatea geto-dacică de la Polovragi

în spate cu o hlamidă fluturîndă. Are barbă și pe cap poartă o bonetă (*pileus*). Cavalerul este flancat de doi acoțiți înfășurați într-o draperie, acoțiți care ridică mîna dreaptă în semn de salut.

Înfățișat ca vînațor sau războinic învingător, eroul-cavaler are caracter protector și salvator, semnificînd victoria binelui asupra răului, a luminii asupra întinericului.

Deosebit de important este faptul că imaginea supraviețuiește și în epoca romană. Cavalerul la vînațoare din arta traco-geto-dacică devine Heros trac, reprezentat mergînd la vînațoare, vinînd sau întorcîndu-se de la vînațoare, iar cavalerul fără atribute, avînd ca accesoriu boneta și hlamida fluturîndă, devine, la nordul Dunării — cavalerul danubian. Imaginea eroului-cavaler înseamnă și ea o dovadă a continuității dacilor în epoca romană, înscrîndu-se printre multiplele și peremptoriile argumente ale convingerii daco-romane.

Dr. LUCIA MARINESCU

Istoria este cartea de căpătîi a fiecărui neam

ÎNVĂȚĂTURILE RENĂȘTERII ROMÂNEȘTI CĂTRE OȘTENII EI

„SĂ NU IUBIȚI RĂZMIRIȚILE ȘI RĂZBOAELE”

Cea mai dogoritoare dorință a oșteanului român din Renaștere — oștean fiind în această epocă tot locuitorul țării, de la țăran la domn — este de a fi pace. Lui nu-i place să lupte din plăcerea de a lupta. Sfătându-și contemporanii și urmașii: „Iar să nu iubiți răzmirițele și războaele, nici să vă ducă mintea să vă bateți cu dinșii”, Neagoe Basarab dă expresie scripturală, la începutul secolului al XVI-lea, unei doctrine autohtone deja seculare. Oroarea de război și spaima de perspectiva de a ucide au caracter colectiv: „Iar noi, Doamne, nu sîntem bucuroși să să facă această răzmiriță, după cum ne-ai poruncit noao, nici voim să fie vîrsare de sînge, nici să să ude mîinile noastre în sînge de om.” În rugăciunea pe care urmașii voievodului ar urma s-o adreseze divinității creștine glăsuiește un popor care trebuise de multe ori pînă atunci să respingă „răzmirițele” pornite împotriva lui, să se „bată” fără a o fi dorit, să răspundă la „vîrsarea de sînge”.

Domnul renescentist aspiră în consonanță cu celelalte eminențe ale epocii și, înaintea oricăroră, cu Erasmus din Rotterdam, contemporanul său, care argumenta în esul *Querela pacis* (Jeluirea păcii)

din 1516 că, în ultimă instanță, „pacea constă, în mare parte, în a dori din tot sufletul pacea. Căci cei cărora ea le este cu adevărat la inimă caută orice prilej de pace, trecînd cu vederea sau atenuînd tot ceea ce îi stă în cale, suportînd chiar foarte multe neplăceri, numai acest bun atît de mare să nu fie vătămat” și, asemenea lui, elaborează o veritabilă strategie a păcii, care recomandă stăvilirea apetitului belic al dușmanului printr-o varietate de tehnici retorice, de la vorba dulce la dar. Calitatea de domn l-a obligat pe Neagoe, ca și pe alți omologi, de a-și pune în situație teoria, domnia lui, considerată o autentică oază de tihnă într-unul din cele mai tensionate secole din istoria Țării Românești Muntenia, fiind cea mai strălucită din întrupările ei. Lait-motivul demersurilor sale diplomatice modulează esența unui program pacifist. Cînd cite un vecin nesocotește relația de conviețuire, precum într-un rînd pîrgarii Brașovului, domnul muntean îl ceartă într-un limbaj care îl trădează pe atletul păcii: „Drept aceea, vă spu domnia mea: noi am fi iubit pacea și dreptatea, nu am fi iubit răzmirița, iar voi nu voîți pace, că ați început răzmirița”.

Despre românii din Renaștere s-ar putea spune ceea ce Thomas Morus le atribuia locuitorilor din *Utopia* sa: că „urăsc războiul, cu toată țîria, ca pe o pornire de fiară”.

„DECÎT SĂ TRĂIM CU RUȘINE, MAI BINE SĂ PERIM”

Dacă tehnicile retorice nu potalesc avîntul războinic al dușmanului, pămîntenii au datoria de a-l curma printr-o ripostă armată energică. „Deacii — își sfătuiește Neagoe Basarab urmașii — voi să nu vă dați cîntea voastră lor, ci să eșiți la dinșii hrăbori”. Hrăbori, adică viteji și curajoși: „Iar deaca veți vedea că nu vor să să întoarcă, voi nu vă temeți de dinșii, nici de oștele lor cîte multe”. Letopisețul *Cantacuzinesc*, al cărui autor trebuie să fi citit *Învățăturile* neagoene, va povesti decizia lui Mihai Vodă și a sfatului său domnesc ca pe o conformare la îndemnul predecesorului: „Și deaca vă-zură că într-alt chip nu vor putea izbăvi, deci ei ziseră: numai cu bărbăția, să rădice sabie asupra vrăjmașilor”.

O dată hotărîtă confruntarea cu armele, pentru oșteanul român renescentist nu mai rămîne decît o singură alternativă: de a învinge ori de a muri. *Tertium non datur*.

Formal, mobilul sacrificiului suprem e

Nesfîrșitelor generații de înaintași
le datorăm păstrarea ființei naționale,
a limbii și culturii românești,
parte integrantă a tezaurului culturii mondiale

„Victoria de la Posada — 1330”
(pictură de Vintilă Fălcioianu)

de câteva feluri.

Moartea eroică poate eterniza numele. E unul din temeiurile pe care i le conferă Neagoe Basarab: „...pasă spre vrăjmașii tăi, că, măcar de ți să va întâmpla și moarte, iar numele tău va rămânea în urmă cu cinste”. Înveșnicirea numelui este un ideal propriu întregii Europe creștine a timpului.

Moartea eroică poartă pecetea gloriei. Într-un discurs, transcris din memorie de Ciro Spontoni, Mihai Viteazul le-ar fi spus oștenilor săi: „A muri e un lucru comun pentru toți, dar a muri glorios nu le e dat decât la puțini și la cei mai valoroși”. Or, se știe, spiritul renescentist poate fi recunoscut și după dorința de glorie a fiecăruia.

Moartea eroică ferește de rușine. Este mobilul care îl împinge cel mai puternic pe oșteanul român spre sacrificiu. Că, prin faptele lui de pe cîmpul de luptă, își eternizează numele sau își agonizește faimă pare a-l stimula mai puțin decît gîndul că s-ar putea face de rușine.

Numele (bun) și gloria creează personalitate, iar dacă ea există, îi adaugă ceva: cavalerul și cruciatul caută lupta pentru că abia mînuind spada e posibil să dobîndească o personalitate. A nu te face de rușine presupune personalitatea. O personalitate pe care rușinea o maculează și o deposează de ceva esențial: de cinste, opusul perfect al rușinii. De testînd „răzmirițele și războale”, românul renescentist își clădește personalitatea morală pe alte cîmpuri decît pe cel de luptă și cu alte mijloace decît armele. O personalitate pe care o pune în joc cînd se confruntă cu dușmanul și pe care trebuie s-o apere cu orice preț.

Învins pentru o clipă, Mihai Viteazul se simte pătat de rușine, lovit în integritatea sa lăuntrică, drept pentru care, în al doilea memoriu al său, din 3 februarie

1601, mărturisește a se fi pregătit, în asentiment cu oștenii săi, s-o recupereze: „...m-apuc cu ei împreună să mă răzbun de rușinea ce mi s-a făcut, fiind gata a muri fiecare pentru mine”. Cu o fizionomie morală afectată de eșecul pe cîmpul de bătălie nu se poate trăi cu adevărat. De aceea, cum raționează Neagoe, „mai bună iaste moartea cu cinste, decît viața cu amar și cu ocară”. Raționamentul e o deviză a Renașterii românești, care trece de la un domn la altul și dintr-o epistolă într-alta, pecetluind împrejurii diferite ale vieții, dar mai cu seamă determinînd un mod de a fi la război.

Unde ar trebui căutate originile spai-meii de a trăi în rușine și ale hotărîrii de a muri cu cinste? În florilegiul de maxime dintr-un manuscris de la Schei din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, lui Teofrast i se atribuie, între altele, o maximă care pare o variantă la preceptul neagoean: „Mai bine să mori frumos, de-

„Lupta de la Rovine” (detalii, pictură de Paul Atanasiu)

cît să trăiești păcătos”, iar în versiunea autohtonă din secolul al XVI-lea a Alexandriei, protagonistul alege între aceleași variante existențiale: „Și mai bine să piară machidoneni cu cinste la război, decît să trăiască cu rușine”, cale pe care oștenii săi sînt hotărîți în unanimitate să meargă pînă la capăt: „Împărate, noi toți cu tine vom peri. Decît să trăim cu rușine, mai bine să perim cu tine”. Origini livrești?

În calitatea lor de comandanți supremi de oaste, domnii renescentiști români sancționează cu asprime fapta care naște rușine și îndeosebi fuga din fața primejdiei. Pentru Vlad Țepeș, trupul oștenilor săi era, după fiecare bătălie, un text în care citea atitudinea pe care o

adoptaseră în focul lupte: „Care era rănit în față acelaia îi dădea mare cinste și-l făcea viteaz al său, care era lovit la spate, pe acela porunceam să-l pue în țeapă.” Nu e „lectură” unui domn capricios, ci o lectură sub semnul unei cutume a locului, care-i impresionează pe străini prin singularitatea ei: cînd Petru Rareș pedepsește cu moartea pe doi din căpitani săi care-și părăsiseră tovarășii în bătălia de la Obertyn, din august 1531, făcîndu-se astfel de rușine, un cronicar polon precizează că „acesta este obiceiul valahilor, că toți acei care fug din luptă sînt mai rău pedepsiți decît dacă ar fi suferit moartea în război, ceea ce face ca valahii să fie mult mai aprigi în bătălie decît alte nații”.

În fond, Renașterea românească ridică la rangul de viziune o poveste etimologică. „Rușine” se trage din latinescul „roseus”, care însemna și „purpuriu”, „ruman”. Vasăzică, cine se face de rușine se împurpurează: iese din starea lui firească. Preocuparea omului va fi, deci, de a se feri de purpura care pătează; o preocupare pe care Renașterea românească o solicită și oștenilor ei.

„VOM LUPTA PÎNĂ LA MOARTE”

Spaima de rușine naște temeritate, o conduită cutezătoare, care ignoră precauția inutilă și pretinde un plus de curaj. „Iar tu însuși și cu oamenii tăi să mergi drept — își îndeamnă Neagoe fiul — față în față spre vrăjmașii tăi, fără frică oricît de mulți ar fi.” E comportamentul propriu martirului, pe care și-l asumă dintru început domnitorii, precum Ștefan cel Mare, care își încheie epistola-manifest din 25 ianuarie 1475 cu făgăduința jertfei supreme: „...vom sta în picioare și ne vom lupta pînă la moarte pentru legea creștinească, noi cu capul nostru”, sau Vlad Țepeș, care le-ar fi spus oștenilor săi înaintea unei bătălii: „Cine se gîndește la moarte, acela să nu meargă cu mine”.

Departate de a rămîne în faza îndemnului, dezideratului și proiectului, dispoziția pentru sacrificiu distinge, ca o realitate spectaculoasă ce este, Renașterea românească în Europa. Deși știa că personajul său, Ioan Iacob Heraclid, a fost expulzat de placenta psiho-spirituală a Moldovei, Antonio Maria Graziani, care îi scrie «viața», nu se poate opri să nu laude „îndrăzneala”, „disprețul de moarte” și „încrederea în sine”, ca expresii ale spiritului eroic autohton.

Îndeminîndu-și urmașul la bravură, Neagoe Basarab compune, printr-o combinație de asemănări diverse, culese din lumea animalieră, exotică și autohtonă și de pe cîmpul de luptă, care pun în cumpănă marele cu tarele, numerosul cu virtutolul și ceea ce e mult cu ceea ce e bun, «fizilogia» oșteanului român renescentist: „Iar tu să mergi dreptu față la față spre vrăjmașii tăi, fără nici o frică; iar

căci vor fi ei mulți, nimic să nu te înfricoșezi, nici să te îndoești. Că omul viteazu și războinic nu să spore de oame-nii cei mulți; ci cum răsipeste un leu o cireadă de cerbi, și cum omoară un lup o turmă de oi cît de mare și cum rășhiră un glonțu de tun multe cete de ostași, nu căci iaste el mic, ci căci că vine cu mare rane și cumprire, pentr-acēia rășhiră și

În *Dulce bellum inexpertis* (Războiul place neîncercaților), unde recapitulează regulile belice ale antichității, Erasmus arată că dacă, pe de o parte, „semnalul de război nu dădea putință de a se lupta decît celor legați prin jurămînt”, pe de alta, „semnalul prin care se suna retragerea lua tuturor posibilitatea de a mai uci-de”. Pentru cea din urmă rînduală, el

„IAR ALTUIA SĂ NU FACI RĂU PENTRU RĂU”

Gerîndu-le succesorilor „ca să nu fie pizmătoreți, nici să facă rău pentru rău”. Neagoe tilcuiește legenda biblică în care David răspunde cu „bine” încrîncenării lui Saul de „a-l goni ca să-l prinză să-l omoară”, iar după uciderea lui de către un zelos, îi pune la cale o grandioasă îngropăciune elegiacă. Domnul cărturar face din legendă o parabolă a relației cu predecesorul său Vlăduț, al cărui cap căzuse în 1512, în disputa pentru tronul Țării Românești Muntenia. Proiectîndu-se pe sine în rolul lui David, pe Vlăduț în cel al lui Saul, iar în rolul ucigașului pe Mehmet bei, Neagoe își va onora adversarul *post mortem* printr-o ceremonie de anvergură, la care e convocată aristocrația spirituală răsăriteană. În optica epocii, confruntarea-lor face parte din specia „luptei drepte”.

La sfîrșitul secolului al XVI-lea, Mihai Viteazul va face un gest aidoma. Istoriile Țării Românești povestesc că Batîr Andreiaș (Andrei Báthory), „craiul”, refugiîndu-se în munți „după spartul războiului”, cade în mina unor „păcurari”, care, după ce îl ospătează, îi taie capul și i-l duc lui Mihai-vodă, socotind că vor avea „dar mare” (*Letopiseșul Cantacuzinesc*) și „cîste” (Radu Popescu). Numai că, profund contrariat, domnul îi pedepsește cu moartea pe ucigașii din proprie inițiativă și își înhumează adversarul cu toate onorurile ce se cuvin unui tovarăș de arme. După *Letopiseșul Cantacuzinesc*: „Și degrab trimise unde rămăsese trupul de-l aduseră și-i puseră capul la trup și-l îngropă în Beligrad, în biserica crăiasă, și-l petrecură cu multă cîste, cu toți boiarii și cu nemișii Ardealului”. Și după cronicarul Radu Popescu: „...iar trupul lui, cu capul, pîindu-l în sicriu frumos, cu cîste l-au îngropat în Beligrad”.

În preceptul „să nu faci rău pentru rău”, „viteazul” Renașterii românești cîns-tește, în consecința unei protecții empa-tetice, îndemnul de a-și stîmna adversarul.

„VITEJIA DREAPTĂ SĂ IZBÎNDEASCĂ!”

Aceste cuvinte, brodate pe un sfeag mic muntenesc, cu latura de 1,60 m, databil la confluența secolului al XVI-lea cu secolul al XVII-lea, concentrează într-o deviză virtuțile emblematice ale spiritului eroic românesc din Renaștere. Tîlcul ei ultim: întemeierea luptei pe legea morală.

CONSTANTIN SORESCU

„Lupta de la Călugăreni”
(reproducere după un basorelief de C. Bălăcescu)

Voievodul lăncu de Hunedoara, realizator al frontului comun antiotoman al țărilor române Transilvania, Muntenia și Moldova

rasipeste multe cete de oameni așa și omul viteaz și bărbat și hrăbor nu să înfricoșază de oameni mulți”. Este o exemplară «fiziologie» de titan, titanul fiind consacrat de o veche mentalitate ca duplicatul fabulos al omului, capabil să sfărîme coloșii printr-o teribilă sfortare launtrică.

„ESTE PĂCAT SĂ MOARĂ ATÎTE VITEJI”

Dacă îndeamnă la jertfă, Renașterea românească blamează pierderea gratuită a vieții omenestii. La 10 mai 1600, Mihai Viteazul încearcă să-l ademenească pe Ieremia Movilă să părăsească Hotinul în care se baricadase, invitîndu-l să ia aminte că „destul este cu vărsarea sîngelui din trupuri”. Deci marele voievod e împotriva sacrificiului zadarnic, fără te-meii morală.

În același spirit, *Pravila lui Coresi* îl conjură pe învingător să nu-l ucidă pe învinsul care i se încredințează: „Iară un voinic, el va eși la război, deci se vor împinge cu alt voinic, deci va birui unul pre altul, deci va fugi, iară cela va goni, iară cela va fugi și va căde și va zice: fi-mi frate drept, sfîntul Ioan, nu mă uci-de, iară, el va fi nemilostiv și-l va uci-de pre el, acela se leapădă de creștinătate”. O asemenea generozitate nu poate fi confundată cu abdicarea în fața dușmanului; ea e profund morală, pentru că, dușmanul predîndu-se, recunoscîndu-se biruit, în cumpănă rămîne viața unui om.

amintește că într-o împrejurare „Cyrus laudă pe un soldat care în momentul cînd, cu sabia ridicată, era pe punctul de a uci-de un dușman, îndată ce a auzit că se sună retragerea l-a cruțat”. Din acest «regulament» al antichității, cărturarul umanist desprindea un principiu pe care îl punea la dispoziția contemporanilor săi: „...nimeni să nu creadă că îi este îngăduit să omoare un om dacă nu-l împinge la aceasta nevoia”. Renașterea românească parvine, pe alt itinerar spiri-tual, la aceeași concluzie.

FIGURA LUI ȘTEFAN CEL MARE ÎN LITERATURĂ

După cum se știe, domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) constituie pentru istoria noastră una dintre cele mai importante pagini, iar figura domnitorului Țării Românești Moldova a fost înscrisă în galeria celor mai de seamă conducători de popor și de țară.

Luminător de neam și iubitor de dreptate și de libertate, Ștefan cel Mare a dus o necontenită muncă pentru consolidarea statului, impunând reforme care au impulsivat favorabil dezvoltarea economico-socială, comerțul și cultura – în timpul domniei lui ridicându-se și afirmându-se în special arta construcțiilor (prin monumente de referință încă și astăzi). Pe plan extern, după cum iarăși se știe, viteazul voievod moldovean a fost neobosit în apărarea independenței și demnității țării, luptele sale cu otomanii, cu leșii și cu alții care au vrut să ne cotopească fiind vestite și constituind o pagină de mândrie pentru istoria noastră ca popor și ca țară.

Era firesc, așadar, ca o figură de voievod atât de luminoasă și de vitează ca Ștefan (nu degeaba poporul l-a supranumit „cel Mare”, apelativ cu care a intrat în veșnicie) să-și afle numeroase ecouri literare atât în creațiile epocii cât și – mai ales – după moartea domnitorului.

Poate că nici un alt voievod – cu excepțiile de mai târziu: Mihai Viteazul și Constantin Brîncoveanu – nu s-a bucurat, dacă se poate spune așa, de atât de multe creații literare pe care să le inspire și în centrul cărora să se afle, cum s-a întâmplat cu Ștefan cel Mare. În cîntece, în doine, în balade și povestiri, iar mai târziu în legende. Faptele voievodului, întâmplările legate de luminoasele zile în care s-a aflat pe tronul Moldovei au devenit adevărate simboluri ale bunătății, dreptății, ale gesturilor de bine într-un folosul și spre binele celor mulți și al țării. La mai mult de un veac și jumătate după moartea lui Ștefan cel Mare, cunoscutul cronicar Ion Neculce consemna în cele 42 de legende adunate sub genericul „O samă de cuvinte” (care preceda cronica propriu-zisă) numeroase

texte culese din popor, legende despre viteazul domnitor al Țării Românești Moldova – ceea ce probează, fără puțință de tăgadă, intrarea acestei luminoase figuri de conducător de țară nu numai în istorie, ci și în tradiția populară.

În literatura cultă cel dintîi portret al lui Ștefan cel Mare este acela făcut de Grigore Ureche – un portret ajuns, de altfel, vestit și pe care îl cunoaștem cu toții încă din paginile manualelor școlare. Tușa simplă, liniile exacte, economia de mijloace, capacitatea de sinteză a autorului constituie trăsăturile definitorii ale chipului atât de bine și de exact surprins de cronicar. Să ni-l reamintim. „Fost-au acestu Ștefan Vodă – zice Grigore Ureche – om nu mare de statu, mînios și de grabu vîrsătoriu de sînge nevinovat. Amîntrilea era om întreg la hire, neleneșu și lucrul său îl știa acoperi și unde nu gîndeai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vîrîia, ca vîzîndu-l ai săi să nu se îndărăpteze și pentru aceia, rar războiu de nu biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, că știîndu-se căzut jos, se rădica desupra biruitoarelor.”

Ulterior, aproape toți marii noștri scriitori au adus omagiul lor – prin vers, prin pagina de proză ori prin intermediul dramaturgiei – marelui om de stat, intrat deopotrivă în istorie și în legendă.

Dimitrie Bolintineanu (prin cele două poezii: Muma lui Ștefan cel Mare și Visul lui Ștefan cel Mare) și Vasile Alecsandri sînt cei dintîi poeți pe care figura marelui voievod îi inspiră în scrieri rămase de referință. Bardul de la Mircești scrie poemul dramatic Dumbrava Roșie (în 1872) și adună în el imagini de o mare forță de sugestie referitoare la înfrîngerea oștilor regelui Albert al Poloniei la 1497 de către Ștefan cel Mare, imagini turnate în versuri ca acestea: „Precum un cîrd de vulturi din sferile senine/ Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc/ Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc/ Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,/

Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărimă, / Căci ei răstoarnă-n treacăt, și darmă, sfarmă-n clipă / Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă. / Fug leșii, fug cruciații și fuge însuși craiul! / Îi duce Domnul Ștefan cum vîntul duce paiul; / În tabăra leșească un lung pustiu rămîne! / ... / Armata glorioasă e frîntă, risipită / Ca munții de nisipuri în Africe pustii. / Într-un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită / Prin văi, prin munți, prin codri, prin rîpi și pe cîmpii. "Peste unsprezece ani, în 1883, Vasile Alecsandri va reveni la figura marelui voievod și va scrie Oda la statuia lui Ștefan cel Mare, din care sînt de reținut, între altele, și aceste versuri: „O! Ștefane, românul crește / Văzîndu-te azi lîngă el, / Azi țara mindră te primește, / Purtînd coroană de oțel. / Tu ce vitează ai apărât-o, / Privește-o!... demnă-i s-o privești. / Independentă ai lăsat-o, / Independentă o găsești!"

De la marele nostru poet național, Mihai Eminescu, ni s-au păstrat, de asemenea, două texte în versuri referitoare la glorioasa figură a marelui voievod iubitor de neam și de țară. Este vorba de poeziile apărute postum: Ștefan cel Mare (Schîțe de imn) și Închinare lui Ștefan-Vodă, ambele cuprinzînd gînduri și imagini de un mare patetism și fiind străbătute de un adînc și puternic fior patriotic.

Dar poate că una dintre cele mai convingătoare și

„Ștefan cel Mare la Suceava” (reproducere după o pictură de Gh. Labin)

valoroase opere în care este zugrăvită figura lui Ștefan cel Mare rămîne, fără îndoială. Apus de soare, de Barbu Ștefănescu Delavrancea, unde autorul redă mai multe scene din viața domnitorului ajuns în amurgul vieții și al domniei. „Apus de soare – notă pe bună dreptate G. Călinescu în a sa monumentală Istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent — trăiește mai ales prin realitatea psihologică a eroului principal...

interesul depășește simpla originalitate a subiectului și atinge valoarea unei creațiuni de întindere universală. În Ștefan cel Mare este exemplificată cu un rar noroc psihologia-autocratului, a tatălui de familie absolut și în sfîrșit a bătrînului... Ca tată, ca domn, ca bătrîn, Ștefan a atins limita de sus a autorității, zdrobind orice independență, devenind obiect de cult. Lumea îi zice „slăvitul”, „sfîntul”, „împăratul”... E de ajuns ca Ștefan să apară și vinovatul se prăbușește de spaimă.”

Interesul scriitorilor pentru viața și faptele lui Ștefan cel Mare va rămîne o constantă a literaturii române pînă azi. În epoca modernă a beletristicii românești, Mihail Sadoveanu va fi acela care se va opri îndelung asupra figurii voievodului – în special în două dintre multele lui cărți, în Viața lui Ștefan cel Mare și în Frații Jderi. Iată un foarte scurt fragment din această din urmă lucrare, un fragment egalat poate doar de cel pe care-l citam mai devreme din cronica lui Grigore Ureche, un fragment care ni se pare semnificativ pentru unghiul din care e privit domnitorul și, pe de altă parte, pentru mijloacele literare folosite de Mihail Sadoveanu. „Sus – scrie marele povestitor, referindu-se la sfatul domnesc al lui Ștefan – stătea vodă întru toată minia, împresurat de boieri; și spatarul îi ținea spata și buzduganul. Nimeni nu putea să înlătore dreptatea aceluia braț. Ori boier, ori mișel simțea aceeași apăsare ca supt o întocmire neclătită așezată de Dumnezeu. De cînd acea putere se așezase asupra Moldovei, părea că s-au schimbat și stihile. Ploile cădeau la timp, iernile aveau omături îmbielșugate. Iazurile stăteau liniștite în zăgazuri; morile și pîraiele cîntau în văi; prisăcile se înmulțeau în poienile pădurilor; drumurile erau pașnice. Neguțătorii treceau fără grijă ori la nemți și leși, ori la tătari, ori la Țara Ungurească; plăteau vama cu dreptate, nimeni nu le pricinaia smînteală...”

Este acesta, desigur, chipul unei țări bine și frumos gospodărită, în fruntea căreia se află un conducător harnic și priceput, iubitor de neam și de patrie, ca toți marii bărbați ai acestui viteaz popor.

Pildă de eroism și simbol al libertății și independenței, figura lui Ștefan cel Mare a fost, a rămas și va rămîne mereu o nesecată fîntînă de inspirație pentru poeți, pentru prozatori și dramaturgi. În anii din urmă scriitori din generațiile mai noi și-au îndreptat și ei privirile către figura luminoasă a marelui voievod, reluînd și repovestind, cu mijloace proprii, legende și întîmplări adevărate despre domnitor. Dintre semnatarii lor îi menționăm pe Lola Stere Chiracu, pe Ion Filippiuc, pe Constantin Bostan (ca să nu ne oprim decît la cîteva nume care ne vin acum în minte).

Fără îndoială, este de așteptat ca generațiile de scriitori de azi și de mîine să îmbogățească cu noi și valoroase lucrări literatura de mare vibrație patriotică și cu un profund caracter educativ, inspirată de figura voievodului, a aceleia despre care un cîntec popular spune: „Ștefan, Ștefan, domn cel Mare / Seamăn pe lume nu are.”

**Un subiect de largă circulație
în poezia populară românească de inspirație istorică:**

DOMNIA ȘI FAPTELE LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Una dintre cele mai lungi domnii din istoria Țării Românești Muntenia – în care progresul economic, cultural și artistic s-a împletit cu o abilitate politică externă, factori ce au adus țării și domnitorului un înalt prestigiu internațional – este cea a lui Constantin Brâncoveanu (1688–1714). Caracteristică acestei domnii este – într-o perioadă în care nori negri se adunau la hotare – stabilitatea internă de netăgăduit, însoțită de o înțeleaptă acțiune de modernizare a instituțiilor statale. Astfel, impozitele individuale de tip nou introduse, fiind proporționale cu starea economică a contribuabililor și aplicate fără diferență de rang, reprezintă o importantă breșă în sistemul privilegiilor feudale.

Timp de un sfert de veac, politica externă a marelui domnitor a avut un țel precumpănitor: salvagardarea ființei politice a statalității românești. Printr-o diplomatie avizată a reușit, după cum sublinia logofătul Radu Greceanu, „ca și pre nemți fără primejdie din țară să-i scoată, și pre turci și pre tătari să-i oprească, să nu intre în țară ca să nu calce ei și doar să o prade și să înrobească”. Și atunci când vorbele bune și darurile bogate nu ponderau intențiile agresive ale imperiilor vecine expansioniste, dușmanii erau loviți fulgerător, cunoscând din plin amarul înfringerii. Astfel, armatele habsburgice, alungate din țară (1689), au fost apoi zdrobite la Zărnești (1690). În curînd s-a înțeles faptul că, în special pentru sud-estul Europei, importante fire ale politicii internaționale trec prin mîinile domniei muntene. Ca o recunoaștere a acestei realități, Constantin Brâncoveanu a primit titlul de principe al Imperiului habsburgic (1695), iar Poarta i-a acordat domnia pe viață (1699).

Domnitorul a fost, de asemenea, inițiatorul și protectorul unui deosebit impuls cultural. Biblioteca sa de la Hurezi cuprindea volume de mare valoare, iar școala de la Sf. Sava, ctitoria sa, a devenit un focar de cultură de prim ordin. Din moștenirea culturală brâncovenească trebuie menționate cronică oficială a logofătului Radu Greceanu și acțiunea, condusă de Antim Ivireanu, de organizare rodnică a tipografiilor țării. „Stilul brâncovenesc” – astfel a fost denumit specificul remarcabilelor realizări ale arhitecturii și artelor plastice ale acelei epoci – a îmbogățit patrimoniul național cu compoziții inspirate, echilibrate, avînd o structură clasică, decorate cu exuberanță, bogata moștenire autohtonă îmbîmîndu-se minunat cu unele elemente ale artei universale, integrate într-un tot armonios. Arhitectura a fost ilustrată prin palatele de la Mogoșoaia, Potlogi și prin numeroase ansambluri monastice. Pictura brâncovenească – un rol important revenind școlii de la Hurezi – este caracterizată de tendințe de laicizare, concretizate de o vastă galerie de portrete. Artele decorative (broderia, argintăria și lemnul sculptat) au cunoscut, de asemenea, un mare avînt.

Pacea a reprezentat pentru Constantin Brâncoveanu, ca și pentru înaintașii săi, o constantă politică. Pacea a făcut posibilă marile înfăptuiri ale domniei sale. Pentru apărarea idealurilor poporului său, al cărui strălucit reprezentat a fost, și a liniștii țării domnitorul a dus o politică înțeleaptă și nu a sîvîit nici chiar în fața jertfei supreme, înfruntînd soarta potrivnică cu o impresionantă tărie sufletească.

MIRCEA SOREANU

Faptele domnitorului, epoca de prosperitate și renaștere culturală al cărei promotor a fost, moștenirea spirituală lăsată urmașilor, dar mai ales sfîrșitul lui tragic, au format, după intrarea în eternitate a lui Constantin Brâncoveanu, subiectul unor creații folclorice care aveau să se perpetueze prin secole pînă la noi.

Dintre creațiile populare orale care au în centrul lor figura lui Constantin Brâncoveanu (creații care, desigur, vor fi fost mult mai numeroase, dar s-au pierdut) ni s-au păstrat două balade, ambele publicate încă din secolul trecut: la 1852 și, respectiv, 1875. Prima dintre ele a fost tipărită de către Vasile Alecsandri în cunoscuta-i culegere „Poezii populare ale românilor” (1852) și redă faptele cu o anume aură legendară, dar vorbește numai de trei co-

Constantin Brâncoveanu și cei patru fii ai săi (reproducere după un desen de Del Chiaro — secolul al XVIII-lea)

pii ai domnitorului (în realitate erau patru, potrivit *Cronicii Românilor* de Gheorghe Șincai, la care face trimitere, în *Note*, și bardul de la Mircești).

Versurile, scrise în stilul și metrica proprii baladelor populare, surprind îndeosebi scenele referitoare la sfîrșitul tragic al Brâncovenilor. Începutul pare o decupare cinematografică din realitate, balada debutînd cu momentul sosirii la curtea din București a trimișilor sultanului, veniți să-l mazilească pe domnitor: *Într-o gioi de dimineață, / Zi scurtaiei lui de viață, / Brâncoveanu se scula, / Fața blîndă el spăla, / Barbă albă-și pieptăna, / La icoane se-nchina, / Pe ferestre-apoi căta / Și amar se spăimînta...*

Surprins de trimișii Porții otomane și fără putință de scăpare, domnitorul este mazilit, dus împreună cu întreaga familie la Istanbul și închis în temuta închisoare cu șapte turnuri de pe malurile Bosfo-

ruului, Edicule, locul „unde zac fețe domnești/ Și soli mari împărătești”, cum zice balada. În mentalitatea creatorului anonim, demnitatea lui Constantin Brâncoveanu, care a rămas neclintit de la legea lui pină în ultima clipă, a fost exemplară, iar scena judecății sumare făcută de sultan este memorabilă: *Brâncovane Constantin,/ Boier vechi, ghiaur hain!/ Adevăr e c-ai chiiit/ Pin-a nu fi mazilit/ Să desparți a ta domnie/ De a noastră-mpărăție?/ Că de mult ce ești avut,/ Bani de aur ai bănut/ Făr-a-ți fi de mine teamă,/ Făr-a vrea ca să-mi dai seamă! etc.*

Domnitorul român rămâne neclintit în hotărîrea lui și la amenințările sultanului răspunde categoric: „...Iar pe toți de ne-ați tăia/ Nu mă las de legea mea!

Scenele dramatice care urmează — uciderea, prin tăierea capului, a copiilor — nu sînt nici ele de natură să schimbe hotărîrea lui Constantin Brâncoveanu de a se lepăda de credința lui și de a trece la mahomedanism. Asistînd la moartea fiilor, domnitorul rostește un blestem care, prin forță și structură, literar-vorbînd, amintește de măreția și gravitatea tragediilor antice, față de care, credem, textul nu e cu nimic mai prejos: „...Brâncovanul greu ofta/ Și cu lacrimi cuvînta:/ Doamne! fie-n voia ta!/ Apoi el se-ntuneca,/ Înima-i se despică,/ Pe copii se arunca,/ Îi bocea, îi săruta,/ Și turbînd apoi striga:/ Alelei! tilhari păgîni!/ Alei! voi feciori de cin!/ Trei coconi eu am avut,/ Pe tustrei mi i-ați perdut!/ Dare-ar Domnul Dumnezeu/ Să fie pe gîndul meu:/ Să vă ștergeți pre pămînt/ Cum se șterg norii la vînt,/ Să n-aveți loc de-ngropat/ Nici copii de sărutat!

Plini de furie, otomanii se reped la domnitor și „trupu-i de piele jupă,/ Pelea cu paie împlea,/ prin noroi o tăvălea,/ Și de-un paltin o lega”, zice mai departe balada. Domnitorul nu-și schimbă nici în cea de pe urmă clipă a vieții hotărîrea și, o dată cu ultimele lui cuvinte, ia sfîrșit și această nestemată a creației noastre populare: *De-ți minca și carnea mea,/ Să știți c-am murit creștin/ Brâncovanul Constantin.*

Al doilea text, tot o baladă, a apărut în numărul 8/1875 al revistei *Convorbiri literare*, fiind comunicat de către Grigore Crețu din Huși, cu titlul „Istoria Măriei Sale lui Constantin Brâncoveanu. Domnul din București, care s-au scris la 1730” și a fost cules undeva în fostul județ Tutova — ceea ce dovedește largă circulație a subiectului încă din primele decenii de după desfășurarea faptelor relatate. Oarecum mai stingă, balada din Tutova (asupra căreia intervenția celui care a transcris-o nu se observă sau, oricum, este mai mică decît aceea a lui Alec-

sandri asupra textelor din „Poezii populare”..., despre care s-a făcut mare caz în istoria noastră literară) nu este cu nimic mai prejos decît cea tipărită de bardul de la Mircești.

În textul publicat în 1875 de către Grigore Crețu impresionant, înainte de toate, „zicerea” ca de plugușor a versurilor: *la s-ascuți și să privești,/ De-acest Domn mare bogat/ În ce chip s-a-ntîmplat/ Că tiranul de-mpărat/ Mare Agă au minat./ Și cînd el că au sosit/ Fără veste l-au lovit/ Și-n casă că au intrat... etc.*

Atent, pe de altă parte, la legătura domnitorului cu poporul său, creatorul din Moldova sugerează dragostea de care se bucura cîrmuitorul în rîndul celor de jos, al poporului, cum bine se poate vedea din scena plecării lui Brâncoveanu din București, pîzit de ostașii sultanului: „...Cînd pe poartă că ieșea/ Toată țara se strîngea/ Și după dînsul mergea/ Cu glas mare îl plîngea:/ Domnul să se milostivească/ Cu pace să te păzească,/ În grabă să te-nvrîtești (întorci — n.n.)/ Și iarăși să ne domnești!/ Că pe noi cît

ne-ai domnit/ Cu pace că ne-ai păzit... ”

Spre deosebire de varianta Alecsandri, cea din Tutova plasează blestemul domnitorului imediat după aducerea Brâncovenilor la Istanbul și acesta, blestemul, este de mai mică forță decît acolo, dar nu mai puțin simbolic pentru convingerile românilor: *Constantin Vodă cînd pe poartă intra/ Pe-mpăratul blestema:/ Oh! păgîne și spurcate/ Căci ne tai fără dreptate/ Cu ce sîntem vinovați/ De ne tai nejudecați?/ (...) Foc din ceriu să se aprinză/ Pe voi păgîni să vă cuprînză,/ Cu sabia îngerească/ Pe toți să vă pedepsească!*

Scrisă cu focul durerii, poezia populară inspirată de viața și faptele lui Constantin Brâncoveanu probează încă o dată largă receptivitate a creatorului anonim față de momentele importante ale istoriei noastre și față de eroii ei intrați în legendă.

FLORENTIN POPESCU

ȘCOALA ARDELEANĂ

Nu-i mai putea nimenea opri știindu-se români
Că limba lor nu fiica latinii
Ci însăși graiul de două mii de ani
Răsăriteanul trunchi al rădăcinii

Odată aprinsă candelă pe munți
Că Roma-i patrie și pentru mine
Printre stele am pornit desculț
Spre cetatea șaptelor coline

Nu mai puteam fi de nimenea opriți
Togă pe umere gubele sărmane
Iobagii trași pe roată și beliiți
Încep să forfotească-a legioane

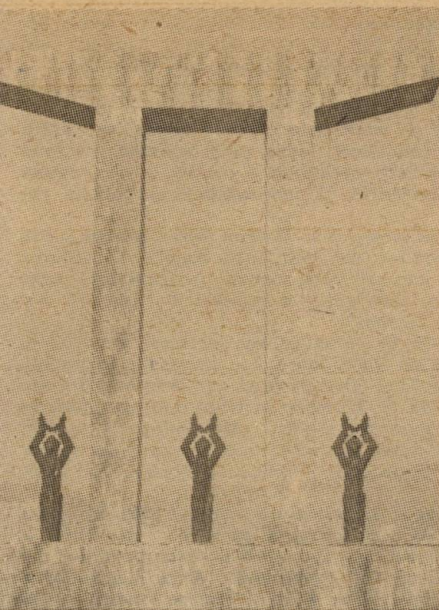
Nu pot fi de nimeni cumpărați
Dreptul de-ntăi născuți discută-nu-se
Neam de păstori țărani a împărați
V-au fost odată creștele unse

Școala Ardeleană câțiva trandafiri
Strămutați în Blaj la-nvățătură
Dobîndesc statură de martiri
Din cenușă neamului aură

Nu-s de-îndoit în dreaptă stirpea lor
Grumazul în căpătina lepadării
Refuză arsă limbii sărut otrăvitor
S-aprîndă-n sânge candelă iertării

IOAN ALEXANDRU

MONUMENTE ȘI BUSTURI MONUMENTALE PE CÎMPIA LIBERTĂȚII DE LA BLAJ

Gheorghe Șincai

Ansamblul monumental „Gloria”

În 1988 întregul nostru popor aniversează împlinirea a 140 de ani de la revoluția pașoptistă din țările române, unul din evenimentele epocale care au evidențiat forța creatoare de istorie a națiunii noastre și au deschis calea fauririi României moderne. Născută din „lucrarea veacurilor” și avînd rădăcini adînci în solul realităților românești, revoluția română de la 1848 a avut un profund caracter unitar. Subliniind acest adevăr, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, arată: „Plămădită în condiții asemănătoare, desfășurîndu-se în aceeași perioadă, proclamînd țeluri comune, revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești. Faptul că pe steagul revoluționar din toate aceste provincii erau scrise aceleași idealuri supreme — desființarea servituților feudale și eliberarea țăranimii iobage, cucerirea de libertății democratice, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — ilustrează comunitatea de interese și aspirații ce-i unea pe fiii aceluiași popor, în pofida hotarelor despărțitoare, artificiale și vremelnice”.

Petru Maior

Al. Golescu Negru

Eftimie Murgu

Sándor Petöfi

George Barițiu

C.A. Rosetti

Timotei Cipariu

Andrei Mureșanu

Simion Bărnuțiu

Alexandru Ioan Cuza

Avram Iancu

Un moment de referință și cu ample semnificații în cronologia revoluției din 1848 din țările române l-a constituit istorica Adunare națională din 3/15—5/17 mai de pe Cîmpia de la Blaj. Așezare cunoscută cu un sfert de mileniu în urmă, Blajul a fost un înfloritor centru cultural al românilor, un focar de formare a conștiinței naționale. „La Blaj” — arată secretarul general al partidului nostru — **au activat vreme îndelungată, în momente istorice deosebite, cărturari de frunte ai țării noastre, patrioți înflăcărați, care, prin cuvîntul și scrisul lor, au militat cu înflăcărare pentru libertate națională și socială, pentru cauza scumpă a unității naționale, a independenței și suveranității poporului român**”.

În primăvara anului 1848, frumosul oraș de pe malurile Tîrnavei Mari a pătruns și mai adînc în conștiința națională a tuturor românilor. Aici, pe Cîmpia Blajului, s-au adunat din toate colțurile Transilvaniei, într-o impresionantă ordine cetățenească, peste 40 000 de oameni hotărîți a-și scutura prin luptă lanțurile exploataării și asupririi, a-și revendica drepturi și libertăți sociale și naționale.

Sosiseră la Blaj, în frunte cu conducătorii lor, țărani iobagi, lucrători, meseriași și muncitori români din Munții Apuseni, de pe Văile Someșului, Mureșului, Arieșului, Tîrnavelor și Ampoiului, din jurul orașelor Cluj, Sibiu, Năsăud, din Brașov și din numeroase alte așezări transilvane. Alături de ei, în masa participanților la adunarea populară de la Blaj, s-au aflat și iobagi unguri, sași și secui, care simțeau că, luptînd împreună cu revoluționarii români, își vor putea împlini visurile și aspirațiile, se vor putea elibera din lanțurile exploataării, vor putea cuceri o viață mai dreaptă, mai bună, o viață liberă.

S-au aflat pe Cîmpia Blajului, în acel început de primăvară a anului 1848, împreună cu Avram Iancu, Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Timotei Cipariu, Al. Papiu-Ilarian și ceilalți fruntași revoluționari ardeleni, reprezentanți de seamă ai revoluționarilor din celelalte provincii românești, ca Al. Ioan Cuza, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Costache Negri, Gheorghe Sion, Dimitrie Brătianu, Lascăr Rosetti, Nicolae Ionescu — expresie elocventă a frăției de luptă a tuturor românilor de la 1848 pentru realizarea revendicărilor revoluției burghezo-democratice, pentru afirmarea dorinței și voinței de unitate națională, de făurire a statului național unitar. Dorise să fie prezent la întrunirea de pe Cîmpia de la Blaj și Nicolae Bălcescu, dar acesta, din păcate, n-a primit permisiunea oficialităților vremii să se întâlnească cu fruntașii revoluției ardeleni și cu mulțimile ale căror inimi băteau la unison cu cele ale fraților lor de dincoace de munți. Fusesse invitat la marea adunare și bănățeanul Eftimie Murgu, însă nici el n-a putut să participe. Au venit însă în Blaj, la frații lor din interiorul arcului Carpaților, alți reprezentanți ai revoluționarilor din Banat și din alte zone de trăire și de simțire românească.

Faptele, realitatea vin să ateste că nu era pentru prima oară cînd masele țărănești și alte categorii sociale din aria transilvană se ridicaseră la luptă pentru a-și rupe lanțurile exploataării și asupririi, pentru unitate, libertate și independență. Cu peste șase decenii mai înainte, în anul 1784, avusese loc revoluția populară de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan, care a cuprins numeroase comitate ale Transilvaniei. De asemenea, cu cîteva sute de ani și mai înainte, în primăvara anului 1437, la Bobilna se răsucaseră țărani români și maghiari, din rîndurile cărora s-au ridicat conducători vrednici și încercați, precum Mihail Românul, Pavel din Voivodeni, Anton Nagy și al-

ții. Prin luptă unită și hotărâtă, răsculații de la 1437 reușiseră să obțină o notabilă victorie asupra nobilimii, silind-o să poarte tratative cu trucidorii dintotdeauna ai pământului și în condițiile impuse de ei.

Țăranii, lucrătorii, meseriași și muncitorii anului 1848 aveau încă proaspăt în minte elanul, dârzenia și hotărârea cu care se ridicaseră la luptă în decursul timpului atâtea și atâtea generații de înaintași. Ei nu voiau să fie mai prejos. Mulțimile ce se adunaseră pe Cîmpia Blajului la începutul de mai al anului 1848 știau că nu cu petiții și cu argumente „filozofice” se pot obține drepturi și libertăți, „ci cu sabia lui Horea”. Ele mai știau de la Tudor din Vladimiri Gorjului că „nici-o pravilă nu oprește pe om de a întîmpina răul cu răul”. Și mai spusese conducătorul revoluției din 1821: „Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine... Și să veniți unde veți auzi că se află Adunarea, cea orînduită pentru binele și folosul a toată țara și ceea ce vă va povăui mai marii Adunării aceea să urmați și unde vă vor chema ei, acolo să mergeți”.

La începutul lunii mai 1848, Adunarea orînduită pentru binele și folosul românilor transilvăneni și bănățeni s-a aflat pe Cîmpia de la Blaj. Acolo a fost adoptat un vast program de revendicări economice, sociale și politice, în centrul căruia se afla cerința desființării iobăgiei fără nici o despăgubire din partea țăranilor. Și tot acolo, o mare de oameni a exprimat într-un singur glas, într-o singură voință, gândurile dintotdeauna ale tuturor românilor ce se aflau sub jugul asupritorilor străini: „Noi vrem să ne unim cu țara!”. De atunci, Cîmpia de la Blaj a dobîndit numele simbolic de „Cîmpia Libertății”. „Sămînța aruncată aici, pe Cîmpia Libertății — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, a dat roade în 1859, cînd s-a înfăptuit Unirea Țării Românești și Moldovei, punîndu-se bazele statului național român. Ea a dat roade în 1877, cînd armatele române, cu sprijinul multor luptători din Transilvania, au luptat pentru cucerirea independenței statului național român și au înscris alături de armatele ruse, de voluntarii bulgari, pagini glorioase de vitejie, arătînd ce este în stare un popor care luptă pentru neam și țară, pentru apărarea intereselor lui vitale. Și am putea spune că această sămînță a rodit tot mai bogat, rezultatele ei înfrunghindu-se în făurirea statului național unitar român în 1918”.

De la istorica adunare națională din 3/15—5/17 mai 1848 de pe Cîmpia Libertății de la Blaj s-au scurs 140 de ani. Despre acest eveniment, ca și despre figurile de primă dimensiune care și-au legat numele de el au rămas să ne vorbească, pe lângă documentele din epocă, metafora pietrei și a bronzului, monumentele și busturile monumentale care înobilează astăzi așezarea din lunca Tirnavei Mari.

Ideea înălțării unui monument pe Cîmpia Libertății de la Blaj datează din timpul desfășurării marii adunări naționale din 3/15—5/17 mai 1848. Încă de atunci revoluționarul pașoptist Ion Raț, a propus tovarășilor săi de luptă și de idealuri să se ridice un monument „demn de națiunea română, în eterna amintire a acestor zile glorioase”. Dintru-se urmare acestei propuneri, pe Cîmpia Libertății de la Blaj s-a ridicat pentru început un modest însemn memorial denumit de localnici „Piatra Libertății”. În anul 1909, în locul acestuia s-a înălțat un mic monument de forma unei prisme dreptunghiulare (1,90 m înălțime), pe care a fost montată o placă de marmură albă cu următorul text: „«Piatra Libertății». Vechiul monument de pe Cîmpia Libertății”. În anul în care s-a aniversat împlinirea a 110 ani de la istorica adunare de pe Cîmpia Libertății de la Blaj, localnicii au ridicat un alt însemn memorial. Pe un postament masiv, în trei trepte, a fost așezată o coloană de piatră roșie. Pe fațada noului monu-

Nicolae Bălcescu

Mihail Kogălniceanu

Vasile Alecsandri

Gheorghe Manheru

Ion Heliade Rădulescu

Costache Negri

ment s-au înscris următoarele cuvinte: „Acest monument s-a ridicat în anii puterii populare, în amintirea celor 40 000 de țărani iobagi din Transilvania, care, la 3/15 mai 1848, s-au adunat pe această cîmpie pentru a-și revendica drepturile sociale și naționale”.

În ziua de 17 mai 1973, în prezența însușeșitoare a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe Cîmpia Libertății din Blaj a fost inaugurat un complex de busturi monumentale dedicate unor fruntași ai revoluției din 1848 din țările române și unor reprezentanți ai iluminismului românesc. Este vorba de 24 de busturi, realizate de artiști plastici reprezentativi ai sculpturii noastre contemporane de for public. Complexul de busturi este conceput ca un adevărat „Pantheon al istoriei noastre naționale”. Sînt reprezentați aici oameni de primă mărime ai revoluției pașoptiste din cele trei țări române surori și exponenți de seamă ai culturii românești din Transilvania. Adică Gheorghe Șincai, Petru Maior, Alexandru C. Goleșcu-Negru, Eftimie Murgu, Sándor Petöfi, George Barițiu, C.A. Rosetti, Timotei Cipariu, Andrei Mureșanu, Simion Barnuțiu, Alexandru Ioan Cuza, Avram Iancu, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Gheorghe Magheru, Ion Heliade Rădulescu, Costache Negri, Alexandru Papiu-Ilarian, Cezar Bolliac, Stephan Ludwig Roth, Ioan Inocențiu Micu (Clain), Ion Ionescu de la Brad și Aron Pumnul. Desfășurate de-a lungul Aleii pașoptiștilor, realizate în manieră tradițională și turnate în bronz, busturile monumentale au înălțimea de 1,05 m, fiind montate pe pedestale de forma unei prisme dreptunghiulare. Complexul de busturi este dispus în semicerc.

După patru ani de la inaugurarea complexului de busturi monumentale, în centrul Cîmpiei Libertății din Blaj s-a dezvelit un maiestuos ansamblu monumental denumit „Gloria”. A fost inaugurat în ziua de 14 mai 1977 și este opera sculptorului Ion Vlașiu. Conceput în manieră modernă, impresionant atît prin dimensiuni, cît și prin semnificații, ansamblul monumental are forma unui arc de triumf și reprezintă o „Poartă a istoriei”, ceea ce a și fost, de fapt, în decursul vremii, localitatea Blaj. Monumentul propriu-zis, care are o înălțime de 16 m, este străjuit de statuile a trei tinere fete, turnate în bronz, simbolizînd cele trei țări române surori: Țara Românească Muntenia, Țara Românească Transilvania și Țara Românească Moldova. Pe un postament masiv, pe care se află așezat ansamblul monumental „Gloria”, se află dăltuit următorul text evocator: „La 15 mai 1848, pe Cîmpia Libertății, reprezentanții poporului român au rostit răspicat dorința arzătoare a realizării unității naționale, a statului național român, visul de aur al unor veacuri de suferință și luptă, prin cuvintele: «Vrem să ne unim cu țara»”.

Al. Papiu Ilarian

Cezar Bolliac

Cele 24 de busturi și originala „poartă a istoriei” de pe Cîmpia Libertății din Blaj definesc un complex monumental reprezentativ, unic în țară și demn de epoca plină de împliniri socialiste pe care o trăim, merit să evoce, prin glasul pietrei și bronzului, generațiilor prezente și viitoare, o pagină vibrantă, încărcată de patriotisme fierbinte, care s-a înscris în cartea de istorie a neamului cu 140 de ani în urmă.

Colonel (r) dr. FLORIAN TUCĂ

Ștefan Ludwig Roth

Inocențiu Micu Clain

Ion Ionescu de la Brad

Aron Pumnul

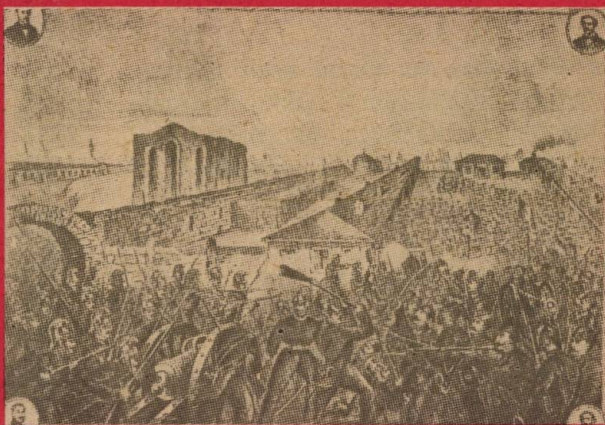
SANTINELA DE LA 1848

Rasfoind filele îngălbenite de timp ale periodicului militar „Razboiul” găsim în numărul din 3 decembrie 1880 o notită emoționantă despre un brav ostaș român.

Acesta este veteranul ostaș Gheorghe Enache (din comuna Poenarii-Burchi, jud. Prahova) cel ce în anul 1848 a stat sentinela neclintită în fața turcilor, la poarta cazarnei din Dealul Spirii.

Peste ani, aflat într-o grea situație materială, avînd de întreținut o familie cu patru copii și neavînd asigurată o pensie anuală pentru acoperirea nevoilor sale și ale familiei, el se prezintă în fața Camerei, pentru a doua oară cerînd acordarea acestei pensii prin următoarea motivație demnă de pana unui scriitor:

„Întîia lovitura ce am primit în Dealul Spirii a fost în obrazul umarului drept sub ureche, pe care pînă astăzi îl păstrez în loc de decorație. O alta rană am căpătat la piciorul drept de care sînt și astăzi infirm, încît mai ca nu-mi pot agonisi piinea de toate zilele pentru împovărata familie ce am cu patru copii care sînt astăzi fără mijloace”.

Lupta din Dealul Spirii din 13 septembrie 1848, în timpul căreia o mină de ostași români s-a luptat eroid cu oastea invadatoare a lui Kerim pașa (reproducere după o litografie de D. Papazoglu)

C.N.

„O eroină parcă se năpusti din nori, venind pe Podul Mogoșoaiei cu două pistoale în mînă. Ea strigă din toate puterile: „Moarte trădătorilor! Tineri, curaj, salvați libertatea!” Astfel transmitea corespondentul de la București al ziarului vienez „Allgemeine Österreichische Zeitung” știrile fierbinți ale zilei de 19 iunie/ 1 iulie 1848.

Atît înainte, în pregătirea revoluției, cît și în timpul ei, femeile au jucat un rol important, avînd drept exemple strălucite faptele unor eroine intrate în istorie: Elena Vămav, Maria Rosetti, Ecaterina Varga, Pelaghia Roșu. Ana Ipătescu nu era deci o apariție feminină singulară, dar acțiunea ei de mare curaj s-a petrecut într-unul din cele mai critice momente ale revoluției.

Aflată în plină maturitate — se născuse în 1805 — Ana Ipătescu făcea parte, prin căsătorie, dintr-o familie de adepți fervenți ai ideilor revoluționare: „Pruncul român” din 6 iulie 1848 arăta că domnitorul Bibescu ordonînd arestarea cumnatului ei, eroina română a cutezat să-l înfrunte pe domn, zicîndu-i: „Asta e bucuria noastră, că avem prinț român, ca să ne maltrateze zbirii poliției? Ce deosebire între guvernul fanarioților și al Mariei Tale?”

La sosirea guvernului provizoriu din Oltenia în Capitală, Ana s-a remarcat prin atitudinea sa entuziastă: „Ea avea la dînsa coroane de flori, pe care le arunca în trăsurile membrilor guvernului”, notează Ion Heliade Rădulescu în amintirile sale. Așadar, prezența Anei în focul luptelor revoluționare nu era un impuls de moment. ci rodul convingerilor sale.

ANA IPĂTESCU

Ana Ipătescu (medalion din ghips patinat de Vladimir Șulschi)

În momentele dramatice ale zilei de 19 iunie 1848, Alexandru Pelimon o descrie astfel: „o femeie oacheșă, înaltă, cu eșarfă tricoloră pe pieptul ei și înarmată ca cel dinții luptător”, iar Ion Heliade Rădulescu — o femeie dinamică, sub influența căreia „poporul fu electrizat”. După cum este cunoscut, guvernul revoluționar făcuse greșeala păstrării la conducerea oștirii a unui militar cu vederi retrograde, colonelul Ioan Odobescu. Acesta, sprijinit de cîțiva ofițeri, a reușit să inducă în eroare două companii ale Regimentului

3, cărora le-a spus — după mărturia subofițerului Țicleanu — să meargă la Vornicie „că s-ar fi spart vîstieria și s-au prădat banii”. Pretextul complimentării guvernului s-a dovedit o nouă înșelăciune, pentru a fi mai ușor arestată conducerea revoluției. Ostașii au primit ordin să tragă în mulțimea bucureștenilor, care trecuse la asaltul palatului pentru a elibera guvernul. Ziarul „Amicul poporului”, publicat de românii din Pesta, arăta că Ana Ipătescu s-a pus atunci în fruntea maselor, strigînd: „Moarte asupra vinzătorilor de Patne! Tinărilor, îmbărbătați-vă și apărați libertatea, pînă o dată cu capu”. „Pruncul român” scria că Ana „se expuse cu vitejie, cu disprețul morții primejdiei celei mai mari și chiar cînd gloanțele șueau împrejurul ei, nu-și părăsi locul”. Pentru a înfrînge complotul, au sosit în grabă trupe de cavalerie și pompieri, iar soldații lui Odobescu au început „a cîrți împotriva colonelului lor”, care-și făcuse clară intenția: înăbușirea revoluției. Noul asalt, condus acum de Ana a reușit. Ostașii din Regimentul 3, după ce s-au înapoiat în cazarmă, au refuzat să jure credință colonelului Solomon, ajutorul lui Odobescu, pentru că „nu mai pot face alt jurămint, decît acela ce l-au făcut în cîmpul Filaret”, numit de atunci Cîmpia Libertății. Ostașii s-au desolidarizat de cei cîțiva trădători și aceștia au fost arestați. Acțiunea eroică a Anei Ipătescu a salvat conducerea revoluției, înscrind în cronică națiunii române o zi glorioasă, în care poporul și-a relevat, încă o dată, resursele sale fără margini de vitejie și patriotism.

S. ORIANU

PRIMA CARTE DE ARTĂ MILITARĂ

Kurs elementar de istoria artei militare.
Ekstras din franțoește și predat în șkoală
de Kolonelu I. Voinescu. *București, Tipo-*
grafia Națională a lui J. Romanow et
Comp., 1857. 646 p. + 8 f. crochiuri

Intrată în fondurile Bibliotecii Centrale a Ministeru-
lui Apărării Naționale odată cu bogata și valoroasa
donatie a generalului Alexandru Tell, lucrarea „*Curs*
elementar de istoria artei militare” a colonelului I.
Voinescu, tipărită la București în anul 1857, trezește
nu numai interesul bibliofililor, ci și cel, firesc, al spe-
cialiștilor preocupați de descifrarea începuturilor învă-
țămîntului militar modern românesc. Lucrarea consti-
tuie un moment de referință pentru literatura de spe-
cialitate utilizată în epocă, fiind prima de acest gen la
noi.

Caracteristic pentru climatul de profundă eferves-
cență ce a marcat epoca, atunci cînd, în pofida condi-
țiilor internaționale deosebit de vitrege, românii din
Muntenia și Moldova erau angajați pe coordonatele
luptei pentru emancipare și unitate națională ce avea
să consacre, în ianuarie 1859, făurirea statului român
modern, „*Cursul elementar de istoria artei militare*”,
publicat de unul dintre fruntașii revoluției de la 1848,
ofițer patriot, care și-a dedicat întreaga viață slujirii
idealurilor majore ale poporului său, venea să răs-
pundă unor necesități stringente ridicate de desfășura-
rea procesului de instruire și pregătire a ofițerilor.
Pentru că, și autorul ține să o menționeze din „*Intro-*
ducție” ca pe o profesiune de credință, „*studiul științel-*
or și a artei militare făcu esențiala educație a omului
destinat a comanda cu avantaj și în folosul țării căreia
slujaște și al său propriu, căci devine celebru”.

În această viziune își structurează colonelul Ion
Voinescu „*Cursul...*” propunîndu-și chiar prin tematica
dezvoltată, să ofere viitorilor ofițeri o sinteză a evolu-
ției principiilor artei militare, cu sublinierea trăsături-
lor perene și a schimbărilor innoitoare determinate de
progresele înregistrate de armamentul și mijloacele de
luptă. Astfel, călăuzit de convingerea că o adevărată
„*introducere*” în instrumentarul specific domeniului
abordat reclamă cu necesitate relevarea momentelor
ce au imprimat direcțiile de dezvoltare a artei militare,
autorul îi prezintă caracteristicile în diferite epoci de
dezvoltare istorică, de la greci și romani pînă în zilele
lui „*Fredericu cel Mare*”, un capitol fiind destinat ex-
perienței românești.

După ce și-a familiarizat cursanții cu elementele ce
au stat la baza principiilor artei militare în diferite
epoci istorice, autorul îi introduce în ceea ce s-ar
numi, în termeni moderni, categoriile de trupe sau
„*arme*” ce formau în epocă forțele armate ale unei
țări, dezvoltîndu-le principiile organizatorice, rolul și
locul acestora în desfășurarea confruntărilor militare
— infanteria, cavaleria, artileria și genul.

KURS ELEMENTAR

DE
ISTORIA

ARTEI MILITARE

Ekstras din franțoezente mi apedat
în Skoari

DE

Kolonelă I. VOINESCU.

*Gen. A. Tell amiazăre mi biogradu
misi namjad.*

02669.

BUCUREȘTI.

Tipografia Națională a lui J. Romanow et Comp.
1857.

Coperta lucrării „*Curs elementar de istoria artei militare*”,
traducere din limba franceză de colonel I. Voinescu (se poate
observa dedicația generalului A. Tell)

Este prezentata pe larg marea unitate capabilă să
susțină o campanie — armia (armata) — eșalonul care
îngloba toate categoriile de trupe. Interesantă este vi-
ziunea autorului asupra eșalonului intermediar arma-
tei și diviziilor, *corpul de armată „care, deși urmează
a-și avea operațiile legate de armia de care ține, însă
trebuie să se susție singuru, măcar pe un timp hotărît.*
*De aceea, să adune toate elementele demne de a forma
un maximum de putere, adică trebuie să fie compus de
o combinație permanentă de toate armele, în care să se
observe constituția fizică a teatrului razbeului, mijloa-
cele ce înfățișează și felul inamicului*”.

Odată prezentate componentele forțelor armate și
criteriile generale de utilizare a acestora pe cîmpul de
luptă în raport cu specificul fiecăreia, se trece la ana-
liza situațiilor posibile în desfășurarea unui conflict, a
căror rezolvare constituie instrumentarul și apanajul
artei militare: „*despre rînduilele de bătălie; despre po-
ziții și retrașamente; despre marșuri; despre bătălii; des-
pre luări în goană, retrageri, defileuri, treceri de girle;
idei de strategie; mici operații; operații secundare*”.

„*Deși foarte elementară*”, cum îi place autorului să o
caracterizeze mereu, lucrarea a reprezentat o piatră
pusă la temelia literaturii de specialitate românești,
constituind un valoros instrument de studiu. Ne place
și nouă să credem, împreună cu colonelul I. Voinescu,
„*că militarii iubitori de cunoștinți*” au găsit în ea „*im-
pulsia gustului citirei instructive*”.

ZOE TALPEȘ

La 9 Mai 1877, marele patriot și om politic Mihail Kogălniceanu rostea în fața parlamentului (Sesiunea extraordinară a Adunării Deputaților), în calitate de ministru de externe, o memorabilă frază: „Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare... suntem o națiune liberă și independentă”. Actul istoric de acum mai bine de 110 ani, ce proclama independența de stat a României, era urmarea firească a luptelor de veacuri purtate de înaintași împotriva puterilor oprimate și avea să fie consfințit pe cîmpul de luptă, printr-un război drept, prin pilduitoare fapte de arme și eroism săvîrșite de ostașii români, în frunte cu comandanții lor, în luptele de la asaltul reștelor Plevnei, la Rahova, Smîrdan sau Vidin. Atunci, în vara fierbinte a anului 1877 și în aspra iarnă ce a urmat, dorobanșii și călărașii, roșiorii, infanteriștii și vinătorii, veniți să lupte pentru țară din toate provinciile istorice românești și animați de un înalt și fierbinte patriotism, au dovedit lumii întregi că un popor, oricare ar fi mărimea lui, cînd este călăuzit de o cauză dreaptă, învinge orice greutate și orice dușman. Jertfa celor peste 10 000 de ostași români pe cîmpul de bătălie, ca și uriașul efort economic al țării au consacrat independența deplină de stat a României, recunoscută, în cele din urmă, și de puterile europene ale vremii. Așa cum subliniază secretarul general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu „Dobîndirea independenței de stat a României nu a fost deci rezultatul unor împrejurări întîmplătoare sau al unei conjuncturi politice, nu a reprezentat un dar primit din afară, ci este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu marea victorie obținută în 1877 pe cîmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman, ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre”.

Dar lupta pentru apărarea și menținerea independenței naționale nu s-a încheiat în acele momente istorice de la 1877-1878, ci a continuat, ea constituind una dintre problemele fundamentale ale întregii noastre istorii.

În cele ce urmează, prezentăm cititorilor noștri...

INDEPENDENȚA ROMÂNIEI – IDEALUL ȘI FAPTA TUTUROR ROMÂNILOR

Dobîndirea independenței României, proclamată mai întîi politic și apoi consfințită prin lupta armată, act de curaj și demnitate națională, expresie a dreptului suveran al întregului popor român de a-și hotărî singur destinul, viza cel puțin aceste importante obiective politico-strategice: eliberarea țării de sub suzeranitatea Porții otomane și de sub controlul celor șapte mari puteri garante, crearea unor noi condiții pentru evoluția rapidă și neîngrădită a României spre progres și civilizație și, nu în ultimul rînd, îndeplinirea unui pas important spre desăvîrșirea procesului de unificare națională.

Pentru românii din provinciile aflate încă sub stăpînire străină, acest fapt a fost momentul reinvierii celei mai adînci speranțe, momentul declanșării unor spontane și entuziaste manifestări de solidarizare cu frații „de dincolo”, manifestări ale solidarității și unității naționale, acte fătîșe ale entuziasmului tuturor românilor la auzul strălucitelor victorii de la Grivița și Rahova, Plevna, Smîrdan, Belogradciak și Vidin și la apropierea, prin aceasta, a ceasului îndeplinirii unirii cu patria-mamă.

Conștiința națională a românilor din Transilvania, amplificată remarcabil de revoluția de la 1848 și proclamată răspicat la Blaj în lapidara sintagmă: „Noi vrem să ne unim cu țara!”, a evoluat și s-a manifestat tot mai pregnant pentru eliberare și întregire, solidar cu conștiința întregului neam românesc. La alegerea lui Al. I. Cuza, românii transilvăneni se salutau cu „să trăiască badea Ion!” — nume simbol numai de ei înțeles, iar Al. Papiu Ilarian nota că „entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decît în Principate... pentru că suferințele noastre au fost mai mari, mai grele, mai îndelungate”. În 1867, alegătorii unei circumscripții bihorene îl întrebau pe candidatul lor, cînd va veni craiul românilor să-i elibereze? Încă din 1860 sînt cunoscute cazuri de înrolare voluntară a tinerilor ardeleni în armata română, iar în primăvara anului 1877 cîrculă în Transilvania o hartă a „Daco-României”, motiv de scandal în parlamentul maghiar.

Românii bucovineni, ferm angajați în lupta pentru apărarea drepturilor naționale, împotriva politicii austriece de deznaționalizare, își manifestă starea de spirit, mai ales în 1875, cu ocazia proiectatei sărbătoriri fastuoase a 100 de ani de la anexarea Bucovinei. Se preconiza de către austrieci construi-

rea la Cernăuți a unui monument comemorativ și să se „dăruiască” Bucovinei o universitate germană. Pentru că românii ceruseră o universitate românească, li se „dăruia” una germană, și pentru că serbările urmau să aibă un caracter ostentativ antiromânesc, de jignire a culturii românești, intelectua-litatea română a refuzat să ia parte la aceste evenimente. Refuzul vine și din partea societăților culturale românești. E respinsă participarea la subscripția pentru monument, ca și la deschiderea universității germane. Se publică broșura „Răpirea Bucovinei”, care demasca prin documente mașinațiunile diplomatice ale anexării. Măsurile represive ale Vienei nu întîrzie. Între acestea este și interzicerea societății studențești „Arboroasa” și intentarea unui proces răsunător conducătorilor ei, în frunte cu Ciprian Porumbescu. În preajma războiului, manifestările naționale ale românilor se înmulțesc, iar poetul Dimitrie Petrino lansează un apel către toți românii din Ardeal și Bucovina să se ridice la luptă pentru libertate și unire cu România.

Proclamarea independenței României a produs o puternică impresie în Transilvania, Bănat și Bucovina, a declanșat bucurii nestăvilite, demonstrații publice, o elogiioasă campanie de presă, acțiuni practice de adăunire și susținere a acestui act memorabil. Era dovada solidarității tuturor ramurilor poporului român, a unității în cuget și simțiri. Istoricul discurs a lui Kogălniceanu era publicat de presa de peste Carpați. „Noutatea cea mai mare pentru noi – scria revista „Familia” – se rezumă la cuvintele: România s-a proclamat independentă și totodată a declarat război Turciei”. La fel de entuziasmat, „Gazeta Transilvaniei” exprima emoția generală românească: „Ziua proclamării independenței României a produs în inimile fiecărui român sentimente de bucurie că după atîtea secole... România este redată sieși”. Ziarul vienez „Der Osten” insera o declarație de solidaritate a românilor din imperiu, semnată de 300 de persoane, care salutau „cu frățească cordialitate România liberă și independentă” și urau „glorie și izbîndă armatei sale”, „României independente”, apreciind apoi că „lumea n-a văzut niciodată o luptă mai dreaptă și pentru o cauză mai justă”.

Românii bucovineni, lipsiți de o presă proprie prin restricțiile habsburgice, au găsit alte mijloace de a-și manifesta bucu-

ria față de hotărîrea istorică a României. O dovedesc măsurile autorităților austriece prin care se întăreau paza granițelor și controlul strict al persoanelor care soseau sau plecau în Moldova; se supravegheau îndeaproape intelectualii conducători ai românilor, toți cei care combăteau politica antiromânească a Austriei, și societățile culturale românești. Viena se temea de o răscoală a românilor din Bucovina pusă la cale de România. Studenții români, organizați în „*Arboroasa*”, își exprimau hotărîrea de a sprijini direct, cu armele, cauza României.

Starea de spirit și năzuințele românilor transilvăneni au alarmat autoritățile maghiare, bine informate. Comitele suprem al Comitatului Turda — Arieș raporta Budapestei (7 iunie 1877) că „*românii din Transilvania, după proclamarea independenței României, jubilează, sperînd și crezînd că în viitorul apropiat regatul României va fi întemeiat, iar poporul român este convins că unirea Transilvaniei cu regatul român este numai o chestiune de timp*”.

O formă importantă de manifestare a solidarității românești a fost voluntariatul transilvănenilor și bucovinenilor în armata română. Mii de tineri din provinciile românești aflate sub stăpînire străină, cu toate restricțiile și represaliile autorităților au plecat pe frontul dunărean. Ei treceau clandestin în România și se înrolau în diferite unități române. Presa din aceste provincii acționa cu măiestrie și abilitate pentru dezvoltarea acestui fenomen. De pildă, „*Gazeta Transilvaniei*”, publicînd apelul „*La armă*” adresat foștilor ofițeri care serviseră în armata austro-ungară, arăta că sînt primiți „*cu brațele deschise*” voluntari în armata română. Documentele vorbesc de exodul tinerilor peste munți, mai ales al celor supuși la recrutare. Autoritățile cezaro-craiești semnalau că în armata română se înrolează ca voluntari „*mulți tineri români transilvăneni, care aici servesc în mod voluntar, și în provincia natală sînt obligați să-și satisfacă serviciul militar*”. În multe cazuri, soldații de origine română din armata austro-ungară își lepădau haina militară și treceau Carpații în România. Autoritățile vorbeau de o „*dezertare masivă*”. Doar pînă la 5 iulie 1877, în județele Brașov și Făgăraș erau peste 1 000 de dezertori, „*probabil în jara valahă*”.

Alarmat de trecerile masive din Transilvania, ministrul de externe al Austro-Ungariei sesiza autoritățile române că numeroși tineri trec și se înrolează în armata română și că la Ploiești s-a produs o manifestație „*jignitoare*” pentru Austro-Ungaria. El cere lui Kogălniceanu extrădarea acelor tineri. Dar ministrul român de externe, demn și ferm, a respins cererea și a amintit lui Andrașey sprijinul acordat de români în 1860 patrioților maghiari refugiați.

Comportarea acestor voluntari în război a fost aureolată de nimbul vitejiei și eroismului. Ei au fost mereu la datorie, în primele rînduri, s-au remarcat și s-au jertfit. La Calafat, bucovineanul Constantin Popescu a murit eroic, posteritatea recunoscătoare săpîndu-i chipul în piatră pe monumentul independenței de acolo. Medicul Nicolae Gramcea, deși rănit, a rămas la datorie. La fel a procedat Filip Mihalcă; Emilian Hudei s-a distins la asediul Plevnei, fiind avansat sergent, împreună cu alți tineri bucovineni. Al. Chibici-Kăvneanu s-a remarcat la Smîrdan. Figura cea mai luminoasă este cea a căpitanului Moise Groza, bănărean, dintr-o veche familie de grăniceri români, legat prin căsătorie, dar și prin idealuri românești, cu familia Mureșenilor de la Brașov. Prin priceperea și curajul său, prin spiritul său de abnegație dovedite la Grivița, prin înalta înțelegere a măreției momentului și a idealului pentru care luptau toți românii, el este una din cele mai frumoase figuri de eroi ai războiului de independență.

Această comportare o sintetiza fidel deputatul bihorean Părtene Cosma în parlamentul maghiar: „*Cînd a bătut ora pentru eluatarea independenței patriei tot românul, ca unul, au sărit înaintea redutelor inexpugnabile, ei au dovedit în mod eclatant înaintea lumii că acolo jos la Dunăre există un popor brav și tînăr, care-și cunoaște chemarea sa europeană*”.

Independența României a fost consfințită pe cîmpul de luptă de vitejii ostași români

și este în stare a și-o îndeplini, un popor a cărui alianță poate fi prețioasă pentru oricine”.

Un larg concurs, în sprijinirea armatei române l-au dat românii din Transilvania și Bucovina prin comitetele de ajutorare a răniților. În Transilvania se cunosc din presa vremii numai circa 300 de asemenea comitete, conduse de cei mai de seamă oameni și de soțiile acestora din orașele respective (Diamandi Manole și Sevastia Mureșanu, la Brașov; Iudita Măcelariu, soția fostului președinte al P.N.R., la Sibiu; Maria Ilieșin, la Cluj; Anastasia Popescu, la Făgăraș etc.). Alte numeroase comitete au luat ființă în Bucovina. În apelurile comitetelor se invocă „*vocea singelui*”, frăția, legăturile de lege și cultură; se subliniază adevărul că victoria ostașilor români este „*a întregii națiuni, fie aceea risipită în orice parte a lumii*”. Deși autoritățile austro-ungare, înspăimîntate de solidaritatea românilor în susținerea răniților și al războiului, au interzis aceste comitete, ele au continuat să funcționeze, aducînd mari sume de bani și daruri pentru armata română. S-au adunat mii de coroane, sute de kilograme de scamă, pînză, îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente, medicamente, pansamente. O ambulanță bine echipată, „*prea frumos împodobită*”, purtînd inscripția „*Doamnelor române din Transilvania*”, pornea spre cîmpul de luptă la 23 iunie 1877. Ofrandele erau însoțite de cuvinte impresionante: „*Ne grăbim cu toată căldura inimii a conștăna întru ușurarea durerilor vulneraților*”, spunea baimărenii, iar Sevastia Mureșan își motiva ofranda prin „*sfințenia obligațiunii ce o are fiecare suflet român de a săni întru ajutorul fraților de un singe... întru ajutorul eroilor români care sîngera pentru apărarea independenței române*”. Un prim bilanț al contribuției românilor ardeleni consemnează 10 253 persoane nominalizate, din 360 localități. Mai trebuie adăugate și valorile donate neinregistrate. Dacă se are în vedere că valoarea totală a contribuției prin donații a românilor din România și provinciile asuprite s-a ridicat la suma de 9,5 milioane lei aur, ceea ce asigura pe 300 de zile întreținerea întregii armate, avem mai clară importanța contribuției ardelenilor. Un caz exemplar a fost oierul-cărturar Badea Cițan, care și-a donat cele 1 200 de oi pentru nevoile armatei române, iar el s-a înrolat voluntar.

Căpitan I. VLAD

(continuare în pag. 70)

„PENTRU ACEASTĂ MARE ZI”

Obținerea independenței de stat a României, împlinirea unui ideal al întregului popor, a trezit o vie bucurie în sufletul tuturor românilor și a prilejuit manifestări de larg răsunet. Între acestea, de un deosebit fast s-a bucurat sosirea trupelor române în București, la 8 octombrie 1878. Ziarul „Răsboiul”, din 6 octombrie 1878, interpret fidel al

*Pentru independență
și unitate națională*

Întoarcerea victorioasă a trupelor române de pe cîmpurile de luptă ale războiului nostru pentru independență (alegorie)

intereselor și sentimentelor armatei, prezintă programul intrării triumfale a oștirii victorioase în Capitala României, din care spicuim: 21 de salve de tun trase la Arsenalul armatei în revărsatul zorilor, prezentarea trupelor și a trofeelor dobândite de armata română în jurul orei 11, trecerea lor pe sub Arcul de triumf cit și defilarea armatei în piața Teatrului în fața domnitorului, seara orașul urmînd să fie iluminat, sărbătorirea încheindu-se cu o reprezentație populară în sala Teatrului național.

La manifestări erau invitați: corpul diplomatic, miniștri, membrii corpurilor legiuitoare, curtea de casație, Crucea Roșie, Academia, curțile, tribunalele și toate autoritățile publice, delegați ai județelor și comunelor, reprezentanți ai presei românești și străine, garda orășenească, școlile publice etc.

Ziarul conchide, adresîndu-se cetățenilor în preajma sărbătorii: „Credem cu totul de prisos a mai cerca să ațîțăm sentimentele de mîndrie și de însuflețire ale cetățenilor pentru această mare zi. Cetățenii Capitalei nu au uitat niciodată datoria lor de români. Ei vor face desigur tot ce patriotismul unei nații viguroase și luminate le dictează”

Z.T.

PICTORUL SAVA HENȚIA

— reporter de război —

Rămînem de multe ori uimiți privind la televizor scene surprinse în focul unor lupte. Și din păcate, asemenea scene populează jurnalele de actualități. Pe glob sînt astăzi nu mai puțin de 21 de „puncte fierbinți”, unde reporterii de film sau televiziune, oameni aflați în prima linie, surprind pe peliculă sau pe bandă video secvențe de un dramatism fără egal. Cîți dintre ei nu au căzut, începînd încă din primul război mondial, pradă gloanțelor și obuzelor, bravi ostași, la datorie!

Dar dacă astăzi imagi-

nile se obțin în cîteva secunde și se înregistrează pentru totdeauna, apăsînd butonul aparatului, uneori secvența fiind captată de la mare distanță, cu ajutorul teledobiectivelor din ce în ce mai puternice, nu tot același lucru l-am putea spune despre cei ce s-au încumetat sub ploaia de obuze să obțină — în urmă cu mai bine de un secol — imagini cît mai veridice ale unor înclștări armate. Imaginile-document luate pe cîmpul de luptă de către „reporterii de imagine” în războiul de independență de la 1877, între

„Roșior” (pictură de Sava Henția)

care trebuie să amintim la loc de cinste pe pictorii Nicolae Grigorescu și Sava Henția, au rămas înscrise ca file de referință nu numai în istoria artelor plastice, dar și în istoria Patriei. Înarmați cu penelul și blocul de notițe, îndurând rigourile campaniei din 1877, artiștii plastici au slujit cu

pictorul schița fie atacul la baionetă, fie carul cu provizii, fie tristețea prizonierului turc — portrete interiorizate ale unor oameni simpli. Dar nu numai maestrul Grigorescu a fost un veritabil reporter de război, ci și mai tânărul Sava Henția, cu 10 ani mai mic decât ma-

lor din Giurgiu, în 1594, de către ostașii lui Mihai Viteazul. De altfel, figura marelui voievod care luptase pentru unire și neatințare va fi reluată și într-o lucrare de mici dimensiuni, care îl înfățișează pe domnitor intrând triumfal în Alba Iulia, preambul la lucrarea de mari dimensiuni a pictorului D. Stoica, care reia tema.

Sava Henția, originar din Sebeș-Alba, se simțea

torul s-a dovedit un observator atent și direct al realității, surprinzând multitudinea aspectelor de pe front sau din spațiile acestuia. În creion și cărbune, rareori înviorate cu accente de cretă colorată, scenele febrile ale evenimentelor: „Trupe trecind Dunărea la Corabia”, „Sanitarul”, „Rănjii”, „Grupuri de soldați”, „Ruine la Nicopol” sînt desene de o mare exactitate, în care predomină liniarul. Alte lucrări au fost abordate în domeniul dificil al acuarelei. Între ele, o lucrare de referință, imagine-simbol a frăției tradiționale de arme româno-ruse, în care doi ofițeri călare își strîng cu căldură mina în fața ostașilor. Lucrări mai elaborate, uleiurile, realizate fie în cortul său, la lumina opaișului, fie în atelierul de acasă, după schițele de carnet, între care se înscrie „Lagărul”, ce surprinde un bivouac al trupei — intermezzo binevenit între înfruntări, unde forța de ostași, cai, furgoane, echipamente de luptă, sacale dejugate, este izbucnit redată. Tot în aceeași serie se înscriu „Ostași ocupînd o poziție de artilerie”, „Prizonieri turci”, ca și acea imagine din spatele frontului: „Gara de mărfuri”.

Sava Henția a lăsat, prin opera sa plastică, o mărturie ce ilustrează o filă eroică din zburcîmînta istorie a poporului român.

„Ostași
români
în tranșee”
(pictură de Sava
Henția)

devotament, dus pînă la sacrificiu, cauza sfîntă a poporului nostru: lupta pentru independență națională, pentru libertate. La propunerea generalului-medec Carol Davilla, celor doi artiști li se alătură Carol Popp de Szathmary și G.D. Mirea, cuartetul plastic urmînd a fi atașat Cartierului General al Armatei Române, pe toată durata campaniei.

La Nicolae Grigorescu, care va deveni șef al școlii românești de pictură, teme ca: „Grivița”, „Atacul de la Smîrdan”, „Gornistul”, „Ostași odihnindu-se” sau „Prizonieri turci” sînt tratate cu o măiestrie specifică marilor maeștri, elaborările pe pînză avînd drept substrat carnetul de notițe, în care — din goana calului —

a depus în timpul războiului de neatințare mult suferit în lucrările sale, ceea ce denotă nu numai un patriot înflăcărat, continuînd linia artiștilor-cetățeni de la 1848, C.D. Rosenthal, B. Iscovescu și I. Negulici, sau a celor implicați în lupta pentru Unire, cum sînt Theodor Aman și Gh. Tattarescu, ci și un talent cu totul remarcabil. Dîndu-și seama de actul istoric al transcrierii pe blocul de desen sau al transpunerii pe pînză a unor momente dintr-un război purtat în numele idealului românesc de libertate, Henția se simțea atras de temele cu caracter istoric. Cu șapte ani înainte, deci în 1870, sub direcția înfrîurire a profesorului său Theodor Aman, pictase tema izgonirii turci-

legat sufletește de actul istoric al primei uniri a Principatelor Române. Temă dragă lui, dorind să contribuie la sporirea schimburilor culturale între provinciile românești și la cristalizarea unei conștiințe naționale comune, Henția îi dedică noi lucrări cu caracter istoric, cum ar fi: „Portretul lui Tudor Vladimirescu”, „Intrarea lui Traian la Sarmizegetusa”, „Neagoe Basarab și Doamna Despina în vizită la Curtea de Argeș” sau „Moartea lui Ștefan cel Mare”.

Înfruntînd lipsurile din tinerețe, în care norocul nu-i surîsesse, rămăsese surd de la vîrsta de 15 ani, urmare a unei febre tifoide declanșate după o inundăție catastrofală a Dîmboviței, de care reușise să scape înotînd, pic-

De la Herodot încoace, străinii care au străbătut teritoriul țării noastre și-au exprimat admirația și respectul pentru vitalitatea, bărbăția, cinstea și ospitalitatea strămoșilor noștri.

Încă din vremea cruciadelor, militari, diplomați, negustori, prelați și cronicari, mai târziu geografi, istorici, pictori, etnografi, lingviști și scriitori au descoperit rînd pe rînd miracolul românesc, un popor viguros, care și-a

santinela înaintată, am putea zice, [...] a civilizației occidentale în fața Orientului barbar".

Studiind timp de aproape doi ani literatura istorică și geografică, legislația românească, registrele comerciale și navale românești și străine, folosind date statistice oficiale și documente de arhivă, autorii declară de la început că „nu avansează nici o părere fără autoritate sau fără dovezi în sprijin".

Este apreciată pozitiv activitatea politică, diplomatică și mili-

la formarea primelor state românești, continuînd pînă în epoca contemporană. Trecînd în revistă și arătînd punctele slabe ale teoriilor străine cu privire la originea și continuitatea poporului român (Freeman, Jirecek, Elisée Reclus, Chafarik, Miklosich și Roesler), autorii susțin că „această insulă de opt milioane de oameni de neam latin, din care cinci milioane sînt cuprinși într-o limită politică (România), are o semnificație particulară, o esență proprie și neputința științei istorice de a determina cau-

SOCIETATEA ȘI ARMATA ROMÂNEASCĂ

ÎN ANII 1877—1878

văzute de doi autori francezi

păstrat prin veacuri limba și obiceiurile, apărîndu-și neatîrnarea cu sacrificii enorme.

Din seria acestor mărturii de simpatie și interes am ales lucrarea economistului francezi A. Beaure și H. Mathorel „La Roumanie" (România), publicată de prestigioasa editură pariziană Calman Levy în 1878, prima monografie franceză a României independente. Cartea se găsește în fondul militar al Bibliotecii Centrale a Ministerului Apărării Naționale.

Încredințată tiparului în zilele în care „Turcia învinsă negociază cu Rusia la Adrianopol, iar armatele române au cucerit Vidinul" (deci în intervalul ianuarie-iulie 1878, între Tratatul de la San Ștefan și Congresul de la Berlin), lucrarea prezintă organizarea socială, politică și economică a României, făcînd și o scurtă incursiune în istoria „atît de puțin cunoscută în Franța" a acestei „națiuni care, de-a lungul timpurilor, a știut să-și păstreze intacte tradițiile și obiceiurile,

tară a României, care „a folosit ocazia favorabilă de a înlătura suzeranitatea nominală și a-și asigura independența completă, fără de care o națiune nu poate avea o politică proprie și nici nu-și poate urma destinele".

Aplicînd „principiul naționalităților" la configurația etnică a Europei orientale, autorii afirmă că, „în întinderea sa naturală, România ar avea ca centru Sibiuul, unul din principalele orașe ale Transilvaniei". „Limitele diplomatice" fixate de „tratatele care nu țin seama de condițiile naturale ale națiunii" sînt resimțite de autorii francezi drept vremelnice. Ei scriu: „Dacă națiunea română numără între membrii săi actuali cetățeni de alte naționalități, fiii săi formează marea majoritate a populației din Transilvania, Banat, Bucovina și Basarabia".

În capitolul consacrat istoriei României sînt schițate principalele evenimente care au marcat existența poporului român, de la cucerirea Daciei de către Traian

zele vitalității sale nu poate șterge afirmațiile științei etnografice, care este una dintre cele mai pozitive".

Analizînd evoluția istorică a relațiilor dintre țările românești Muntenia și Moldova și Imperiul otoman, de la tratatul încheiat în 1393, la Nicopole, între Mircea cel Mare și sultanul Balazid Ildeirim, pînă la Tratatul de la Paris din 1856, autorii arată că aceste tratate recunoșteau principatelor românești: „autonomia internă și suveranitatea externă, mărginindu-se să le impună un tribut și recunoașterea suzeranității Porții, care, în schimb, se obliga să le protejeze". Principatele își păstrau „dreptul de alianță, de a declara război și de a încheia pace, dreptul de a bate monedă, pentru că tributul se plătea în moneda țării". Aceste drepturi, „recunoscute de primii sultani care au ajuns la Dunăre, au fost de cîteva ori violate în urma războaielor neîncetate care agitau Europa orientală".

Sînt urmărite, în continuare, eforturile oamenilor politici români și ale armatei naționale de a păstra suveranitatea și independența de fapt a principatelor, de a zădărnici încercările de amestec ale marilor puteri ale vremii în treburile lor interne. Sînt remarcate contribuția deosebită a diplomației românești la recunoașterea europeană a unirii complete și definitive a Moldovei cu Muntenia, precum și poziția principală de rezolvare a tuturor problemelor dintre state pe calea tratatelor: „Diplomația românească a deținut un loc deosebit în Europa, în toate epocile, deși eforturile sale au fost mult timp nefructuoase în lupta pentru recunoașterea drepturilor acestei națiuni, care e atît de vitează și atît de rău recompensată”.

Deși autorii caută să scoată în evidență, în primul rînd, importanța economică și comercială a României, vitalitatea economiei și a societății românești în ansamblu, din cele peste 200 de pagini ale cărții ei consacră un capitol aparte armatei române, referindu-se și în alte capitole la capacitatea de apărare a României (transporturi, finanțe, navigație, învățămînt).

„Prin originea și obiceiurile sale, așa cum am avut ocazia să vedem, arată autorii, națiunea română a fost întotdeauna esențialmente militantă. Originea sa ne-o arată compusă, în principal, din dacii și traci latinizați prin contopirea lor cu colonii lui Traian și Aurelian și însărcinați să apere posturile avansate ale civilizației romane contra barbarilor”.

O dată cu intensificarea valurilor migratoare și cu retragerea administrației și armatei romane, autorii arată că „ei au fost lăsați pe seama propriilor lor forțe, în timp ce Imperiul roman de răsărit (Imperiul bizantin) au căzut în iremediabila decadență. Invazia otomană, ca o replică a cruciadelor, i-a izolat și mai complet. Începînd din 1393, data primului tratat între români și otomani, românii și-au păstrat întotdeauna dreptul de pace și de război, independența de fapt, fiind obligați doar să recunoască suzeranitatea Porții printr-un tribut”.

Autorii argumentează existența acestor drepturi cu articole din vechile tratate cunoscute în istoria diplomației sub denumirea de „Capitulațiuni” și arată că românii „le-au exercitat contra tuturor vecinilor care au atentat la autonomia lor: otomani, tătari, unguri, poloni”. Tot pe baza dove-

zilor istorice, se arată că „una din primele armate permanente din Europa a fost cea românească”, organizată încă de pe vremea lui Mircea cel Mare.

După ce sînt prezentate organizarea, sistemele de recrutare și de instruire, efectivele în timp de pace și de război ale armatelor românești din evul mediu, în lucrare se afirmă: „E ușor de explicat cum poporul român, cu o asemenea organizare militară, și-a putut păstra independența în mijlocul popoarelor de neam slav sau turanic ce îl înconjurau din toate părțile. Îndelungată dominație a fanarioților, care a întrerupt aceste obiceiuri comba-

putut aprecia valoarea armatei teritoriale românești”, iar „trupele românești, mergînd pentru prima dată la luptă contra trupelor călăie ale lui Osman Pașa, au dovedit o remarcabilă tărie și au adus o contribuție glorioasă la triumful obținut de armatele aliate asupra vitejii apărători ai Imperiului otoman, ajuns la ultimele eforturi”.

În capitolul privind obiceiurile sînt prezentate ocupațiile de bază ale românilor, clasele sociale majoritare, portul, starea de igienă și de sănătate și, bineînțeles, limba.

Autorii admiră calitățile umane ale românilor, echilibrul și cal-

La monumentul lui Mihai Viteazul din București. Amplasarea tunurilor capturate în războiul nostru pentru independență

tante, nu a putut face să dispară virtuțile militare ale unui popor născut din soldați și rămas atît de mult timp soldatul civilizației în Orient. Armata română tocmai a făcut dovada acestor virtuți. Este momentul să arătăm care este organizarea sa actuală și să vedem ce pagini a adăugat istoriei glorioase a neamului”.

Deoarece în timp de război informațiile privind armata erau secrete, autorii fac aprecieri neoficiale privind organizarea, efectivele și înzestrarea armatei permanente, a armatei teritoriale, a gărzii civile și a miliției. Remarcînd „importanța rolului jucat în războiul actual de armata teritorială a României”, îndeosebi de regimentele de dorobanți, autorii afirmă că „ofițerii francezi care au fost în misiune în România au

mul lor, arătînd că „românul nu e fanatic decît atunci cînd e vorba de autonomia și independența sa”.

Trăsăturile antropometrice ale oamenilor din popor îi fac pe autori să afirme: „cît despre bărbați, dacă i-am îmbrăca pe majoritatea dintre ei cu armura de războinic roman, le-am regăsi portretul impresionant în basoreliefurile columei lui Traian”.

În încheierea lucrării, autorii țin să amintească publicului francez că, „uimită de succesele neprevăzute ale otomanilor la Plevna, Rusia a cerut concursul armatei române. Din ziua în care armata română a trecut Dunărea, fața lucrurilor s-a schimbat deodată. Nu vrem să exagerăm aici efectul concursului dat de micul popor colosului oprit de o rezis-

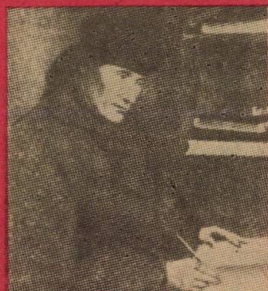
tență la care nu se aștepta. Este sigur că drapelul românesc nu a suferit înfrângeri și asalturile redutelor de la Plevna au arătat că soldații armatei teritoriale erau urmașii demni ai luptătorilor lui Mircea, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul". Solidari cu idealurile politice și cu obiectivele juste ale participării armatei române la război, autorii arată că: „Oricât de mare ar fi numărul românilor de peste Dunăre, se pare că România nu-și exprimă vreo dorință privind expansiunea teritorială. Nu e vorba până în prezent decât de independența sa, care de astă dată va fi proclamată ca fiind deplină și completă, fără tribut, fără suzeranitate, fără protectorat”.

În perspectiva celor 110 ani de la apariția cărții, putem aprecia, folosind cuvintele autorilor, exprimate atunci ca o convingere, că au reușit „să prezinte România așa cum era, vitează fără a fi războinică, urmărind constituirea definitivă a națiunii, muncind pentru desăvârșirea prosperității sale, rezistind la toate tentativele îndreptate contra spiritului său de autonomie și independență”.

MIHAI POPESCU

ERASMUS:

„TRISTA SOARTĂ

A OAMENILOR

CARE FUG DE PACE”

Între personalitățile care au impulsionat viața culturală și spirituală a Renașterii se numără și olandezul Gerhard Gerhards, cunoscut sub pseudonimul de Erasm din Rotterdam (Erasmus Desiderius Rotterdamus).

Prin scrierile sale, el a contribuit îndeosebi la răspîndirea culturii clasice a antichității, la dezvoltarea umanismului renașcentist. În același timp, de sub pana sa au răsărit scrieri prin care a contribuit la zdruncinarea orînduielilor feudale și clericale.

Umanistul care și-a dedicat aproape întreaga viață lecturii și scrisului (1466—1536) a fost totuși și un om al timpului său, cunoscînd problemele vieții sociale și politice, implicîndu-se în rezolvarea lor, atît prin scrierile de nuanță teoretică (din care cităm, în primul rînd, celebra sa lucrare „Elogiul nebuniei”), cît și prin bogata corespondență cu reprezentanți atît ai conducerii politice (Henric al VIII-lea al Angliei, Francisc I al Franței, împăratul Carol Quintul), cît și cu aproape toți umanistii timpului (între care figurează și umanistul transilvan Nicolaus Olahus).

Diversele ediții ale operei sale complete, cuprinzînd între 9 și 11 tomuri de format mare, adună în

paginile lor scrieri morale, polemice, teologice, filologice, pedagogice, ilustrînd vocația enciclopedică a autorului lor.

Dotat cu o cultură vastă și solidă, cu o minte pătrunzătoare și cu un real talent literar (de polemist în special), Erasmus apare, în lumina timpului, ca un om de știință multilateral, cu elemente laice în gîndire, adevărat precursor al gîndirii enciclopediștilor și iluminiștilor secolului al XVIII-lea.

Bun cunoscător al gîndirii filozofilor antichității, al scriitorilor greci și latini, Erasmus s-a aplecat îndeosebi asupra problemelor morale și a pus la loc de frunte în operele sale omul — centru al universului, dezvoltînd cu noi elemente umanismul antic, contribuind prin scrierile sale la dezvoltarea umanismului renașcentist, căutînd să-și păstreze libera gîndire și să găsească o cale proprie a progresului uman, conceput în strînsă legătură cu ideea instaurării păcii.

Martor al multor războaie ce măcinau viața societății secolelor al XV-lea și al XVI-lea, al atrocităților și urmărilor zguduitoare ale acestor războaie, Erasmus a abordat aproape în toate scrierile sale problema păcii și a războiului, fie că este vorba de fragmente din

„Elogiul nebuliei”, de sfaturi date principilor pentru temperarea avântului lor belicos (*Institutio principis christiani* — Educația principelui creștin, în cuprinsul căreia găsim două capitole intitulate: *Artes pacis* — Artele păcii și *De bello suscipiendi* — Despre angajarea războiului), de analize polemologice „*Antipolemus*” (împotriva războiului), „*Dulce bellum inexpertis*” (Pentru cei ce nu l-au încercat, războiul este plăcut) sau „*De bello nunquam bello, quod semper illud grattissimum etiam ac felicissimum agmen malorum secum portat*” (Despre războiul niciodată frumos, care poartă întotdeauna cu sine șirul prea plăcut și prea fericit al nenorocirilor).

Adversar convins al războiului, Erasmus știe, prin puterea argumentelor, prin logica gândirii și plasticitatea imaginii, să transforme în rechizitoriu și o lucrare comandată de papa Iulius al II-lea ca un elogiu al războiului sau să strecoare și într-o „*Consultatio de bello Turcis inferendo*” (Consultație despre pornirea unui război împotriva turcilor) reticențe împotriva războiului.

Aceste scrieri, împreună cu o serie de scrisori au apărut în diverse ediții ale operelor lui Erasmus dedicate în mod special problemelor păcii și războiului. La loc principal în cadrul acestor scrieri se află deja amintita „*Dulce bellum inexpertis*”, care constituie poate cea mai concentrată expunere a concepțiilor lui Erasmus despre război și pace, reeditată de numeroase ori în urma aprecierii de care s-a bucurat în contemporaneitate ca și în posteritate datorită atît ideilor enunțate, cît și stilului său plăcut. Pornind de la adevărul etern valabil că printre lucrurile omenești sînt unele pe care, oricîtă primejdie și nenorociri ar aduce, nu le înțelegi cum trebuie dacă nu le-ai încercat pe propria piele, Erasmus prezintă de la început războiul cu oroare: „Dacă printre lucrurile omenești există vreunul de care trebuie să ne apropiem cu șovăială, mai mult, de care trebuie să fugim cu orice chip, blestemîndu-l și respingîndu-l cu oroare, acela este, fără îndoială, războiul, față de care nu există nimic mai nelegiuit, mai dezastruos și mai plin de primejdii și cu urmări mai durabile, mai monstruoase și mai total nedemne de om”.

Umanistul face o analiză a caracteristicilor umane — în comparație cu cele ale celorlalte viețuitoare — și ajunge la concluzia că omul este singura viețuitoare dotată pentru prietenie, pentru voinție, pentru milă și înțelegere și că războiul este opus însăși naturii intime a omului, prezentîndu-ne, în imagini ce își găsesc un corespondent plastic apropiat în gravurile lui Dürer, violențele, măcelurile, soarta crudă a învinșilor, grămezile de cadavre, cîmpurile de luptă scaldate în sînge și înfierind dezlănțuirea nebuliei colective. Vorbind despre izbucnirea și desfășurarea războaielor, umanistul trage concluzia că „din război se naște război, dintr-unul simulat ia naștere unul adevărat, dintr-unul neînsemnat unul foarte mare”, iar mai apoi definește sugestiv războiul ca pe o „omucidere colectivă”.

Deosebit de impresionante sînt paginile în care, plin de harul literar, Erasmus face antiteza între război și pace: „Pacea este mama și doica lucrurilor bune, războiul, dimpotrivă, pe neașteptate și deodată, năruie, distruge, nimicește tot ce este plin de viață, tot ce este frumos și revărsă asupra tuturor vieților oamenilor toate nenorocirile”.

Alte capitole sînt intitulate: *Folosele păcii și dezastrarele războiului*; *Viața în timp de război*; *Războiul este împotriva firii*; *Războaiele dintre creștini, mai crude decît războaiele dintre păgîni*; *Biserica catolică și războiul*; *Cine cîștigă și cine pierde în război*.

Concluzia autorului este clară: „este posibilă pacea cu concesiile reciproce”. Pentru obținerea păcii și evitarea războaielor, Erasmus propune mijloace de prevenire, din care unele par astăzi depășite, dar care în

epocă erau de actualitate: ca acela al interzicerii căsătoriei suveranilor în afara granițelor. Reținem însă actualitatea în timp a ideii arbitrajului în scopul asigurării păcii, idee care revine adesea în scrierile umanistului olandez. El se exprimă astfel: „Pentru ce este nevoie să se recurgă numaidecît la arme? Există doar legi, există oameni învățați, ... există cinstiți preoți, există venerabili episcopi prin sfatul sănătos al cărora s-ar putea aplană conflictul. Pentru ce nu-i fac mai degrabă arbitri pe aceștia? Pentru că, oricît de nedrept s-ar nimeri, tot s-ar alege cu un rău mai mic, decît dacă s-ar recurge la arme”.

Interesant de remarcat este că Erasmus are și viziunea unui tribunal internațional, compus din membri aleși dintre demnitari, în fața căruia să fie aduse toate litigiile.

Cea mai deosebită și, în același timp, mai completă, lucrare a lui Erasmus, dedicată păcii, reproducă în numărare ediții și apreciată de toți exegeții operei sale, este „*Querela pacis*” (Jeluirea păcii alungată și lovită din toate părțile). Ea a fost scrisă în anul 1516, la cererea lui Jean Le Sauvage, în vederea susținerii, la

„Marele tun”, gravură de epocă de A. Dürer

conterința de la Cambrai (1517), a unei politici de pace.

Nu este vorba de un tratat, ci mai curînd de o improvizată strălucită, fără a avea un plan riguros de desfășurare, dar care prin formula aleasă (ideile despre pace ale autorului sînt puse în gura unui personaj care nu este altul decît Pacea, care nu-și găsește un adăpost stabil) încîntă cititorul din toate vremurile. Iată începutul acestei scrieri originale și pline de farmec: „Tristă soartă a oamenilor care fug de pace. Dacă oamenii ar fugi de mine, m-ar ajunge și m-ar lovi, fie și pe nedrept, dar spre folosul lor, m-aș plînge numai de jignirea ce mi se aduce și de purtarea lor nedreaptă, dar pentru că, alungîndu-mă pe mine, ei se lipsesc de izvorul întregii fericiri omenești și atrag asupra lor suvoitul tuturor nenorocirilor, trebuie să deplîng mai degrabă nefericirea lor decît jignirea mea și, deși aș fi preferat să mă supăr pe ei, sînt silit să sufăr împreună cu ei și să-mi fie milă de ei”.

În pledoaria păcii apar ideile dragi lui Erasmus: armonia din natură, folosele bune înțelegerei și ale cooperării în opoziție cu discordia dintre oameni și ravagiile războiului, modul sălbatic de a duce războaiele.

Influențat de optica timpului său, Erasmus pledează pentru umanismul creștin, pentru rolul bisericii în instaurarea păcii, dar în același timp subliniază rolul conducătorilor politici și datoriile lor față de popoarele pe care le conduc: „Principii să fie înțelepți, dar să fie înțelepți în interesul poporului, nu în interesul lor personal. Să fie apoi cu adevărat înțelepți, măsurind mărirea lor, fericirea lor, bogăția și strălucirea lor cu ceea ce-i face cu adevărat mari și puternici. Să aibă, cu alte cuvinte, față de stat, aceleași sentimente pe care le are un tată față de familia sa”... „Dacă el socotește că averea sa constă în ceea ce posedă concetățenii săi, să evite cu orice preț războiul, care, oricât de favorabil s-ar termina, nimicește bunurile tuturor”

Gravură de Dürer înfățișând un corp de oaste pregătind un asediu

Lucrarea se încheie cu un emoționant „apel pentru unirea tuturor pentru apărarea păcii”, apel la rațiune, la înțelegere pentru fericirea oamenilor.

Transpare din lucrare ideea că soarta păcii și a războiului se află, în fond, în mîna maselor, dacă ele sînt conștiente de forța lor și dacă ele își simt această forță: „Cea mai mare parte a poporului detestă războiul și dorește pacea. Numai cîțiva, a căror nelegiuire a atrîns de nefericirea publică, doresc războiul. Judecați și voi acum dacă este drept sau nu ca răutatea lor să valoreze mai mult decît voința tuturor celor buni”.

Opera lui Erasmus a trezit un mare interes la vremea sa și acest interes a continuat și în epocile următoare. Și astăzi, multe din ideile sale rămîn valabile și, laolaltă cu farmecul datorat talentului literar al autorului, trezesc interesul lectorului contemporan, făcîndu-l să mediteze încă o dată asupra importanței păcii pentru omenire.

CORNELIA NICOLAESCU

PORUNCA

Multă așteptare a curs
spre ținpla acelor arcași,
oameni mindri, deprinși
cu pravile înțelepte.

Multă așteptare a curs-
dospită-n cuptoarele cerului,
de-aceia, acolo-n Cetate
plăieșii trosneau de putere,
de mindrie și de credință,
neavînd despre înfringere
absolut nici o știință.

Multă așteptare a curs
spre ținpla acelor oșteni despre care
s-a spus că numai Țara Moldovei
le-a dat dezlegare
să deschidă poarta Cetății:
să intre Ștefan cel Mare!

ÎNTREBARE

Ștefan cel Mare suride ușor
măsurînd lungii săi ani de domnie:

— Iubiți oșteni, se prea poate să mor
căutați în hrisoave, spuneți-mi și mie
ce treburi neimplinite-au rămas,
despre care Domnul Țării urma să știe?
Oștenii, dealuri înfipte în dealuri,
lăsînd loc atît cît să crească
soarele din pămîntul frumos
fără să-l tragă umbra în jos,
dădură glas, nu murmur,
înălțîndu-se cît Țara, împrejur.

RĂSPUNS

— Măria ta, ninge cu cetini,
munții se-adapă-n rășini,
zimbrii își caută prietini
cerbii vor să li te-nchini.

Frunzele bat monedă răa
cu chipul tău rourat,
la Obcine, pe subsuoară
izvoarele au transpirat.

Măria ta, ninge cu stele
și se viscolește hotarul,
la toastul cupelor grele
ridica-vom, simplu, paharul...

NICOLAE BOGHIAN

„RĂZBOIUL

VA DEVENI

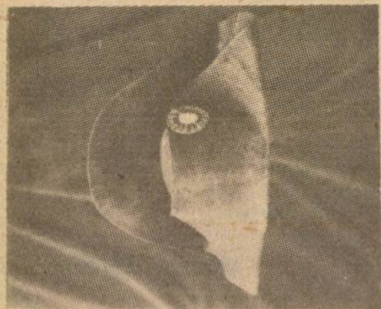
ANACRONIC“

Napoleon despre război și... pace

Bătălia
de la
Arcole

Bicornul
lui
Napoleon
capturat
în urma
bătăliei
de la
Waterloo

Comandant și teoretician militar, remarcabil conducător politic, Napoleon Bonaparte a strălucit printre contemporanii săi atât pentru faptele, cât și prin reflecțiile sale privind, în primul rînd, arta și știința militară, dar și cele mai diverse aspecte ale vieții sociale, politice, economice și culturale din Franța și din Europa.

Numeroasele culegeri de maxime și cugetări alese din memoriile și comentariile nepoleoniene, și publicate de-a lungul timpului, arată complexitatea preocupărilor sale, iar confruntarea cu timpul le probează justetea sau utopia.

Acuzat că a trădat revoluția franceză și că a tulburat liniștea Europei cu războaiele numite de adversari „napoleoniene”, el aduce în memoriile sale argumente calme, cugetări care exprimă și limpezesc experiența trăită în tumultul bătăliilor. „Consimțind să supraviețuiască” după abdicare, pentru „a scrie despre marile fapte săvîrșite împreună cu soldații săi”, „le petit grand” („micul mare” – așa cum l-au imortalizat cu mîndrie francezii) a lăsat ample descrieri ale campaniilor sale, scurte expuneri ale proiectelor militare, sociale și politice, dar și problemele unei conștiințe adînc angrenate în frământările epocii sale.

Astăzi, cînd asigurarea păcii este una din problemele fundamentale ale omenirii și mulți dintre foștii comandanți militari ai forțelor armate occidentale se alătură cu autoritate și competență mișcărilor pacifiste, am apreciat că merită să căutăm în vasta operă napoleoniană acele cristale de cuget și expresie care alcătuiesc imaginea încă vagă asupra viitorului și progresului, precum și concepția despre pace a „războinicului” Napoleon Bonaparte.

Vă propunem deci o nouă imagine a lui Napoleon „par lui-même”, cu pagini inedite în traducere românească.

Remarcînd rolul crescînd al inteligenței în istorie și, bineînțeles, în arta militară, el scria:

„Inteligența are drepturile sale înaintea celor ale forței; forța însăși nu înseamnă nimic fără inteligență. În timpurile eroice, generalul era omul cel mai puternic; în timpurile civilizate, generalul este cel mai inteligent dintre bravi”.

În 1806, după marea victorie de la Austerlitz și înaintea bătăliei de la Jena, Napoleon declara apropiaților săi:

„Acest război trebuie să fie ultimul”.

Cu altă ocazie, el afirma: „Pacea este prima dintre necesități, precum și prima dintre glorii”.

Informat de diplomații francezi că adversarii îl numesc dușmanul păcii, în 1813, el răspundea: „Pacea trebuie să fie rezultatul unui sistem bine gîndit, bazat pe adevăratele interese ale diferitelor țări, onorabil tuturor, și nu poate fi nici o capitulare, nici rezultatul unei amenințări”.

În timpul exilului, lungile plimbări pe insula Sfînta Elena, privirile pierdute în imensitatea oceanului liniștit sau dezlănțuit i-au creat fostului împărat o atmosferă favorabilă reflecțiilor îndrăznețe, vizionare, în care luciditatea lasă totuși să se întrevadă nostalgia gloriei trecute și orgoliul de a se declara „reprezentantul Revoluției franceze” și „Instrumentul principiilor sale”.

„Războiul va deveni anacronic. Faptul că noi am dat bătălii pe tot continentul s-a datorat existenței simultane a două societăți, cea creată la 1789 și cea a vechiului regim; ele nu puteau să supraviețuiască împreună; cea mai tinără a devorat-o pe cealaltă. Știu foarte bine că, în ultimă instanță, războiul m-a răsturnat pe mine, reprezentantul Revoluției franceze și instrumentul principiilor sale, dar ce contează! E o bătălie pierdută pentru civilizație. Civilizația, credeți-mă, își va lua revanșa. Prezentul nu este decît o perioadă de tranziție penibilă. Cine trebuie să triumfe? Viitorul, nu-i așa? Ei bine, viitorul înseamnă inteligență, industrie și pace; trecutul era forța brutală, privilegiile și ignoranța. Fiecare din victoriile noastre a fost un triumf al idelilor revoluției. Victoriile se vor realiza într-o zi fără tunuri și fără baionete”.

MARIAN POPESCU